

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Aile ve Tüketici Bilimleri Anabilim Dalı

AİLELERDE NESİLLER ARASI NORMATİF DAYANIŞMA ARAŞTIRMASI

M. Serhat ÖZTÜRK

Doktora Tezi

Ankara, 2016

AİLELERDE NESİLLER ARASI NORMATİF DAYANIŞMA ARAŞTIRMASI

M. SERHAT ÖZTÜRK

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Aile ve Tüketici Bilimleri Anabilim Dalı

Doktora Tezi

Ankara, 2016

KABUL VE ONAY

Muhammet Serhat Öztürk tarafından hazırlanan Ailelerde Nesiller Arası Normatif Dayanışma Araştırması başlıklı bu çalışma, 30 Kasım 2016 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Aylin Görgün BARAN (Başkan)

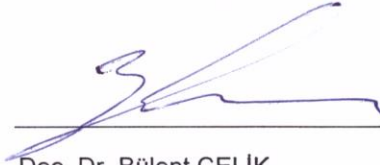
Prof. Dr. Oya HAZER (Danışman)

Prof. Dr. Zeynep ÇOPUR

Prof. Dr. Emine ÖZMETE

Doç. Dr. Bülent ÇELİK

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Sibel BOZBEYOĞLU

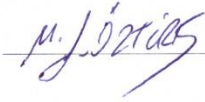
Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- ☒ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezim/Raporum sadece Hacettepe Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- ☐ Tezimin/Raporumun 1 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

30.11.2016

Muhammet Serhat ÖZTÜRK

Bu alışma Hacettepe Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon
Birimince desteklenmiştir. Proje Numarası: SDK-2016-10082

TEŞEKKÜR

İyi ezber yapan değil, aykırı düşünen genç bilim insanı olur. Zira bilim, ezber ile değil, ezber bozarak ilerler...

İnsanın hayatındaki en önemli şeyin enerji olduğunu düşünürüm hep, olumlu enerjimi yolladığım evren ise, hep yüksek enerjileriyle zor işleri kolaylaştıran iki muhteşem akademisyeni danışmanım olarak çıkardı karşıma. Hangi danışman doktora tezi sürecinde bir öğrencisine bu kadar zaman ayırır bilemiyorum. Hemen hemen her hafta yaptığımız toplantılar ile kapkaranlık bir tünele güneş gibi ışık saçan ve bu karanlık tünelin başında yol iz bilmeden bekleyen öğrencisini yani beni, bir an bile endişeye kapılmama izin vermeden sürekli motive eden ve danışmanımdan öte ailemden birisi olarak gördüğüm değerli hocam Prof. Dr. Oya HAZER'e ve HAZER ailesine teşekkürlerimi, sevgilerimi sunarım.

Kahkahaları ile her daim çevresine neşe ve enerji saçan akademisyenliğe başlamamda bana rol model olan yüksek lisans tez danışmanım; sonrasında ise hocam, dostum, sırdaşım ve zor zamanlarımda bana adeta bir liman olan Doç. Dr. Ayfer AYDINER BOYLU'ya çok teşekkür ederim.

Tez sürecinde özellikle kavramsal ve kuramsal bilgileriyle beni aydınlatan ve yol gösteren bunun yanı sıra manevi desteğini benden hiç esirgemeyen Sayın hocam Prof. Dr. Aylin GÖRGÜN BARAN'a, özellikle istatistiki bilgileriyle beni yönlendiren çok değerli hocam Doç. Dr. Bülent ÇELİK'e teşekkürlerimi ve sevgilerimi sunarım.

Tez savunma sınavımda yer almayı kabul ederek, sınavım için değerli katkıları ve yönlendirmeleri ile tezimi zenginleştiren sayın hocam Prof. Dr. Zeynep ÇOPUR'a ve Prof. Dr. Emine ÖZMETE'ye en içten teşekkürlerimi sunarım.

Çok değerli destekleri ile yanımda olan sayın hocam Doç. Dr. Gülay GÜNAY'a ayrıca teşekkür ederim.

Tezim dolayısıyla Polonya'nın Krakow kentindeki AGH University of Science and Technology üniversitesinde konuk araştırmacı olarak bulunduğum dönemde değerli bilgi ve görüşleri ile tezime katkıda bulunan hocam ve dostum sayın Dr. Łukasz Krzyżowski'ye çok teşekkür ederim.

Hacettepe Üniversitesi Aile ve Tüketici Bilimleri Bölümü'nde görev yapmış ve halen görev yapan akademisyen hocalarıma, çalışma arkadaşlarıma ve bölüm personeline teşekkür ederim.

İnsanın en büyük şanslarından birisi, hiç kuşkusuz bireyin hayatının büyük bölümünün geçtiği yer olan iş yerinde aile fertleriyle birlikte çalışmasıdır. İş arkadaşından öte kız kardeşlerim; Arş. Gör. Nihan YILMAZ (başkanım)- (GÜRSOY ailesine) ve Dr. Esna Betül Buğday'a (annemiz) teşekkür ederim.

Tez sürecinde her zaman yanımda olan ve desteklerini benden hiç esirgemeyen dostlarım Yrd. Doç. Dr. Çağdaş Erkan AKYÜREK'e ve Arş. Gör. Sefa Emre YILMAZEL'e teşekkürlerimi ve sevgilerimi sunarım.

Bazı insanlarla tanışmadan önce kimi sıfatlar boş, klişe ve anlamsız gelir; herşeyden öte sadece varlığıyla bile öz kardeşimden öte olan Dr. Burak Utku UZUN'a teşekkür ederim.

Son olarak akademisyen olmam için beni hep destekleyen, bu yolda her zaman yanımda olan aileme çok teşekkür ederim.

ÖZET

Öztürk, M. Serhat. Ailelerde Nesiller Arası Normatif Dayanışma Araştırması, Doktora, Ankara, 2016.

Nesiller arası dayanışma modelinde Bengtson ve Roberts (1991) tarafından geliştirilen altı boyut; yapısal, duygusal, ilişkisel, uzlaşımsal, işlevsel ve normatif dayanışma olarak sıralanmaktadır. Bu çalışmada gençlerin ailelerde nesiller arası normatif dayanışmasının ve normatif dayanışma ile nesiller arası dayanışmanın diğer alt boyutları ve sosyo-demografik faktörler arasındaki ilişkisi araştırılmıştır. Bu çalışmadaki veriler TÜİK uzmanları tarafından önerilen kriterler ve elde edilen veriler ile yapılan hesaplamalar sonucunda yüksek, orta ve düşük sosyo-ekonomik düzeyi temsil etmek üzere Ankara ilinin Çankaya, Keçiören ve Altındağ'da ilçelerdeki nüfus oranlarına göre yaş grupları da dikkate alınarak 15-29 yaş arasındaki 990 gençten elde edilmiştir. Araştırmada, gençlerin duygusal ve normatif dayanışma puan ortalaması yüksek düzeylere yakındır. Araştırmaya katılanların uzlaşımsal, ilişkisel ve işlevsel dayanışma (ebeveyn/büyük ebeveyninden yardım alma ve ebeveyn/büyük ebeveyne yardım verme) puan ortalamaları ise orta düzeyin biraz üstündedir. Nesiller arası normatif dayanışma ile duygusal dayanışma, işlevsel dayanışmada ebeveyn/büyük ebeveyne yardımda bulunma, yapısal dayanışmada ailenin genişliği, ilişkisel dayanışma ve uzlaşımsal dayanışma ile pozitif yönde ilişkilidir. Nesiller arası normatif dayanışma yapısal dayanışmada ebeveyn/büyük ebeveyn ile olan coğrafi uzaklıkla ise negatif yönde ilişkilidir. Gençlerin nesiller arası normatif dayanışma puan ortalamaları gençlerin eğitim durumlarına, kız ve erkek kardeş sayılarına, aile tipine ve ebeveyn/büyük ebeveyn eğitim durumlarına göre anlamlı farklılıklar göstermektedir. Nesiller arası normatif dayanışmayı etkileyen en önemli faktör uzlaşımsal dayanışma olurken, bunu sırasıyla yaş, ebeveyn/büyük ebeveyne yardım verme (işlevsel dayanışma), ebeveyn/büyük ebeveyn lisans ve lisansüstü mezunu olma durumu, kız kardeş sayısı, çalışmıyor olma durumu, ebeveyn/büyük ebeveyn lise mezunu olma durumu ve cinsiyetin kadın olması ve erkek kardeş sayısı izlemektedir.

Anahtar Sözcükler

Nesiller arası ilişkiler, nesiller arası dayanışma, nesiller arası normatif dayanışma, aile ilişkileri, gençlik ve aile.

ABSTRACT

Ozturk, M. Serhat. Research On Intergenerational Normative Solidarity In Families, Ankara, 2016.

In the intergenerational solidarity model, the six dimensions developed by Bengtson and Roberts (1991) are listed as structural solidarity, affectual solidarity, associational solidarity, consensual solidarity, functional solidarity and normative solidarity. In this research the correlation between intergenerational normative solidarity of youth in families and other subdimensions of normative solidarity and intergenerational solidarity and the socio-demographical factors was studied. Data used in this study were acquired from 990 young subjects age of whom range between 15 to 29 representing upper class, middle class and lower class socioeconomic levels from Çankaya, Keçiören and Altındağ Districts of Ankara in accordance with criteria suggested by experts from TUIK (Turkish Statistical Institute) and with calculations conducted by taking into consideration acquired data. In this study, affectual and normative solidarity score averages of the subjects approximate higher levels. However, consensual, associational and functional solidarity (receiving help from parent/grandparent and helping parent/grandparent) score averages of the subjects are a little higher than the medium level. Intergenerational normative solidarity is positively correlated with affectual solidarity, helping parent/grandparent in functional solidarity, size of the family in structural solidarity, associational solidarity and consensual solidarity. With regard to intergenerational normative solidarity structural solidarity is negatively correlated with geographical distance from parent/grandparent. Intergenerational normative solidarity score averages of the subjects significantly differ in accordance with education levels, number of male and female siblings, family types and education levels of parents/grandparents. While the most significant factor affecting Intergenerational Normative Solidarity is Consensual Solidarity, this is followed by Age, Helping Parent/Grandparent (Functional Solidarity), graduate and post graduate education status of parents/grandparents, number of female siblings, unemployment status, high

school graduate status of parents/grandparents, gender being female and number of male siblings respectively.

Keywords

Intergenerational relations, intergenerational solidarity, intergenerational normative solidarity, family relations, youth and family.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	ii
BİLDİRİM	iii
TEŞEKKÜR	vi
ÖZET	viii
ABSTRACT	x
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	xvi
TABLolar DİZİNİ	xvii
ŞEKİLLER DİZİNİ	xviii
 GİRİŞ	 1
 I. BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN KONUSU, AMACI VE ÖNEMİ	 3
1.1. ARAŞTIRMANIN KONUSU	3
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ	15
 II. BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVESİ	 17
2.1. AİLELERDE NESİLLER ARASI DAYANIŞMAYA İLİŞKİN YAKLAŞIM VE KURAMLAR	17
2.2. AİLELERDE NESİLLER ARASI DAYANIŞMA TEORİSİ	19
2.3. AİLELERDE NESİLLER ARASI DAYANIŞMA TEORİSİ MODELİ	22
2.4. AİLELERDE NESİLLER ARASI NORMATİF DAYANIŞMA	25
 III. BÖLÜM: İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR	 30
3.1. YURTDIŞINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR	30
3.2. YURTIÇİNDE YAPILAN ÇALIŞMALAR	35
 IV. BÖLÜM: GEREÇ VE YÖNTEM	 38
4.1. ARAŞTIRMA MODELİ	38
4.2. ARAŞTIRMA HİPOTEZLERİ	39
4.3. ARAŞTIRMA BÖLGESİNİN SEÇİMİ	41

4.3.1. Evren ve Örneklem.....	41
4.3.2. Gençlerin Yaş Gruplarının İlçelere Göre Dağılımı	45
4.4. VERİ TOPLAMA ARACI	46
4.4.1. Soru Formları ve Ölçekler.....	49
4.4.2. Nesiller Arası Duygusal Dayanışma ve Normatif Dayanışma Ölçeklerinin Normallik Testi.....	55
4.4.3. Nesiller Arası Duygusal Dayanışma ve Normatif Dayanışma Ölçeklerinin Güvenirlik ve Geçerlik Analizleri	56
4.4.3.1. Nesiller Arası Duygusal Dayanışma Geçerlik ve Güvenirlik Analizi.....	57
4.4.3.2. Nesiller Arası Normatif Dayanışma Geçerlik ve Güvenirlik Analizi.....	58
4.5. VERİLERİN TOPLANMASI	61
4.6. VERİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ VE ANALİZİ	62
4.6.1. Sayı, Yüzde ve Çapraz Tablolar	62
4.6.2. t-Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)	62
4.6.3. Pearson Korelasyon Analizi	63
4.6.4. Çoklu Regresyon Analizi.....	63
V. BÖLÜM: BULGULAR	66
5.1. GENÇLERLE İLGİLİ BULGULAR	66
5.2. GENÇLERİN EBEVEYNLERİNE/BÜYÜK EBEVEYNLERİNE İLİŞKİN GENEL BULGULAR	69
5.3. AİLELERDE NESİLLER ARASI DAYANIŞMA VE BOYUTLARINA İLİŞKİN BULGULAR.....	72
5.3.1. Nesiller Arası Normatif Dayanışma.....	72
5.3.2. Nesiller Arası Duygusal Dayanışma	72
5.3.3. Nesiller Arası İşlevsel Dayanışma	72
5.3.4. Nesiller Arası Yapısal Dayanışma	73
5.3.5. Nesiller Arası İlişkisel Dayanışma.....	73
5.3.6. Nesiller Arası Uzlaşımsal Dayanışma.....	73
5.4. AİLELERDE NESİLLER ARASI DAYANIŞMA BOYUTLARI ARASINDAKİ KORELASYONA İLİŞKİN BULGULAR.....	74
5.5. AİLELERDE NESİLLER ARASI NORMATİF DAYANIŞMA VE SOSYO-DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE İLİŞKİN BULGULAR	78

5.5.1. Nesiller Arası Normatif Dayanışma ve Sosyo-Ekonomik Düzey	78
5.5.2. Nesiller Arası Normatif Dayanışma ve Gençlerin Hakkında Cevap Verdiği Ebeveyn/Büyük Ebeveyn.....	78
5.5.3. Nesiller Arası Normatif Dayanışma ve Katılımcının Cinsiyeti.....	79
5.5.4. Nesiller Arası Normatif Dayanışma ve Gençlerin Yaş Grupları.....	79
5.5.5. Nesiller Arası Normatif Dayanışma ve Gençlerin Medeni Durumu	79
5.5.6. Nesiller Arası Normatif Dayanışma ve Gençlerin Eğitim Durumu	80
5.5.7. Nesiller Arası Normatif Dayanışma ve Gençlerin Çalışma Durumu	80
5.5.8. Nesiller Arası Normatif Dayanışma ve Gençlerin Algılanan Gelir Durumu.....	80
5.5.9. Nesiller Arası Normatif Dayanışma ve Gençlerin Kız Kardeş Sayısı.....	81
5.5.10. Nesiller Arası Normatif Dayanışma ve Gençlerin Erkek Kardeş Sayısı.....	81
5.5.11. Nesiller Arası Normatif Dayanışma ve Gençlerin Aile Tipi	81
5.5.12. Nesiller Arası Normatif Dayanışma ve Gençlerin Algılanan Aile Gelir Durumu.....	82
5.5.13. Nesiller Arası Normatif Dayanışma ve Ebeveyn/Büyük Ebeveyn Yaş Grupları.....	82
5.5.14. Nesiller Arası Normatif Dayanışma ve Ebeveyn/Büyük Ebeveyn Eğitim Durumu.....	82
5.5.15. Nesiller Arası Normatif Dayanışma ve Ebeveyn/Büyük Ebeveyn Çalışma Durumu.....	83
5.6. SOSYO-DEMOGRAFİK FAKTÖRLER VE AİLELERDE DİĞER NESİLLER ARASI DAYANIŞMA BOYUTLARININ NESİLLER ARASI NORMATİF DAYANIŞMA ÜZERİNDEKİ ETKİSİNE İLİŞKİN REGRESYON ANALİZİ	85
VI. BÖLÜM: TARTIŞMA	91
6.1. GENÇLER VE GENÇLERİN EBEVEYN VE BÜYÜK EBEVEYNLERİNE İLİŞKİN GENEL BULGULAR	91
6.2. AİLELERDE NESİLLER ARASI DAYANIŞMA.....	93
VII. BÖLÜM: SONUÇ VE ÖNERİLER.....	108
7.1. SONUÇLAR	108
7.2. ÖNERİLER	114

KAYNAKÇA	119
EKLER.....	142
EK 1: ARAŞTIRMA ANKETİ.....	142
EK 2: ORİJİNALLİK RAPORU	147
EK 3: ETİK KURUL.....	148

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

T.C.: Türkiye Cumhuriyeti

TÜİK: T.C. Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

SED: Sosyo-Ekonomik Düzey

YSED: Yüksek Sosyo-Ekonomik Düzey

OSD: Orta Sosyo-Ekonomik Düzey

DSED: Düşük Sosyo-Ekonomik Düzey

K.: Katılımcının

E./E.B.: Ebeveynin/Büyük Ebeveynin

KMO: Kaiser-Meyer-Olkin Testi

SPSS: Statistical Package for the Social Sciences

VIF: Varyans Artış Faktörü

%: Yüzde

n: Örnek Sayısı

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1. Çankaya, Keçiören ve Altındağ İlçelerindeki Bireylerin (15-29 Yaş) Yaş Gruplarına Göre Nüfusa Oranları (TÜİK 2016).....	43
Tablo 2. Örnek Hacmini Oluşturan İlçeler ve Her Bir İlçeden Araştırmaya Alınacak Birey Sayısı.....	45
Tablo 3. Gençlerin Yaş Gruplarının İlçelere Göre Dağılımı.....	45
Tablo 4. Ortalamalar, Standart Sapmalar ve Çalışmadaki Değişkenlerin Min.-Maks. Puanlar ve Kodlamaları	48
Tablo 5. Normallik Testine Yönelik Bulgular	56
Tablo 6. Nesiller Arası Duygusal Dayanışma Geçerlik ve Güvenirlik Analizi	58
Tablo 7. Nesiller Arası Normatif Dayanışma Geçerlik ve Güvenirlik Analizi	61
Tablo 8. Gençler ile İlgili Genel Bulgular	68
Tablo 9. Gençlerin Ebeveyn/Büyük Ebeveyn ve Ailesine İlişkin Genel Bulgular	71
Tablo 10. Gençlerin Ailelerde Nesiller Arası Dayanışma Boyutlarına İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	74
Tablo 11. Ailelerde Nesiller Arası Dayanışma Boyutları Arasındaki Korelasyona İlişkin Bulgular.....	77
Tablo 12. Gençlerin Değişkenlere Göre Normatif Dayanışmaya İlişkin Puanları.....	84
Tablo 13. Ailelerde Nesiller Arası Normatif Dayanışma İle Diğer Nesiller Arası Dayanışma Boyutları ve Sosyo-Demografik Faktörler Arasındaki Regresyon Analizi Bulguları	88

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1: Ailede Nesiller Arası Akımlar.....	7
Şekil 2. Araştırma Modeli.....	39
Şekil 3. Uzlaşımsal Dayanışma Soru Puanlaması.....	54
Şekil 4. Araştırma Modeli Sonuçları.....	90

GİRİŞ

Türkiye'de ve Dünya'da özellikle yaşlı nüfus hızla artmaktadır, bu artışla birlikte ailelerdeki yaşlı aile üyeleri de artmaktadır (Dünya Sağlık Örgütü, 2015). Dolayısıyla ailede nesiller arası ilişkiler önemli hale gelmektedir. Son yıllarda ekonomik ve sosyal değişimler nedeniyle de aile yapılarında çeşitli değişiklikler ortaya çıkmıştır, ebeveynler çocuklarından, büyük ebeveynler de torunlarından ayrı yerlerde yaşamaya başlamıştır. Değişen bu aile yapısı, gençlerin ebeveynlerden/büyük ebeveynlerden ayrı ortamlarda daha fazla zaman geçirmesi sonucunu ortaya çıkarmıştır. Bununla birlikte, nesiller arasındaki etkileşimin süre ve miktarında azalmalar meydana gelmiştir (Hazer, 2011). Nesiller arasındaki paylaşımların giderek azalması ve kopması, toplumun ortak değer yapısında görüş ayrılıklarına neden olmaktadır. Bu bağlamda, nesiller arası etkileşimi besleyecek ve gelişmesini sağlayacak çalışmaların artması toplum kültürü ve toplumsal değerlerin güçlendirilmesine çok büyük katkı sağlayacaktır.

Bu çalışma, yaşlılıkta aile yaşantısını güçlendirme, ana-baba, çocuklar ve torunların karşılıklı olarak birbirlerinin beklentilerini anlama ve sorunlarına çözüm yolları bulmayı kolaylaştırma açısından oldukça önemlidir. Bu bağlamda, araştırmada nesiller arası dayanışmada normatif dayanışma odak noktası olarak alınarak, gençlerin anne ve baba ile olan ilişkileri altı boyutta incelenmiştir. Nesiller arası dayanışma modelinde Bengtson ve Roberts (1991) tarafından yapılan çalışma ile geliştirilen altı boyut; yapısal, duygusal, ilişkisel, uzlaşımsal, işlevsel ve normatif dayanışma olarak sıralanmaktadır. Bu araştırma ile farklı yaş gruplarındaki gençlerin (15-29 yaş grubu) nesiller arası normatif dayanışmalarının ve normatif dayanışma ile nesiller arası dayanışmanın diğer alt boyutları ve sosyo-demografik faktörler arasındaki ilişki araştırılmıştır.

Araştırmanın evrenini, Ankara'da ikamet eden ve sosyo-ekonomik düzeyleri farklılık gösteren bireyler oluşturmaktadır. Ankara ilinin ilçelerinin sosyo-

ekonomik düzeylere göre dağılım bilgilerine ulaşmak için Türkiye İstatistik Kurumu'ndan (TÜİK) alınan verilerden yararlanılmıştır. TÜİK istatistik uzmanlarının önerileri üzerine ve TÜİK'in veri tabanında yer alan yoksulluk oranı, yeşil kart kullanımı, okuma yazma oranı, eğitim düzeyi ve gelir durumu, bina ve konutların niteliği, ulaşım ve altyapı hizmetlerinin durumu kriterleri araştırma bölgesindeki ilçelerin seçiminde göz önüne alınmıştır. Ankara Büyükşehir Belediyesi sınırları içindeki ilçeler arasında yapılan gruplandırma sonrasında basit rastgele örnekleme yöntemi ile 'Çankaya' ilçesi yüksek sosyo-ekonomik düzey (YSED), 'Keçiören' ilçesi orta sosyo-ekonomik düzey (OSED) ve 'Altındağ' ilçesi düşük sosyo-ekonomik düzey (DSED) olarak seçilmiştir.

Bu ilçelerden araştırma kapsamına alınacak bireylerin seçilmesinde ise Ankara ilinin, Türkiye İstatistik Kurumunun veri tabanında bulunan nüfus bilgilerinden yararlanılmıştır. Bu liste, 15-29 yaş arasındaki Çankaya, Keçiören ve Altındağ ilçelerinin nüfus sayımlarına ilişkin bilgiler içermektedir. Belirlenen bu ilçelere ve yaş gruplarına göre kartopu örnekleme yöntemi ile araştırma katılımcılarına ulaşılmıştır (Gauvreau, 1993). "Orantılı paylaştırma" (oransal tabakalı örnekleme) yöntemi kullanılarak ilçelere ve yaş gruplarına göre toplam örneklem sayısı 1006 olarak hesaplanmıştır. Çoklu regresyon analizi varsayımları doğrultusunda 16 uç değer veri analizlerden çıkarılarak 990 veri analizlerde kullanılmıştır.

Farklı yaş gruplarındaki gençlerin ailelerde nesiller arası normatif dayanışmasının araştırılması ve normatif dayanışma ile nesiller arası dayanışmanın diğer alt boyutları ve sosyo-demografik faktörler arasındaki ilişkinin araştırılması toplumun refah düzeyinin artması için oldukça büyük önem arz etmektedir. Nesiller arası dayanışmayı inceleyen akademik çalışmaların artması ile bu konuda gerçekleştirilecek devlet politikaları ve nesiller arası ilişkilere ilişkin model-uygulamalara ışık tutulması beklenirken; ayrıca bu araştırmalar sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ve diğer kuruluşlar tarafından gerçekleştirilebilecek projelere de yol gösterici olacaktır.

I. BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN KONUSU, AMACI VE ÖNEMİ

1.1. ARAŞTIRMANIN KONUSU

İçinde yaşadığımız yüzyılda dünya hızlı bir değişim süreci içindedir. Teknoloji ve sağlık alanındaki hızlı gelişmeler, kadının çalışma yaşamına katılması, hızlı kentleşme ve eğitim düzeyindeki artış gibi faktörler nedeni ile tüm dünyada doğum sayısı ve beklenen ölüm hızında azalma olurken, beklenen yaşam süresi artmıştır. Dünya Sağlık Örgütü (2016) verilerine göre Dünya nüfusunun yaş yapısı, ileri yaş gruplarının oransal olarak genç nüfusa göre daha hızlı artması yönünde değişmektedir. 1950'lerde dünya nüfusunun beklenen yaşam süresi 46 yaş iken, 1990'lı yıllarda 65, 2015'de ise 75'e yükselmiştir. Türkiye İstatistik Kurumu'na (2016) göre, demografik göstergelerdeki mevcut eğilimler devam ettiği takdirde Türkiye nüfusu yaşlanmaya devam edecektir. 2015 yılında yaşlı nüfus olarak tabir edilen 65 yaş ve üzerindeki nüfus 6,5 milyon kişi, bunların toplam nüfusa oranı ise %8,2'dir. 2023 yılına gelindiğinde bu nüfusun 8,6 milyon kişiye, oranın ise %10,2'ye yükselmesi beklenirken, 2050 yılında ise bu oranın %20,8'e ulaşması öngörülmektedir. TÜİK (2016) verilerine göre ülkemizde genç olarak sınıflandırılan 15-29 yaş arasındaki nüfus oranı ise toplam nüfusun %24,3'ünü oluşturmaktadır.

Beklenen yaşam süresindeki artış ve küresel süreçte yaşanan krizler (savaş, terör, yoksulluk, işsizlik vb.) ile birlikte de; toplumdaki aile yapıları etkilenmekte ve üç hatta dört neslin bir arada yaşadığı bir aile yapısı ortaya çıkmaktadır (Harper ve Levin, 2005).

Aile, bireyler arasındaki ilişkilerin gelişmesini ve sürdürülmesini sağlayan kurumlardan biridir ve aile, üyelerinin her biri açısından ekonomik, sosyal ve psikolojik nitelikli bir dayanışma sistemidir (Hanson, Sauer ve Seelbach, 1983). Günümüzde değişen aile yapısı ve yaşam tarzı nesillerin birbirleriyle ilişki, iletişim, rol ve beklentilerinde değişimlerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Sanayileşme devrimleriyle birlikte ailenin yapısında meydana gelen değişimler

ebeveynlerin/büyük ebeveynlerin çocuklarından/torunlarından ayrı yerlerde yaşamaya başlamasına ve parçalanmış ailelerin sayısında artışlar meydana gelmesine sebep olmuştur.

Bunun yanı sıra ailelerde çalışan kadınların artması ve boşanma oranlarındaki yükseliş özellikle büyük ebeveynlerin torunlarına verdikleri bakım ve maddi yardımlar gibi desteklerin gün geçtikçe artması durumunu ortaya çıkarmıştır (Attar-Schwartz, Tan ve Buchanan, 2009; Franklin, 1997).

Ailelerde nesillerin birbirinden uzaklaşmaları sonucu yetişkinler bir taraftan iş hayatının getirdiği zorluklar, diğer taraftan anne ve babalarına yardımcı olma ve çocuklarını yetiştirme konusunda problemlerle karşılaşmışlardır. Bu gelişmeler gençlerin yetişkinlerden ayrı ortamlarda daha fazla zaman geçirmesine sebep olmuştur. Sonuçta nesillerin birbiriyle iletişiminin süre ve miktarında azalmalar meydana gelmiştir (Hazer, 2011).

Son zamanlarda aile konusunda yapılan çalışmalara bakıldığında, ailelerde nesiller arası dayanışmanın önemi üzerinde durulduğu görülmektedir (Glazer, 1990; Abel, 1991; Stoller, 1983; Sussman, 1991; Netzer, 1994; Bengtson, 2001).

Makro anlamda nesiller arası dayanışma; toplumlar bazında genç ve yaşlı nesiller arasında karşılıklı oluşturulabilecek dayanışma ilişkilerini ifade etmektedir. Alanyazında ise çoğunlukla nesiller arası dayanışmanın mikro anlamda yani aileler açısından incelendiği görülmektedir (Bengtson ve Roberts, 1991; Silverstein, Parrott ve Bengtson, 1997; Bengtson, Giarrusso, Mabry ve Silverstein, 2002; Daatland ve Lowenstein, 2005). Diğer bir deyişle çocuklar, torunlar, ebeveynler ve büyük ebeveynler arasındaki dayanışma ve karşılıklı destek ilişkileri ifade edilmektedir (Kalmijn, 2007).

Sosyal bilimlerde son zamanlarda en çok araştırılan alanlardan biri de gelecekteki ailelerde nesiller arası ilişkilerin doğası olmuştur. Amerika'daki demografik eğilimle ve halk politikasındaki değişimler, ailedeki dayanışmaya

ilişkin gönüllülük ve bunun yeterliliği ve bu meselelerin gittikçe karmaşılaşan medikal ve sosyal dünyada nesiller arası ilişkiler üzerindeki etkisi hakkındaki konuları gündeme getirmiştir (Netzer, 1994).

Yapılan bazı çalışmalarda gencin refahı üzerinde gencin ebeveyne/büyük ebeveyne karşı duyduğu bağlılık, yakınlık ve olumlu tutumların önemli etkisinin olduğu belirlenirken yine ebeveyne/büyük ebeveyne karşı duyulan yakınlık ve bağlılığın gençler ve daha yaşlı nesiller arasındaki anlaşmazlıkların azaltılmasında çok önemli bir faktör olduğu görülmektedir (Attar-Schwartz ve diğerleri, 2009; Ruiz ve Silverstein, 2007; Werner ve Smith, 1982). Nitekim bu anlaşmazlıkların anlaşılması ve çözülmesi doğrultusunda son zamanlarda en çok araştırılan alanlardan biri de ailelerde nesiller arası ilişkiler olmuştur (Netzer, 1994). Özellikle yaşlı aile bireylerinin bakımı konusunda ortaya çıkan endişeler nesiller arası dayanışmanın bir boyutu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu endişelerden birisi büyük ebeveynlerin özellikle 85 yaş üstünün, sayısı ve oranındaki artış ve bu yaşlıların sonraki yıllarda yaşlı bakımına ihtiyaç duyduklarında nasıl ve kimler tarafından bakılacağı endişesi olurken, bu endişe iş gücüne katılan kadınların artması ile birlikte büyük ebeveynlerin bakımını sağlama konusunda toplumdan en çok beklenti olan kadın akrabaların desteğinin azalmasıyla daha da artmaktadır (Lee, 1987; Mancini ve Blieszner, 1988; Mcchesney ve Mangen, 1988; Shanas, 1979; Lang ve Brody, 1983; Stoller, 1983).

Nesiller arası dayanışmaya ilişkin hem araştırmacılar, hem sivil toplum kuruluşları hem de devletler açısından oluşan farkındalıkla birlikte Dünya’da nesiller arası dayanışmaya ilişkin en önemli vurgulardan birisi; 2002 yılında Madrid’de düzenlenen ‘Dünya Yaşlılık Assemblies’nde, kabul edilen eylem planının 5. konusu ‘Nesiller arası dayanışma’ şeklinde yer almaktadır. Bu başlıkta nesiller arası dayanışma aşağıdaki gibi vurgulanmıştır:

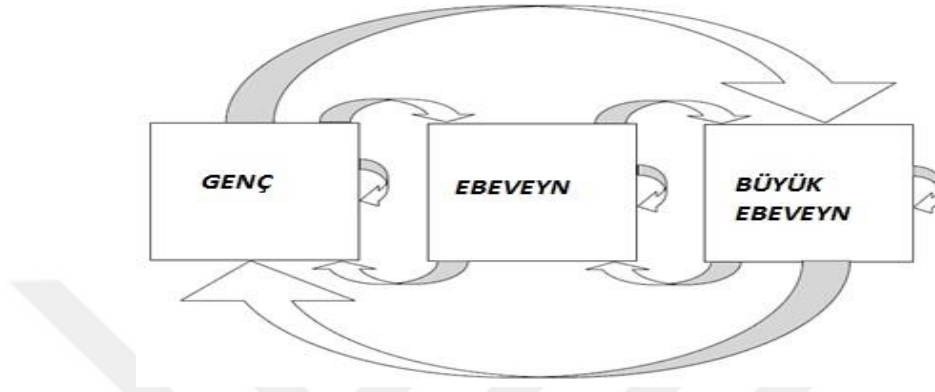
‘Nesiller arası bağlar aile ve toplum seviyesinde herkes için çok değerlidir. Coğrafi uzaklık ve hızlanan yaşam biçimlerine rağmen dünyadaki kültürlerin çoğunluğunu

oluşturan kesimlerin aileleriyle yakın ilişkilerini sürdürmektedir. Bu ilişkiler karşılıklı çalışmaktadır ve nesiller birbirine özellikle ekonomik olmak üzere birçok boyutta birbirinin en önemli destekçisi olmaktadır. Buna devlette dahil olmak üzere toplumun bütün unsurları nesiller arası bağların güçlendirilmesi için çaba göstermelidir.’ (Dünya Yaşlılık Asamblesi, 2002).

Assemble’de nesiller arası dayanışmanın güçlendirilmesi hedefi ortaya konmuş ve yaşlılığın anlaşılmasına ilişkin farkındalık eğitimlerinin artırılması, toplumun bütünlüğünün sağlanmasına yönelik nesiller arası dayanışmaya ilişkin politikaların oluşturulması, nesiller arası karşılıklı ilişkileri geliştirecek girişimlerin teşvik edilmesi, yerel birimlerde her yaş aralığındaki kişilere yönelik yapılacak nesiller arası çalışmaların başlatılması ve geliştirilmesi, nesiller arası dayanışmanın toplumun gelişimi için anahtar bir rol oynadığının vurgulanması gibi hareketlerin başlatılması hedeflenmiştir (Dünya Yaşlılık Asamblesi, 2002).

Türkiye’de ise bu konuda yapılan en önemli vurgu, 2012 yılında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından düzenlenen ‘Kuşaklar Arası Dayanışma ve Aktif Yaşlanma’ sempozyumudur. Bu sempozyum sonunda ortaya konan sonuçlar şu şekildedir: ‘Kuşaklararası dayanışmanın sağlanmasında birinci kuşak ile üçüncü kuşak arasında iletişim ve etkileşim için günlük yaşamda kamusal alanda uygulanabilecek programlar oluşturulmalı, nesiller arası dayanışmayı sağlamak için yalnızca yaşlılarla değil, gençler çocuklar ve yetişkinler gibi diğer nüfus grupları ile de çalışılmalı, bu nüfus gruplarının yaşlılığa bakışının ve algısının olumlu yönde gelişmesi için yaşlılar ile iletişim ve yaşlılığa uyum eğitimi çalışmaları yürütülmeli, dayanışmada işlevsel, duygusal, yapısal olarak uygun modeller benimsenmeli ve bu süreçte sosyal normlar dikkate alınmalı, nesiller arası dayanışma geliştirilmeli ve bu yönde devlet politikaları ve uygulamaları nesiller arası dayanışma ile birleştirilmeli ve bu alanda devlet projelere bütçe desteği vermeli ve düzenleyici rolünü sürdürmelidir.’ (T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2012). Bu noktada nesillerin kaliteli bir yaşam sürdürebilmeleri için güçlü aile ve güçlü toplum yapısına sahip olunan bir sistemde kuşaklararası dayanışma arzu edilen bir çözümdür (Özmete, 2012).

Bu bağlamda nesiller arası dayanışma, hem gençler hem ebeveynler hem de büyük ebeveynler açısından önemsenmesi gereken bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim Şekil 1’de görüldüğü üzere nesiller arasında sürekli bir etkileşim söz konusu olmaktadır (Kronebusch, K. ve Mark Schlesinger, 1994).

Şekil 1: Ailede Nesiller Arası Akımlar

Uyarlandığı Kaynak: Kronebusch, K. ve Mark Schlesinger. 1994. "Intergenerational Transfers-Solidarity". Pp. 112-151 in Intergenerational Linkages: Hidden Connections in American Society, edited by Vern L. Bengtson ve Robert A. Harootyan. New York: Springer Publishing Company.

Ebeveynlerin birey için bütün hayatı boyunca önemli olduğu, ancak bunun derecesinin bireyin gelişim dönemlerine göre farklılık gösterebileceği kabul edilmektedir. Özellikle gençlik dönemindeki bireyin, gerçekleştirmesi gereken temel gelişim görevlerini yerine getirebilmesinde, kimlik oluşturmada ve geleceğe yönelmesinde aile dinamiklerinin ve ebeveynlerinin etkisinin oldukça önemli olduğu bilinmektedir. Çünkü ergenlik dönemi, ebeveyn ve çocuk ilişkisi bağlamında da, ilişki dinamiklerinde ciddi dönüşümün yaşandığı bir süreçtir (Edgar-Smith ve Wozniak, 2010).

Bu doğrultuda gençlik döneminde zaman ve enerjisini ebeveyni/büyük ebeveyni ile harcayan genç, çocukluktan ergenliğe geçiş dönemi ve sonrasında arkadaş gruplarına daha çok bağlanarak, arkadaşlarıyla çok daha fazla zaman geçirmekte, yeni ilişkiler ve tecrübeler kazanmakta dolayısıyla ebeveynleri/büyük

ebeveynleri ile olan ilişkilerinde bir azalma meydana gelmektedir (Bridges, Roe, ALSPAC, Dunn ve O'Connor, 2007; Roberto ve Stroes, 1992). Gençlik döneminde görüşme sıklığının azalmasına karşın ebeveynleri/büyük ebeveynleri ile olan ilişkilerinin çocuklar/torunlar için hala önemini koruduğu ve gençlerin ailede sosyal ağın önemli bir ferdi olarak ailedeki yerlerini korudukları birçok çalışmada belirlenmiştir (Kornhaber ve Woodward, 1981; Field ve Minkler, 1988; Kennedy, 1990; Van Ranst, Verschueren ve Macroen, 1995; Wiscott ve Kopera-Fyre, 2000).

Ebeveynler gibi büyük ebeveynlerde aile sisteminin önemli üyeleridir (Lussier, Deater-Deckard, Dunn ve Davies, 2002). Büyük ebeveynler torunlarının bakımında, onlara sevgi ve şefkat verme ve onların danışmanı olma gibi rollerinin yanı sıra toplumsal değerleri ve kültürü genç nesillere aktarma gibi rolleri de üstlenerek torunlarının yaşamlarını olumlu yönde etkilemektedirler (King, Elder, ve Conger, 2000; Wiscott ve Kopera-Fyre, 2000). Ergenlik döneminde yaşananlar bireyler için çok önemlidir. Ergenlik çocukluk ile yetişkinlik dönemi arasında ilk adım olup, ergenin gerek ebeveyn gerekse büyük ebeveynlerle ilişkilerinin yeniden düzenlendiği önemli bir dönemdir (Creasey ve Koblewski, 1991). Bir geçiş dönemi olan ergenlikte, bireyin çocuksu tutum ve davranışlarının yerini yetişkin bir bireyin tutum ve davranışları almakta, birey cinsiyetine ilişkin rollere ve yetişkin olma bilincine psikolojik olarak hazır hale gelmektedir (Ross, Sweeting ve Cunningham-Burley, 2005).

Özellikle ülkemizin kültürel yapısında torunlara duyulan sevginin ayrı bir yeri söz konusudur. Büyük ebeveyn için torun sahibi olmak çok özel bir durumdur. Özellikle annenin de babanın da iş hayatında yer aldığı günümüz toplumunda, çocuk henüz okula başlama yaşına gelmemişse anne ve babasının çalışmaya devam etmeleri gereken zamanlarda bir aile ferdinin ya da bir bakıcının gözetiminde geçirmektedir. Bu nedenle, büyük ebeveynlerin çocuğun gelişiminde çok büyük katkıları olduğu görülmektedir (Hazer, 2012).

Bununla birlikte özellikle büyük ebeveynlerin torunlarına karşı tutumları kendi çocuklarına gösterdikleri tutumlardan çok daha pozitif olmaktadır. Büyük ebeveynlerin torunlarına duyduğu sevgi, gençliklerindeki hayat koşuşturmacası ile birlikte çocuklarına ayırmadıkları zamanları telafi etme isteğinden dolayı çok daha fazla olmaktadır (Ross ve diğerleri, 2005; Holladay, Lackovich, Lee, Coleman, Harding ve Denton, 1998). Nitekim Baran, Kalinkara, Aral, Akın ve Özkan (2005) tarafından yapılan araştırmada, büyük ebeveynlerin % 62,2 sinin torunlarına kendi çocuklarından olumlu yönde daha farklı davrandıkları bulunmuştur.

Geniş aile yapılarının azalmasıyla birlikte ebeveynler/büyük ebeveynler artan bir şekilde gençlerin desteğinden ve enerjisinden mahrum kalmaktadırlar. Gençler ebeveynlerinin/büyük ebeveynlerinin hayat tecrübelerinden yararlanma imkanı bulamamaktadırlar. Bu durum, nesillerin dayanışma yaklaşımlarını olumsuz şekilde etkilerken kimi zaman da nesillerin birbirlerine ön yargılı bir tutum sergilemelerine ve hatta çatışmalarına neden olmaktadır (Argyle ve Beit, 1975).

Sosyal değişimle birlikte ortaya çıkan yeni kalıpların akrabalık ve aile bağlarını zayıflattığı ileri sürülmektedir. Buna rağmen bireylerde ailelerine olan sevgi ihtiyacının herhangi bir zamandan daha az olmadığı, aile bağlarına günümüzde de ihtiyaç olduğu bilinen bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır (Ross ve diğerleri, 2005). Öyle ki yaşlılar aile değerlerinin sürdürülmesinde ve diğer nesillere aktarılmasında anlamlı bir rol üstlenmektedirler (Ross, 2005; Canatan. 2008; Baranowski, 1982).

Büyük kentlerde büyük ebeveynler ile yaşayan aileler azalsa da birçok şehirde özellikle de kırsal alanda hala büyük bir aile olarak yaşama geleneği sürdürülmektedir. Özellikle kadının iş hayatına girmesiyle birlikte ebeveynlerin çalıştığı saatlerde bakım vazifesini büyük ebeveynlerin üstlenmesi üç neslin bir arada yaşamasını gerektirebilmektedir (Hazer, 2011).

Diğer taraftan yaşlılık döneminde yaşlı ebeveyn/büyük ebeveyn ile ilgilenme, ailenin sorumluluğu olarak kabul edilmekte, geleneksel olarak özellikle yetişkin çocuklar bu rolü üstlenmekte ve yaşlılıkta en önemli yardım ve sosyal iletişim kaynağı olmaktadır (Chappell, 1991).

Böylece yaşlı ebeveyn/büyük ebeveyn ve yetişkin çocukların karşılıklı yardım ve destek ilişkilerini paylaşılması gereken sorumluluklar olarak görmeleri, yeni rollere ilişkin davranışlar geliştirmeleri tüm aile bireyleri arasında olumlu ilişkiler kurulmasını sağlayacak bir ortam sağlamaktadır (Öztop, Şener, Güven ve Doğan, 2009). Nitekim Kalaycıoğlu ve Tılıç'a (2000) göre nesiller arasındaki destek akışı, özellikle gençler için finansal kaynaklar ve torun bakımı şeklinde olurken, ebeveynler/büyük ebeveynler içinse manevi kaynak ve yaşlılıkta bakım desteği olarak önemli sorunlarla baş etmede yardımcı olmaktadır.

Ailedeki karşılıklı yardım ve destek ilişkilerinde yaşlı ebeveyne/büyük ebeveyne bakım verme sorumluluğu kız çocuklarına/torunlarına düşerken benzer şekilde torunlara bakım konusundaki destek de büyükanneler tarafından sağlanmaktadır. Ailede nesiller arası dayanışmada toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin erkek çocuklar ve kız çocuklar arasındaki adaletsiz rol dağılımları ebeveynler/büyük ebeveynler yaşlandığında onlara yardım sağlama aşamasında çok net bir biçimde ortaya çıkmaktadır (Spitze ve Logan, 1991). Nitekim Atalay ve arkadaşları (1992) tarafından ülkemizde yapılan çalışmada da yaşlı ebeveyne/büyük ebeveyne bakım yükünün kadından beklendiği yönünde sonuçlara ulaşılmıştır.

Ülkemizde ailede torunların dünyaya gelmesi ise bir ailede üç nesil için de büyük önem taşıyan bir olaydır. Ebeveyn olan yetişkin çocuklar; pek çok konuda başvurabilecekleri, yardım alabilecekleri kendi ebeveynlerinin kıymetini daha çok anlayarak, onlara yakınlaşıyor ve güven duyarlar (Hazer, 2012). Çocukların günlük hayatta anne ve babaları ile yaşadıkları otorite-üstünlük mücadeleleri ve sürtüşmeler büyükanne ve büyükbabaları ile torunları arasında çok daha az yaşanmaktadır. Büyük ebeveynlerin torunları ile daha iyi iletişim kurdukları

görülmektedir. Bunun yanı sıra büyük ebeveynler çocuklarla anne babalar arasında yaşanan gerilim ve çatışmaları azaltıcı, yatıştırıcı ve arabulucu bir rol üstlendikleri bilinmektedir (Çiftçi, 2008). Büyük ebeveynler torunlarının bakımı ve eğitiminin yanı sıra torunlarının yaşamlarında birçok önemli dönemde hem emek ve zaman harcayarak hem de maddi olarak önemli katkıda bulunurlar (Harper & Levin, 2005).

Büyük ebeveynler; torunlarına bakma, onlarla tecrübelerini paylaşma, oyunlar oynama, sevgi ve şefkat gösterme gibi rollerle torunlarının yaşamlarını olumlu yönde etkilemektedirler (Çiftçi, 2008; Hazer, 2012). Diğer taraftan büyük ebeveynler da torunların doğumuyla yaşamlarında yeniden bir heyecan hissederler. Torunları ile ilişkileri yaşamlarını zenginleştirir, yaşama bağlanırlar, tecrübelerini paylaşma imkanı bulurlar, torunlarına destek olmanın ve onlarla arkadaşlık kurmanın hazzını yaşarlar, yalnızlık duygusundan kurtularak aile yaşamının devamlılığını hissederler (Hazer, 2011). Nitekim yapılan bir araştırmada 65 yaşın üzerindeki kadın ve erkeklere yaşamda kendilerine en fazla tatmin veren şeyin ne olduğu sorulduğunda çoğunluğu “çocuklarım ve torunlarım” cevabını vermişlerdir (Türkiye Aile Yapısı Araştırması, 2014).

Toplumsal huzur ve refah için farklı nesillerin birbirlerini anlaması ve olumlu yaklaşımları çok önemlidir (Canatan, 2008). Büyük ebeveyn-torun ilişkilerinin gençlerin gelişimi ve yaşlıların yaşam kalitesinin artırılması yönündeki önemi günümüzde giderek artan bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Büyük ebeveynler ile torunları arasındaki olumlu ilişkiler yeni düşünceleri öğrenme, duygu alışverişi, kişiliğin zenginleşmesi, gurur duyma sorumluluk duygusu, hoşlanma ve zevk alma gibi birçok konuda karşılıklı duygusal bağları kuvvetlendirebilmektedir (Smith, 1991). Torunlar büyük ebeveynleriyle ilişkilerinden yaşlanmaya karşı olumlu tutum geliştirmeyi, tarihi, kültürel değerleri ve gelenekleri, bir ömür boyu yararlanabilecekleri yaşam tecrübeleri ve becerilerini, büyük ebeveynlere destek olmayı ve onlarla arkadaşlık ilişkileri kurmayı öğrenirler (Öztop ve diğerleri, 2009). Büyük ebeveynler de tecrübelerini genç nesillere aktararak toplumsal değerlerin

ve kültürün sürdürülebilirliğinin devam etmesini sağlamaktadırlar (Canatan, 2008; Hazer, 2011; Arpacı & Bekar, 2013).

Özellikle aynı evde yaşayan nesillerin etkileşimi bu bağlamda giderek önem kazanmaktadır. Farklı nesiller bir arada yaşadığında karşılıklı destek ve işbirliği söz konusu olacaktır. Ebeveynler/Büyük ebeveynler çocuklarının/torunlarının ailelerine birçok yolla katkıda bulunurken (maddi, eğitim, ev işleri ve çocuk bakımı vb.) çocuklar/torunlar da bakıma ihtiyaç duyan ebeveyne/büyük ebeveyne destek vermektedirler (Postigo & Honrubia, 2010).

Çocukların/torunların yaşlanan ebeveynlere/büyük ebeveynlere karşı sağladıkları bakımın miktarı ve türü, çocukların/torunların karşılaştıkları stresin, yükün ve aile desteğinin karşılıklı olması gibi içsel kaygılar mevcuttur. Bu kaygılar aileye ilişkin çalışan bilim alanlarında sıklıkla incelenirse de Mancini ve Simon (1984)'ün belirttiği gibi bu alandaki çalışmaların ilgisinin çoğu makro bakış açısıyla yapılan sağlık ve sosyal alandaki politikalar iken, aile üyelerinin içsel kaygılarına yönelik destek beklentilerine daha az ilgi gösterilmektedir. Bu çalışma ile ailede desteğin nesiller arası dayanışma boyutlarına değinilecektir.

Ailede nesiller arası dayanışma boyutlarına ilişkin dikkat çeken destek beklentilerinin bir kesiti, evlada ait sorumluluk beklentileri ya da yaşlı ebeveynin yetişkin çocuklarının onlara karşı olan zorunlulukları hakkındaki inanışlarıdır (Seelbach, 1977, 1978; Seelbach & Sauer, 1977).

Kavramsal olarak çocuklarına ait sorumluluk beklentileri büyük ebeveynler için ne yapması gerektiğinden çok, bireylerin kendi çocukları hakkında sahip oldukları beklentiler kavramını ifade eder (Lee, Coward ve Netzer, 1994). Yaygın inanışlar ve aile ilişkilerindeki duygusal paylaşımlar nesiller arası dayanışmanın bir boyutu iken nesiller arası karşılıklı maddi-manevi destekler ve aile tipi özellikle ebeveyn/büyük ebeveyn ile birlikte yaşanan aile yapıları bir başka boyutu olarak karşımıza çıkmaktadır (Treas & Bengtson, 1987).

Nesiller arası dayanışmada aileye ilişkin ilgilerin çoğu, endüstrileşmiş toplumlarda büyük ebeveynlerin ailelerinden yabancılaşıp yabancılaşmadığıyla, yalnız kalmış çekirdek ailelerin birbirleriyle ilişkili ve ailevi ilişkiler üzerindeki etkisi üzerinedir (Stoller, 1983; Mancini & Blieszner, 1989; Parsons & Bales, 1955). Çoğu ebeveyn/büyük ebeveyn çocuğundan ayrı yaşarken bu ailevi etkileşimlerin var olmadığı anlamına gelmemektedir (Treas & Bengtson, 1987). Coğrafi hareketlilik yüzünden ise aile üyeleri birbirinden oldukça uzak yerlerde yaşamaktadırlar (Aldous, 1987; Rossi & Rossi, 1990). Bu doğrultuda ebeveynlerin/büyük ebeveynlerin ve yetişkin çocukların arasında telefonlaşma ve ziyaret şekillerinin de bu uzaklığa göre değiştiği görülmektedir (Crimmins & Ingegneri, 1990).

Görüşme türlerinde ve sıklıklarında meydana gelen değişimlere rağmen ebeveynlerin/büyük ebeveynlerin bakıma ihtiyaç duyduklarında sağlanması gereken uzun dönem bakımı konusunda sağlanan desteğin %70 ile %80 arasında çocuklarından geldiği görülmektedir (Stone, Cafferata ve Sangl, 1987; Abel, 1991). Stoller'a (1983) göre ebeveynlere/büyük ebeveynlere verilen bu destek; aile bağlarının gücünü, bakıma ihtiyaç duyan ebeveynlerin/büyük ebeveynlerin bakımında aile üyelerinin önemini ve bakıma ihtiyaç duyan ebeveynlerin/büyük ebeveynlerin devlet tarafından sağlanan bakım desteğine ilişkin tutumlarını belirlemede kilit rol oynar.

Bir başka önemli dayanışma boyutu aile üyeleri arasındaki maddi destek ve yardım alışverişinin sıklığıdır (Hancock, Mangen ve McChesney, 1988). Bu maddi yardım ve desteğin doğası ailedeki konumuna yani birinin ebeveyn/büyük ebeveyn mi çocuk mu olduğuna göre değişir. Ebeveynin/büyük ebeveynin yetişkin çocuğa verdiği yardım daha çok bakıcılık formunda olmaktadır (Rossi & Rossi, 1990). Çocuklarının ebeveynlere/büyük ebeveynlere yardım ve maddi destekte temel sağlayıcı olduğu alanyazında açıkça belirlenmiştir. Evli olan ebeveynler/büyük ebeveynler içinse eşler, desteğin birinci hattıdır (Shanas, 1979; Stoller, 1983; Treas & Bengtson, 1987; Coward, Horne ve Dwyer, 1992). Eşler

olmadığında ebeveynlere/büyük ebeveynlere öncelikli olarak yardım sağlayanlar yetişkin çocukları özellikle de kız çocuklarıdır (Stoller, 1983; Abel, 1991).

Walker ve Pratt, (1991) özellikle gençler ve ebeveynler/büyük ebeveynler arasındaki karşılıklı yardımın kavramsallaştırılmasının geliştirilmesinin yanı sıra ailelerde nesiller arası yardımlaşmanın bir süreç olarak görülmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bu süreç nesillere aile ilişkileri, aile üyelerinden yardım alıp almadıkları ya da onlara yardım verip vermedikleri, farklı koşullar altında eğer ihtiyaçları olursa kimlerden yardım bekledikleri gibi konulardaki sorularla başarılabılır. Nitekim Netzer (1994) bu sorunun cevabının yüksek seviyede nesiller arası destek olduğunu ve karşılıklı yardıma ihtiyaç duyulduğunda ebeveynin yardım için bir evlat seçmesi durumu ile sonuçlandığını belirtmiştir.

Nesiller arası dayanışmada eşya yardımı, para yardımı ve diğer yardımların karşılıklı olması ise esastır ve nesiller arası ilişkiyi belirleyen en temel unsurlardandır. Ama modern sosyal dünyaların artan karmaşıklığı yüzünden, aile üyelerinin ihtiyaç duyduklarında birbirlerine yardım etmeleri örtülü bir zorunluluk olmasının yanı sıra ebeveynlerden uzak olmak, yetişkin çocuğun işe girmesi, çocuk ve ebeveyn arasındaki hoş olmayan ilişkiler gelecek yardımı engelleyen durumlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Allan, 1988; Abel, 1991; Hamon, 1992; Rossi & Rossi, 1990).

Bengtson ve Oyama'ya (2007) göre nesiller arası ilişkiler dört gelişme ile değişikliğe uğramaktadır; yaşam süresinin uzaması, nüfus yapılarındaki değişimler, aile ilişkileri ve aile yapısındaki değişimler ve otoritelerin rollerinin değişmesidir. Dolayısıyla son zamanlarda nesiller arasındaki ilişkilerin kavramsallaştırılmasının önemi ortaya çıkmaktadır.

Nesiller arası dayanışma modelleri, ailelerdeki genç ve daha yaşlı nesiller arasında ilişkilerin geliştirilmesi yaklaşımından hareket etmektedir. Birçok araştırma genellikle nesiller arası etkinlik ve uygulamaların nesillerin birbirlerine karşı olan tutumlarını pozitif yönde etkilediğini ve nesillerin birbirlerine karşı daha

empatik tutumlar geliştirmelerinde etkili olduğunu göstermiştir (Aday, Sims, Evans, 1991; Knapp ve Stubblefield, 2000; Meshel ve McGlynn, 2004; Schwalbach ve Kiernan, 2010).

İyi eğitimi, finansal olarak güvenli ve sağlıklı ebeveynler/büyük ebeveynler fiziksel sakatlıklar ve sağlıklarının bozulması gibi uç durumlardaki yardımlar hariç çocuklarıyla rutin etkileşimlerinden mutluluk duyduklarını ileri sürmektedirler (Blieszner & Mancini, 1987; Mancini & Blieszner, 1989; Seelbach, 1978; Mancini & Simon, 1984). Nitekim nesiller arası ilişkilerde birçok farklılıklar olmasına rağmen ebeveynler/büyük ebeveynler ve onların çocukları/torunları arasındaki nesiller arası dayanışmanın sıkı bir şekilde devam ettiği görölmektedir (Lee, 1985). Birçok büyük ebeveynin torunları ile ilişkileri onların kendilerini daha genç hissetmelerini de sağlayabilmektedir (Ross ve diğerleri, 2005).

Ruoppila (1991) tarafından yapılan bir araştırmada; gençlerin özellikle büyük ebeveynlerinin hayatlarında çok önemli bir rolü olduğunu bulmuşlardır. Nitekim TÜİK (2015) tarafından yapılan İstatistiklerle Yaşlılık araştırmasında Türkiye’de çeşitli coğrafi bölgelerde yapılan araştırmada yaşlılık dönemindeki ebeveynlerin/büyük ebeveynlerin en önemli mutluluk kaynağının % 91,1 ile ailelerin ve çocukların olduğu saptanmıştır.

1.2. ARAşTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Nesiller arasındaki dayanışmanın ve paylaşımların azalması toplumda çeşitli yaş gruplarındaki nesiller arasındaki çatışmaların artmasına sebep olmaktadır. Oysaki toplumsal değerlerimizi korumak ve sürdürebilmek için nesiller arası ilişkileri güçlendirecek, aktarımları ve paylaşımları kolaylaştıracak ve yaşlı ebeveyn/büyük ebeveyn ile genci bir araya getirecek çalışmaların artması oldukça önemlidir (Canatan, 2008; Hazer, 2012; Baran ve oban, 2012). Nitekim bu araştırma ile de farklı yaş gruplarındaki gençlerin ailelerde nesiller arası normatif dayanışmasının araştırılması ve normatif dayanışma ile nesiller arası dayanışmanın diğer alt boyutları ve sosyo-demografik faktörler arasındaki ilişkinin araştırılması amaçlanmıştır.

Ailelerde nesiller arası dayanışmayı inceleyen akademik çalışmaların artmasının, bu konuda gerçekleştirilecek devlet politikaları ve nesiller arası ilişkilere yönelik model-uygulamalara ışık tutması beklenirken, ayrıca sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ve diğer kuruluşlar tarafından gerçekleştirilebilecek projelere de yol gösterici olacaktır. Bu araştırmada ailelerde nesiller arası normatif dayanışma ve nesiller arası dayanışmanın diğer alt boyutları ve sosyo-demografik faktörler arasındaki ilişkinin araştırılması toplumun refah düzeyinin artırılması için büyük bir önem arz etmektedir.

Yaşlılıkta aile yaşantısını güçlendirme, ebeveynler/büyük ebeveynler ve çocukların/torunların karşılıklı olarak birbirlerinin beklentilerini anlama ve sorunlarına çözüm yolları bulmayı kolaylaştırma açısından oldukça önemlidir. Bu çalışma ile:

- Ailelerde nesiller arası dayanışmanın boyutlarının araştırılması ve nesiller arası normatif dayanışmayı diğer nesiller arası dayanışma boyutlarının (duygusal dayanışma, işlevsel dayanışma, ilişkisel dayanışma, yapısal dayanışma, uzlaşımsal dayanışma) nasıl etkilediğinin,
- Gençlerin ve gençlerin ebeveyn/büyük ebeveynlerine ilişkin sosyo-demografik faktörler (gençlerin sosyo-ekonomik düzeyleri, hakkında cevap verdikleri ebeveynleri/büyük ebeveynleri, gençlerin cinsiyeti, yaş grupları, medeni durumu, eğitim durumu, çalışma durumu, algıladıkları gelir durumu, kız ve erkek kardeş sayıları, aile tipi, gençlerin algıladıkları aile gelir düzeyi, gençlerin ebeveynlerinin/büyük ebeveynlerinin yaş grupları, eğitim durumları ve çalışma durumlarına) nesiller arası normatif dayanışmayı nasıl etkilediğinin,
- Ailelerde nesiller arası dayanışma boyutları olan normatif dayanışma, duygusal dayanışma, işlevsel dayanışma, ilişkisel dayanışma, yapısal dayanışma ve uzlaşımsal dayanışma arasında nasıl bir ilişki olduğunun,

tespit edilmesi amaçlanmıştır.

II. BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVESİ

Bazı ebeveyn/büyük ebeveyn ve çocukların diğer ailelere göre daha yakın gözükmelerine neler sebep olmaktadır? Neden bir ailenin üyeleri kendilerini birbirlerine adanmış gözüktürken, birbirleri ile iletişim halinde iken ve birlikte faaliyetler düzenleyip, beraber eğlenirken, bazı ailelerde ise aile üyeleri birbirlerinden tamamen kopuk bireylermiş gibi sadece kan bağı ile bağlıymış gibi davranmaktadırlar? Neden bazı aileler ve bu aile üyeleri ise ebeveynlerine/büyük ebeveynlerine uzun dönemli destek sağlamakta diğerlerinden daha isteklidirler?

Bunun gibi soruları sosyal bilimciler, nesiller arası dayanışmaya grup uyumu ve birlik perspektifinden bakılan yaklaşım ve teorilerle cevaplamaya çalışmışlardır. Bu araştırmanın teorik alt yapısı ailelerde nesiller arası dayanışma teorisinden yararlanılarak oluşturulmuştur. Bu doğrultuda ailelerde nesiller arası dayanışmayı açıklamaya ilişkin kuram ve kavramlara değinilecek, nesiller arası dayanışma teorisi ve nesiller arası dayanışma modelinin ortaya çıkışı açıklanacaktır.

2.1. AİLELERDE NESİLLER ARASI DAYANIŞMAYA İLİŞKİN YAKLAŞIM VE KURAMLAR

Akademik alanyazında, ailelerde nesiller arası dayanışmayı açıklamaya yönelik çok sayıda yaklaşım bulunmaktadır. Bu alandaki araştırmacılardan biri olan Kalmijn (2007), üç farklı yaklaşım doğrultusunda nesiller arası dayanışmayı açıklamaya çalışır. Bunlardan birincisinde, nesiller arası dayanışmayı bir sosyal alışveriş kuramı olarak rasyonel seçim teorisi ile açıklarken, ikincisinde ise nesiller arası dayanışmaya bencil alışveriş yaklaşımı yerine elcillik (altruizm) temelinde açıklama getirmektedir. Kalmijn (2007) nesiller arası ilişkilere üçüncü yaklaşımıyla ise dayanışma ve desteğin temelini sosyal normlarla açıklamaktadır. Bu kavram ve kuramlara değinmek ailelerde nesiller arası dayanışma teorisinin nasıl ortaya çıktığının daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır.

Sosyal Alışveriş Kuramı

Sosyal alışveriş kuramı; nesiller arası dayanışmayı karşılıklılık prensibine dayandırmaktadır. Sosyal alışveriş kuramında nesiller arası dayanışma, destek veren için maliyet, destek verilen için ise kazanç demek olan davranışlarla açıklanmaktadır. Ailelerde nesiler arası dayanışma, ebeveynlerin çocuklarına yatırım yaptıkları ve çocukların da daha sonra onların bakımlarını üstlenerek bunun “karşılığını verdikleri” rasyonel yaklaşımı ile açıklanmaktadır (Homans, 1961; Blau, 1964, Kalmijn, 2007).

Bu kuram, çeşitli eleştirilere maruz kalmıştır. Bir yandan, aile bireyi artan yaşı sebebiyle aile ve toplumla olan sosyal etkileşiminde bir azalma görecektir ve diğer kuşakla arasında eşitsiz bir değişimin gerçekleşmesi sonucunda yalnız kalacaktır (Bengston ve Dowd, 1981). Diğer yandan karşılıklılık prensibine dayanan bir dayanışma türünde, kaynakları daha fazla olan kişiler daha çok ve farklı boyutlarda değişim yapabilmekte ve bunun sonucunda daha çok alan tarafın veren tarafa bağımlı hale gelmesi, dolayısıyla da yardım alan tarafın ilişkideki gücünün zayıflaması durumu yaşanacaktır (Dwyer, Lee ve Jankowski, 1994; Hirdes ve Strain, 1995).

Elcillik Yaklaşımı

Elcillik Yaklaşımı ise, insanların kendi çıkarları doğrultusunda insanlarla alışveriş ilişkisine girerek dayanışma kurduğu düşüncesine eleştirel yaklaşmaktadır. Elcillik yaklaşımına göre insanlar kendi çıkarları için torunlarına bakmazlar ya da ailelerini ziyaret etmezler; bunu, aile fertlerinin iyiliği ya da yararı için yaparlar. Bu yaklaşım belli bir fedakarlığı gerektirir. Daha çok sosyal psikolojik yaklaşımlarda geçerli olan elcillik açıklaması ekonomik perspektiften ise insanın kendi yararının başkalarının sağlayacağı fayda ile işbirliği içinde artırılabilceği düşüncesinden hareket eder (Kalmijn, 2007). Yani bu yaklaşım nesiller arası dayanışmanın yapılan fedakarlıklar doğrultusunda sürdürülebileceği şeklinde bir bakış açısı sağlar.

Sosyal Normlar

Nisbet (1970) sosyal normların, ailelerde nesiller arası dayanışmaya ilişkin çalışmaların çoğunun en temel sorulardan birisi olan toplumdaki sosyal bağların doğası ile alakalı olduğunu belirtmektedir. Sosyal bağlar kavramı, sosyolojik teori ve araştırmanın çoğuna kılavuzluk eden önemli bir bilimsel yaklaşım olarak karşımıza çıkar (Bengtson & Mangen, 1988). Mangen, sosyal düzenin nasıl mümkün olduğunu ve bağların doğasının bireyleri gruplara nasıl bağladığı gibi soruların cevaplarını aramıştır (Durkheim, 1984; Hobbes, 1950; McChesney & Bengtson, 1988). Nesiller arası dayanışmanın temelini oluşturan sosyal normlar, aile bireylerinin toplumun beklentileri doğrultusunda aile içi destek ve birliğin sürdürüldüğünü açıklamaya çalışır.

2.2. AİLELERDE NESİLLER ARASI DAYANIŞMA TEORİSİ

Ailelerde nesiller arası dayanışma teorisi (Bengtson & Schrader, 1982; Roberts & Bengtson, 1990; Bengtson & Roberts, 1991) nesiller arası dayanışmanın nasıl şekillendiğini ve sürdürüldüğünü açıklamaya çalışır. Teorinin gelişimi 1970'lerde başlamıştır (Bengtson, Olander ve Haddad, 1976). Durkheim'in (1984) mekanik ve organik dayanışmasına, Tonnies'in (1957) beraberlik ve toplum üzerine fikirlerine, Parsons (1951) ve Parsons'ın ve Bales'in (1955) sosyal sistemlerinin bağlılığı üzerine çalışmalarına ve Heider (1958) ve Homans'ın (1957,1961) grup üyeliğinin sosyal psikolojisine dayanır.

Zamanın birçok düşünürü ve kuramcısı gibi, Emile Durkheim (1984) da bireysel kişiliklerin ışığında sosyal düzen ve sosyal dayanışmayı mümkün kılan makro koşullar ile ilgilenmiştir (Coser, 1984). Onun, basit, homojen toplumlar ve modern, heterojen toplumlar hakkındaki bilimsel gözlemleri, onu toplumdaki iş gücünün bölünmesindeki, mekanik ve organik olarak iki çeşit olan dayanışmanın ayrımını yapmaya itmiştir (The Division of Labor in Society, 1893/1984).

Basit toplumlarda, bireylerin birlikte tutunmasına ve inanç ve duyarlılığın kararlı bir sistem oluşturmaya izin veren ortak bilincin ya da mekanik dayanışmanın var olduğunu tartışmıştır. Bu ortak normları ve değerleriyle “toplum” dediği sistemdir. Daha modern toplumlarda, toplumların içinde sunulan daha karmaşık iş gücüne bağlı olarak, Durkheim grup üyelerini biyolojik yapılara benzer olduklarını ve birbirleriyle bağlantılı ve birbirlerine bağlı oldukları kararına varmıştır. Bu toplumlarda, bireyler toplumu birlikte tutmaya ve onun varlığını sürdürmeye hizmet ederler. Durkheim, bu tür dayanışmayı organik olarak isimlendirmiştir. Durkheim, toplumun uyumlu bir şekilde birbirine bağlı ve işler durumda olması için hem mekanik hem de organik dayanışmanın var olması gerektiğini savunmuştur. Roberts’ın (1991) değindiği gibi, Durkheim’in tanımladığı grup bağlılığı hakkında normatif dayanışma ve grup üyelerinin karşılıklı işlevsel dayanışması dayanışmanın iki temelidir.

Tonnies (1957), aile üyeleri arasında ve toplumlarda bulunan karşılıklı yükümlülüğe sıkı sıkıya, bağlı sosyal ilişkiler ve anlaşmalı görüş birliğine dayanan, daha kişisel olmayan toplumlar ile zayıf bağları olan daha karmaşık toplum ve gruplardaki gönüllü karşılıklı yardım arasındaki ayrımı yapmıştır.

Tonnies, bu yapıları birlik ve toplum olarak adlandırmıştır. Karşılıklı yardım kuralları üzerine grup üyeleri arasındaki işbirliğinin grup dayanışmasının bir unsuru olan normatif dayanışmaya ilişkin davranışlar ve zorunluluklar sürdürülürken, sosyal farklılaşma ve uyumsuzluk minimum seviyede ise sosyal bağların da varlığını sürdüreceğini belirtmiştir (Coser, 1984; Roberts, Richards ve Bengtson, 1991).

Parsons çalışmasında, toplumun devam eden varlığının temel faktörlerini ele almıştır. Bu faktörlerin toplum üyelerinin diğerlerinin ne düşüneceği ve yapacağını tahmin etmesi için insanların dünyaya benzer açılardan bakmasını sağlayacak sosyal kabuller, normlar, değerler, amaçlar, sosyal düzen ve normatif standartları içerdiğini belirtmiştir. Bu bağlamda toplum, denge ve birliğin sürdürülmesi için

ailenin başarısı gibi paylaşılan ve açıkça belirlenmiş bir dizi amaçlara ihtiyaç duymaktadır (Aberle, 1967; Ritzer, 1992).

Parsons'ın (1951), sosyal dayanışmaya olan çalışmaları genel toplum için ailenin fonksiyonu hakkında farklı bir bakış açısına yol açmıştır. Parsons'ın görüşüne göre, herhangi bir sistemin devam etmesi için, bireysel üyelerin bu sistemle bütünleşmesi gerekir (Parsons, 1955). Toplumsal normların ve değerlerin iletişimi ve içselleşmesi yoluyla özümseme sürecinin oluşabileceği yer ailedir. Ailenin fiziksel ihtiyaçlarının ve ailenin duygusal ihtiyaçlarını desteklemenin en etkili yolu sosyal bütünleşmenin oluşması ve böylece aile bireylerinin birbirlerini karşılıklı desteklemesidir (Parsons, 1955; McChesney & Bengtson, 1988). Bu yüzden sosyal dayanışmanın değerlerinin ve normlarının önemini dile getirmesinin yanı sıra Parsons, ayrıca ailelerde dayanışmanın kaynağına daha fonksiyonel bir bakış açısı getirmiştir (McChesney & Bengtson, 1988).

Homans (1957, 1961) ve Heider (1958), grup dinamiğinin nesiller arası dayanışmanın kişiler arasındaki karşılıklı ilişkilerin açıklanması açısından önemini açıkça belirtmişlerdir. Bengtson ve Roberts'a (1991) göre ise toplumdaki dayanışma, bireylerin ihtiyaçlarına diğerlerinden gelen bir karşılıktır (Homans, 1961; Bengtson ve diğerleri, 1976). Bu karşılıklar ve dolayısıyla sosyal dayanışma karşılıklı duygu (şefkat/sevme), etkileşim (bağ/temas), birlik (fikir birliği) ve grup üyeliğinin normları olduğu kadar grup üyeleri arasındaki fikir birliği yoluyla da karşılanır (Bengtson & Roberts, 1991; Heider, 1958; Homans, 1957). Durkheim'in makro yaklaşımlarının aksine, Tonnies, Parsons ve Bales gibi sosyal bilimciler grup üyelerinin arasındaki karşılıklı etkileşimin ve şefkatin dayanışma üzerine önemini vurgulamışlardır (Roberts ve diğerleri, 1991). Bundan dolayı Homans (1957) ve Heider (1958) aile dayanışması teorisinin teorik çerçevesine, ailelerde nesiller arası normatif ve işlevsel dayanışma boyutlarına aile içinde daha spesifik olan ilişkisel ve duygusal dayanışmayı da eklemiştir.

Özetle, dayanışmanın 5 unsuru sosyolojik ve sosyal psikolojik kurgulardan belirlenmiştir. Bu unsurlar şu şekilde sıralanabilir; **1) İlişki veya etkileşim 2) Şefkat ve karşılıklı sevgi 3) Fikir birliği ve birlik 4) İşlevsel bağlılık 5) Normatif bütünleşme** (Roberts ve diğerleri, 1991). Bu unsurlar ailelerde nesiller arası dayanışma teorisi için kavramsal bir çerçeve oluşturmuştur.

2.3. BENGTON'IN AİLELERDE NESİLLER ARASI DAYANIŞMA TEORİSİ MODELİ

Bengtson ve arkadaşları 1974'de ailelerde nesiller arası dayanışmayı kavramsallaştırma girişimlerine başladı. Daha önceki çalışmalarında Black ve Bengtson nesiller arası dayanışmayı tek boyutlu bir yapı olarak öngörülürken, sonrasında ailelerde nesiller arası dayanışmanın unsurlarını yapısal, işlevsel, ilişkisel, duygusal, uzlaşımsal ve normatif dayanışma olarak tanımlamışlardır. Çalışmalarında birbirine bağlı bu unsurların nesiller arası dayanışma için esas oluşturduğunu belirtmişlerdir (Bengtson ve diğerleri, 1976; Black & Bengtson, 1974; Roberts & Bengtson, 1990).

Ailelerde nesiller arası dayanışmaya ilişkin ilk model 1974'de ortaya atılmıştır (Black ve Bengtson, 1974). Bu modelde ebeveynler ve gençler arasındaki dayanışma; fikir birliği, yerleşim yakınlığı, ilişki şeklinde, nesiller arası yardım tutumları, daha yaşlı nesillerin bağımlılık ihtiyaçları, evlatlara ait sorumluluklar normları ve mektup/telefon aracılığıyla iletişim gibi yapılarla ilişkilendirilmiştir.

Modelin daha ileri düzeltmeleri 1982'de (Bengtson & Schrader) yapılmış ve hatta 1988'de (Mangen, Bengtson ve Landry, 1988; McChesney & Bengtson, 1988) modelin kriterleri daha da geliştirilmiştir. Boyutlar **1) İlişki veya iletişim 2) Şefkat veya duygusal bağlılık 3) Fikir birliği veya anlaşma 4) Nesiller arası desteğin ya da kaynağın paylaşımının işlevi veya modelleri 5) Evlada ait normlar ya da aileye karşı bireysel zorunluluklar ve aile iletişimi için fırsat yapısı ya da akrabalık, doğurganlık, aile üyelerinin sağlığı gibi faktörlerden etkilenen ilişki için aile üyelerinin bulunma durumunu içerir.** Fikir birliği dayanışması aile üyelerinin dini,

evlilik normları ve politik tutuculuk gibi meseleleri üzerindeki anlaşmanın derecesi ile ilgilenir, normatif dayanışma aile üyelerinin aile zorunluluklarına ve rollerine bağlılığının etkinliğini ifade eder (Landry & Martin, 1988).

Bütün bu çalışmaların ışığında, 1991 yılında Bengtson ve arkadaşları nesiller boyunca aile dayanışmasının çeşitli unsurlarının incelendiği bir model önermişlerdir. Bu modelde aile üyelerine olan yakınlık, yaşayan çocukların, büyük çocukların ve ebeveynlerin sayısı ve bireyin evinin düzeni gibi yapısal özellikler üzerinde durulmuştur. Bunun yanı sıra ilişkisel dayanışmada, telefon ve mektuplaşma aracılığıyla iletişimin sıklığı ve aile üyelerinin birlikte gerçekleştirdiği etkinlikler ve sıklığı belirlenmeye çalışılmıştır. Duygusal, uzlaşımsal, işlevsel ve normatif dayanışma boyutları ise hem ebeveynlere/büyük ebeveynlere hem de çocuklara/torunlara sorulan sorularla araştırılmıştır.

Modelin en gelişmiş ve güncellenmiş şeklini oluşturan çalışmada Bengtson ve arkadaşları tarafından bu modelin tek boyutlu bir yapı olmadığı; ailelerde nesiller arası dayanışmanın, karmaşık ve çok boyutlu bir yapı olduğu ve farklı değişkenlerin nesiller arası dayanışma boyutlarını temsil ettiği ortaya konmuştur (Bengtson ve Roberts, 1991).

Bengtson ve Roberts (1991) tarafından yapılan çalışmada geliştirilen ve altı boyutta ele alınan nesiller arası dayanışma modelindeki boyutlar; yapısal, duygusal, ilişkisel, uzlaşımsal, işlevsel ve normatif dayanışma olarak sıralanmaktadır. Nesiller arası dayanışmaya ilişkin en açıklayıcı ve kapsamlı modellerden biri bu modeldir. Bu modeldeki boyutların tanımları ve ilgili dayanışmaya ilişkin örnekler şu şekilde özetlenebilir:

-Yapısal Dayanışma; ailedeki kişi sayısına, ailenin kompozisyonuna ve coğrafi yakınlık derecesine göre ortaya çıkan yapısal durumlar, aile üyelerinin yerleşim yakınlığı, aile üyelerinin sayısı, aile üyelerinin sağlığı gibi değişkenlerle ifade edilir.

-İlişkisel Dayanışma; aile bireylerinin içinde bulunduğu her tür etkinlikteki etkileşim kalıpları ve sıklığı olarak tanımlanır. Nesiller arası etkileşim sıklığı (yüz-yüze, telefonda, mektupla gibi), ortak aktivitelerin türleri (boş zamanlar, özel anlar gibi) gibi değişkenlerdir.

-İşlevsel Dayanışma; destek olma ve kaynak paylaşımının derecesi, karşılıklı destek olma ilişkilerinin (finansal, fiziksel, duygusal) derecesi, nesiller arası kaynak paylaşımının karşılıklılığının derecesi gibi değişkenlerle ifade edilir.

-Duygusal Dayanışma; aile bireylerine karşı duyulan olumlu duyguların türü ve derecesi ile bu duyguların karşılıklılığı; aile üyelerine duyulan ilgi, sıcaklık, yakınlık, anlayış, güven, saygı gibi duyguların derecesi, aile üyelerine karşı duyulan olumlu duyguların karşılıklılığına dair inancın derecesi olarak tanımlanır.

-Uzlaşım sal Dayanışma; aile üyeleri ile değerler, tutumlar ve inançlar konusunda duyulan uzlaşının derecesi; belirli değerler, tutumlar ve inançlar konusunda ailede bireysel yönelimlerin uyumluluğu, değerler, tutumlar ve inançlar konusunda aile üyeleri ile benzer yönelimlere sahip olunduğuna duyulan inancın derecesi olarak tanımlanır.

-Normatif dayanışma; ise aile içinde üstlenilen role bağlılık ve yükümlülükleri yerine getirme derecesi; aileye ve nesiller arası rollere verilen önem, evlat olarak yükümlülükler e duyulan bağlılığın derecesi olarak tanımlanmaktadır (Bengtson & Roberts, 1991).

Bu araştırma ile gençlerin ebeveynlerin/büyük ebeveynlerin ve toplumun beklentisi yönünde bir tutum içinde olup olmadıklarının belirlenmesi, ailelerde nesiller arası normatif dayanışmayı etkileyen faktörlerin ve etkenlerin tespit edilmesi için ailelerde nesiller arası normatif dayanışma araştırılacaktır.

2.4. AİLELERDE NESİLLER ARASI NORMATİF DAYANIŞMA

Norm kavramı, “bir sosyal grubun kendisi için ilke edindiği ve grup üyelerinin davranışlarını yönlendiren davranış kuralları bütünü, ahlâk alanında doğru eylemi belirleyen kural, uygun davranış için standart, davranışlarda temele alınan davranış ilkesi, değeri yargılamak ya da değer biçmek için kullanılan ölçü” olarak tanımlanmaktadır (Cevizci, 2000).

Normlar, tanımdan da anlaşılabilceği gibi, insanlar arası ilişkiler ve etkileşimlerde davranışlarımıza yön veren ve sınırlayan ilkeler ve kurallardır (Fehr ve Fischacher, 2004).

Toplumun kültür ve gelenekleri geçmişten günümüze aktarılır. Kültürün devamlılığı açısından normların bir sonraki nesile aktarılması önemlidir. Bu noktada aktarımın sağlanması yazılı ve sözlü olarak iki temel yolla olmaktadır. Normlar kültürün bir unsuru olarak, kültürün aktarılmasını da sağlamaktadır (Rossi ve Rossi, 1990).

Kültürün aktarılmasında olduğu gibi normlarda ağırlıklı olarak sözeldir. Normlar genellikle yazılı olmayan, fakat toplumun geneli tarafından bilinen bir özellik taşır. Örneğin evlilik öncesi törenlerin yapılmasında uyulacak kurallar yazılı değildir. Fakat nesiller boyunca benzer normlar uygulanmaktadır. Aynı zamanda normlar yazılı hale getirilebilir. Yasalar, yönetmelikler ise yazılı normları oluştururlar (Özmen, 2009).

Ailedeki normlar, aile üyeleri arasındaki davranışları ve tavırları yönlendiren toplumsal kurallar ya da beklentilerdir. Bu kültürel olarak tanımlanmış tavır ve davranışlar, toplumdaki bireylerin aralarındaki farklılıkları ortadan kaldırmak zorunluluğu duygusu ile ortaya çıkarılmıştır (Finley, Roberts ve Banahan, 1988; Mangen ve Westbrook, 1988; Rossi ve Rossi, 1990).

Nesiller arası normatif dayanışmayla ilgili olarak farklı görüşler ortaya atılmıştır ve genel anlamda normatif dayanışma için ortak bir yaklaşım bulunmamaktadır (Altonji, Hayashi, ve Kotlikoff, 1992).

Nesiller arası dayanışma aile açısından, Mengen ve Westbrook (1988) normatif dayanışmayı iki bileşene dayandırarak kavramsallaştırmaktadır: **(1)** çocuklarla ilgili sorumluluk beklentileri ve zorunluluklar ve **(2)** çocuklara ilişkin beklenti ve zorunluluklarla ilgili nesiller arası fikir birliği derecesi.

Lee ve diğerleri (1994) normatif dayanışmayı, ebeveynlerin çocuklarıyla ilgili beklentiler açısından genelleştirerek, gençlerin ve onların ebeveynlerine/büyük ebeveynlerine bakmaya ilişkin zorunluluklar ve normlara dayandırarak tanımlarlar. Genel kabul edilen normlara göre yetişkin çocuğun ebeveynlerine destek sağlaması beklenmektedir, fakat şunu da göz ardı etmemek gerekir ki, evlatların belirli durumlarda ebeveynlerine desteği mümkün veya mevcut olmayabilir, bunun sebebi de yetişkin çocuğun işsiz olması ya da çok uzak mesafelerde yaşıyor olması olabilmektedir.

Ebeveynlerin çocukları ile ilgili normatif sorumluluk beklentileri ise, ebeveynin çocuklarına ihtiyaç duyduklarında onlardan bekledikleri destek ve yardım beklentisini işaret eder (Seelbach, 1977, 1978; Seelbach & Sauer, 1977; Blieszner & Mancini, 1987). Mengen ve Westbrook (1988) bu normlara rağmen, çocuklarla ilgili normatif sorumluluk beklentilerinin sosyo-demografik ve aile yapısı gibi değişiklikler ile doğrudan ilişkili olduğunu ve bu durumların normatif dayanışmayı etkilediğinden bahsetmektedirler.

Normatif dayanışma da işlevsel ve ilişkisel dayanışma gibi, erken çocukluk deneyimlerine dayanmaktadır (Rossi ve Rossi, 1990). Aile ilişkilerine yönelik sorumluluk ve normatif baskılara maruz kalan çocuklar, bu durum sonrasında davranışlarını benimserler ve zamanla bu zorunluluklarla şekillenen davranışlar bu normatif dayanışma tutumlarını şimdiki zamana değin sürdürmelerine sebep olur (Rossi ve Rossi, 1990). Ayrıca, bu normatif dayanışma tutumları ailedeki

birlik, birbirine destek olma ve kaynakların paylaşımı ve alışverişini de etkilemektedir (Bengtson & Roberts, 1991; Roberts & Bengtson, 1990; Rossi & Rossi, 1990).

Ailelerde nesiller arası normatif dayanışmada aranan şeylerden biri de ebeveyne saygı fikrinin özünde nelerin var olduğu düşüncesidir. Normatif dayanışmaya göre davranışlar, çocukların elde edeceği faydalar açısından değil de çocukların ebeveynlerine/büyük ebeveynlerine karşı bir görev ya da yükümlülüğünün olduğunu kabul etmelerinin bir sonucu olarak açıklanır. Chan'ın (1996) normatif dayanışmaya ilişkin belirttiği; "Özellikle Asya toplumunda aile dayanışmasının ve büyüklerin desteğine çocukları tarafından duyulan saygının önemi olan nesiller arası etkileşimdeki sorunlar Asya toplumunu sona erdirebilir." yaklaşımı oldukça çarpıcı bir bakış açısı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Nesiller arası normatif dayanışmada ebeveynler ve çocuklar arasındaki ilişkilerde, aktarımlar kişisel çıkarlardan çok toplumdan beklentiler üzerinedir. Ebeveyne ilişkin bu tutum ve davranışlar, çocukların ebeveynlerinin yararı için hareket etmesi anlamında sadece fedakar olarak görülmekle kalmamakta aynı zamanda onların kendilerine talepler koyan bir ilişkinin toplum içindeki bir parçası olduklarını da kabul ettiklerini göstermektedir (Ha, Carr, Utz, ve Nesse 2006).

Ailelerde, aile ilişkilerini düzenleyen güçlü sosyal normlar mevcutken, çocuklar genelde görev ve yükümlülükleri kabul etmekte ve buna göre hareket etmektedirler. Özellikle ebeveynlerini rol model edinmiş çocukların ebeveynlerine bağlılıkları çok daha yüksek olmaktadır. Ancak kendi yaklaşımları da dahil olmak üzere herhangi bir nedenden bu normlara uymayabilmektedirler. Nitekim birçok etkenin ışığında çocukların normatif dayanışmaya ilişkin tutumları değişmektedir; bu etkenler, sosyo-demografik etkenlerin yanı sıra ailelerde nesiller arası dayanışmanın diğer boyutları da olabilmektedir (Lee ve Xiao 1998).

Modernleşme ile birlikte ise geleneksel sosyal normların zayıflama eğilimi içinde olduğu söylenmektedir. Lee, Parish ve Willis (1994), "Modernleşmeyle sosyal

normların değişiminde geleneksel yaklaşımların değiştii konusundaki geniş tabanlı bir uzlaşıya rağmen, batılı olmayan toplumlardaki normatif dayanışmanın değişimi hakkında anlaşmazlıklar mevcuttur." demektedir. Chan'e (1996) göre de, Singapur ve daha genel olarak Asya'da yaşlı ebeveynlere/büyük ebeveynlere ilişkin devlet ve özel desteklerin çeşitli formlardaki varlığına rağmen, ebeveynler/büyük ebeveynler destek alma konusunda çocuklarına güvenmeye devam etmektedirler.

Normatif dayanışmayı açıklamaya çalışırken daha önce de bahsedildiği üzere genellikle sosyal alışveriş kuramından yola çıkılmaktadır. Normatif dayanışmada, ebeveynlerin/büyük ebeveynlerin gençlerden yardıma muhtaç ebeveyn/büyük ebeveyn olarak, içinde bulundukları dezavantajlı durumda çocuklarından destek alacakları beklentisi düşüncesi söz konusudur. Ebeveynler için bu dezavantajlı durumlara örnekler; kötü sağlık durumu, eşlerden birini kaybetmek, düşük eğitim durumu veya alt mesleki konumlarda olmanın zorlukları örnek verilebilir. Ancak mevcut kuram ile desteklerin varlığının ya da yokluğunun nedenlerini açıklamak mümkün değildir. Çocukların neden ebeveynlerini ya da ebeveynlerin/büyük ebeveynlerin çocuklarını desteklediklerini anlamak için daha farklı bir yaklaşım gerekmektedir. Bu yaklaşımdaki temel sorun ise ebeveynlerin muhtaç olmasına rağmen neden çocuklarından yardım alamadığıdır. Nedeni çok açıktır ki; çocukların ebeveynlerine yardımcı olmaları için özel bir yükümlülük veya görevleri söz konusu değildir. Ancak ebeveynler/büyük ebeveynler ve çocukların aksine, örneğin eşlerin birbirlerine destek olmaları konusunda özel yükümlülükler mevcuttur (Becker 1991).

Çocukların ebeveynlerine destek olmaları durumu bu özel yükümlülüklerin yokluğuna rağmen söz konusu olduğunda bunu genel anlamda bir fedakarlık durumu olarak açıklamak yerinde olacaktır. Fedakarlık hipotezi savunucularından McGarry ve Schoeni (1995), ebeveynler açısından bu duruma şu şekilde yaklaşıyorlar; "Ebeveynler, onlara ileride destek verecek olan çocuklarının refahlarını önemserler ".

Ebeveynlerin/büyük ebeveynlerin ve çocuklarının karşılıklı olarak birbirlerinin refahlarına dikkat etmeleri mümkün olabilir ama bu aile içinde görülen karşılıklı desteği açıklamamaktadır. Örneğin bir çocuk ebeveyninin refahına dikkat edebilir ancak bu konuda bir şey yapmak için hiçbir yükümlülük hissetmeyebilir. Oysa gerçekten çocuklar ebeveynlerinin refahını önemsiyorsa ebeveynleri ihtiyaç duyduğunda rasyonel bir şekilde onlara destek vermelidirler (Cox ve Rank 1992).

Chan (1996) anne-babaya saygının ebeveynler/büyük ebeveynler ve çocuklar arasındaki desteklerin arkasındaki itici güç olduğunu öne sürerken, Lillard ve Willis (1997) ise, ailelerdeki nesiller arası dayanışmaya ilişkin tutarsızlıkların ebeveynler/büyük ebeveynler ve çocukları arasında yapılan toplumsal mutabakata dayalı destekleri ayırt etmekteki yaşanan zorluğun sonucu da olabileceğini vurgulamışlardır. Bu durum kişiyi ebeveynlerine yardım etmeye yönlendirenin fedakarlık tutumunun ya da saygının değil; bireyin görevini kabul ettiği sonucuyla açıklanmaktadır.

Yani ailelerde nesiller arası normatif dayanışmayı, çocukların kişisel fedakarlıklarından ve ebeveynlerine/büyük ebeveynlerine saygı duymalarından çok toplumsal normların baskısı ile ebeveynlerine/büyük ebeveynlerine destek oldukları yönünde açıklamak da mümkün olacaktır (Altonji, Hayashi, ve Kotlikoff 1992; Cox ve Rank 1992; McGarry ve Schoeni 1995).

Modernleşme ile birlikte nesiller arası ilişkilerde geleneksel sosyal normların zayıflama eğilimi içinde olduğu görülmektedir. Ailelerde nesiller arası dayanışmanın bütün boyutlarının karmaşık bir şekilde normatif dayanışmayla etki içinde olduğu ve nesiller arasındaki destek türlerinin ve sıklıklarının normatif dayanışma ile bağlantılı olduğunu söylemek mümkündür. Bu araştırma ile ailelerde nesiller arası normatif dayanışmayı etkileyen faktörler ve diğer nesiller arası dayanışma boyutları ile olan ilişkisi tespit edilecektir.

III. BÖLÜM: İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

3.1. YURTDIŞINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR

Yurtdışında, ailelerde nesiller arası ilişkilerin konu alındığı ilk çalışmalardan biri Sussman'ın 1951 yılındaki çekirdek ailelerdeki akrabalık bağlarının koptuğuna dair bakış açısını yansıttığı çalışma ile başlarken, 1960'lı yıllarda üzerinde durulan konular daha çok akrabalık ilişkileridir (Sussman & Burchinal, 1962; Adams, 1968; Farber, 1968). Ancak bu çalışmaların gelecek yıllarda yapılacak çalışmalara bir alt yapı oluşturduğu açıkça görülmektedir.

60'lı yıllarda ailelerde nesiller arası ilişkiler alanında yapılan çalışma konuları Broderick (1971) tarafından; akrabalık, aile yapısı, ebeveyn-çocuk; eşlerin ailesi; görüşme sıklığı; nesiller arasındaki çatışma; akrabalık bağları, karşılıklı yardımlaşma teorisi, ailelerde maddi zenginliğin gelecek nesillere aktarımı, kaynakların paylaşımı, ekonomik farklılıklar, büyükannelik ve büyükbabalık, değerlerin nesillere aktarılması olarak özetlenmektedir.

Kogan'ın (1961) ise yaptığı çalışmada geliştirdiği ölçek ile yaşlılara karşı olumsuz tutum sergileyen gençlerin kişilik yapılarında olumsuz özelliklerin, yaşlılarla iyi ilişkiler geliştiren gençlere göre çok daha fazla olduğu bulunmuştur.

Berardo (1980) 70'li yıllarda nesiller arası ilişkiler konusunda yapılan çalışmaları incelerken; ebeveyn-çocuk ilişkileri, Afro-Amerikan ailelerde akrabalık bağları, aile rollerini besleyen varsayımlar, geleneksel olmayan aile türleri, çekirdek aile yapısındaki değişimler, nesiller arası ekonomik bağımlılık gibi konuların ele alındığını vurgulamıştır.

80'li yıllarda yapılan çalışmalardaki konuları Booth (1990) şu şekilde sıralamıştır; nesiller arası politikalar, Afro-Amerikan ailelerde nesiller arası ilişkiler, erken büyükannelik ve büyükbabalık, yetişkin çocuklar ve ebeveynleri, büyükannelik ve

büyükbabalık, cinsiyet farklılıkları, ergenlik ve aile, ebeveynin çocuklarına etkileri, gençlik kültürü.

Sussman ve Steinmetz (1987) yaptıkları çalışmada ise, ailelerde nesiller arası ilişkiler alanında; çekirdek ailenin yaygınlaşması ve tek aile tipine dönüşmesi, akrabalık ilişkilerinde yardımlaşma ağları, yaşam seyri perspektifi, orta hayat geçişleri, cinsiyet farklılıkları, ebeveyn ve çocuklarının sosyalizasyonu, ailelerde nesiller arası dayanışma gibi konuların incelendiğini belirtmişlerdir.

90'lı yıllar ve sonrasındaki nesiller arası ilişkileri araştıran çalışma konuları; Milardo (2000) tarafından şu şekilde belirtilmiştir; ailelerde büyükbaba tutumları, torun büyüten büyük ebeveynler, göçmen ailelerde nesiller arası çatışma, nesiller arası ilişkilere teorilerin uygulanması, yaşam seyri, feminist yaklaşımlar, ailelerde nesiller arası dayanışma.

Sussman (1991) nesiller arası yaklaşıma ilişkin dikkat çekici bir yaklaşım getirdiği çalışmasında, geniş ailelerden çekirdek ailelere olan geçişin çocukların büyük ebeveynlerle olan ilişkilerinin azalmasına sebep olduğunu bunun da nesillerde izolasyona sebep olacağını vurgulamıştır. Bu bakış açısından sonra bu konuda yapılan çalışmalar artmıştır.

Hanks (1991) ise aile bireylerinin nesiller arası ilişkilerdeki rollerinin önemine vurgu yapıp, özellikle aile içi destek konusunda aile bireylerinin özel yükümlülükler hissetmesi gerektiğini belirtmiştir.

Nesiller arası ilişkilere yönelik çalışmalar 60'lı yıllarda başlarken bu ilginin 90'lı yıllarda arttığı görülmektedir, Ailelerde nesiller arası dayanışma teorisini 1991 yılında Bengtson ve arkadaşları tarafından son haline getirilmesi ile nesiller arası dayanışma modelini kullanarak yapılan çalışmalar artmaya başlamıştır.

Nitekim Bengtson ve Roberts (1991) tarafından yapılan ailelerde nesiller arası dayanışmanın; şefkat, anlaşma gibi nesiller arası bağlantının çok boyutlu bir yapı

olduğunu öne süren çalışmaları ile nesiller arası dayanışmaya olan ilginin artmasına neden olmuştur. Aile dayanışmasının dolaylı ya da doğrudan duygusal, işlevsel, ilişkisel, uzlaşımsal, normatif ve yapısal dayanışmalar tarafından etkilendiğini belirten çok boyutlu bir model geliştirmişlerdir.

Netzer (1994) tarafından 362 yaşlı ebeveyn ile yapılan araştırmada; yaşlılık dönemine ilişkin bakım planları ile ailelerde nesiller arası dayanışma teorisinin boyutları arasındaki ilişkinin modellenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada normatif dayanışma, ilişkisel dayanışma, ebeveynin çalışma durumu ve ailedeki kişi sayısının pozitif ve direk biçimde yaşlılığa ilişkin planları etkilediği ortaya konmuştur.

Parrott (1995) tarafından 377 anne-çocuk ve 303 baba-çocuk üzerinde ebeveynler ile çocuklar arasındaki normatif beklentiler ve destek alışverişinin araştırılması amacıyla Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan çalışmada, normatif dayanışmanın yapısal dayanışma ile güçlü bir ilişkisi olduğu bulunmuştur. Ayrıca evli olma durumu ve düşük gelir normatif dayanışma ile pozitif yönlü güçlü bir ilişki içinde bulunmuştur.

Silverstein ve Bengtson'ın (1997) tarafından nesiller arası dayanışmaya ilişkin yapılan araştırmada yetişkin çocukların anneleriyle babalarına göre çok daha iyi ilişkiler kurdukları belirlenmiştir. Bir başka sonuç ile de yetişkin kız çocuklarının anne ve babalarıyla erkek çocuklarına göre daha yakın dayanışma ilişkileri olduğu ortaya konmuştur. Anne ve babası boşanmış çocukların ailelerinde nesiller arası dayanışmanın olumsuz yönde etkili olduğu da bir başka sonuç olarak vurgulanmıştır.

Smith (1998) tarafından yapılan çalışmada ailelerde nesillerin farklı yerde yaşamalarının sonuçları üzerinde durulmuştur. Gençler ile diğer aile büyüklerinin aynı evde yaşamadığı ailelerde görüşme sıklıkları azalmakta ve etkileşimler olumsuz olmaktadır. Araştırmada, sanayileşmenin bir sonucu olarak mekansal

ayrışmaların ortaya çıkmasıyla nesiller arası dayanışmanın olumsuz yönde etkilendiği vurgulanmıştır.

2000'li yıllarda yapılan araştırmalarda ise, nesiller arası ilişkileri geliştirmeye yönelik yapılan etkinlik ve uygulamaların nesillerin birbirilerine karşı olan tutumlarının olumlu yönde gelişmesinde büyük katkı sağladığı görülmüştür. Bu araştırmalarla, devlet ve sivil toplum kuruluşlarının nesiller arası refahı geliştirici politikalarını sürdürmesi gerekliliği buna yönelik yapılan program ve uygulamaların başarısıyla ortaya konmuştur (Knapp ve Stubblefield, 2000; Meshel ve McGlynn, 2004; Schwalbach ve Kiernan, 2010).

Deforge (2002) tarafından büyük ebeveyn, ebeveyn ve çocuklardan oluşan, 3 nesil barındıran 35 aile ile yapılan ailelerde nesiller arası dayanışma teorisinin temel alındığı araştırmada; paylaşılan değerler, tutum ve inanışların araştırılması amaçlanmıştır. Çalışmada üç neslin çocuk büyötmeye ilişkin görüşlerinde farklılıklar tespit edilirken, temel değerlerin paylaşımında ise nesiller arasında uyum tespit edilmiştir.

Daatland ve Lowenstein (2005) tarafından yapılan çalışmada, İsrail, İngiltere, Norveç, Almanya ve İspanya'da toplumun refahını geliştirmeye yönelik ortaya konulan devlet programlarının ve politikalarının nesiller arası ilişkileri olumlu yönde değıştirdiği ancak özellikle ulaşımaya dair kolaylaştırıcı uygulamaların nesillerin birbirlerine karşı daha bağımsız olmalarına sebebiyet verdiği vurgulanmıştır.

Sechrist (2008), 350 anne ve çocuktan oluşan aile ile yapılan ve ailelerde nesiller arası dayanışma teorisinin temel alındığı araştırmada; ailelerde nesiller arası dayanışmayı etkileyen faktörlerin araştırılması amaçlanmıştır. Araştırmacı tarafından nesiller arası duygusal dayanışma ailelerin sadece %25'inde yüksek bulunmuştur.

Voorpostel ve Blieszner (2008), Hollanda ulusal veri tabanından elde ettikleri üç aile bireyinden oluşan 1259 örneklem ile ailelerde nesiller arası dayanışma teorisinin temel alındığı araştırmada; kardeşler ve ebeveyn arasındaki nesiller arası dayanışmayı incelemişlerdir. Çalışmada erkek kardeşlerin arasındaki dayanışmanın ebeveynlerle olan dayanışmalarından yüksek olduğunu tespit etmişlerdir.

Wang (2011) tarafından nesiller arası ilişkiler ile yaşamdan duyulan memnuniyet arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla Çin'de 18 yaş üstünde her yaş grubundan 1612 kişi ile yapılan araştırmada, yapısal dayanışmada görüşme sıklığı, duygusal dayanışma ve işlevsel dayanışmada finansal destek yaşamdan duyulan memnuniyet ile pozitif yönde ilişkili bulunmuştur.

Avrupa Komisyonu (Flash Eurobarometer ve Gallup Organization, 2009) tarafından Avrupa Birliği'ne üye ülkelerde yapılan çalışmada, nesiller arası dayanışmayı geliştirecek devlet politikaları ve uygulamalarının mutlaka etkin bir biçimde gerçekleştirilmesi gerekliliği ortaya konmuştur. Araştırmaya katılanların %73'ünün, nesiller arası dayanışmaya yönelik hükümetlerin güçlendirici ve başarılı politikaları olduğu düşüncesine katılmadıkları bulunmuştur. Çalışmada, ülkedeki yerel otoritelerin nesiller arasındaki dayanışmayı güçlendirecek etkinlikler ve projeler yapması gerekliliği üzerine sorulan sorulara ise gençlerin büyük destek verdiği bir başka sonuç olarak vurgulanmıştır.

3.2. YURTIÇİNDE YAPILAN ÇALIŞMALAR

Türkiye’de nesiller arası ilişkilere ilgi çok yeni olmakla birlikte nesiller arası dayanışmaya ilişkin çalışmalar yok denecek kadar azdır.

Yurtiçinde yapılan çalışmalar incelendiğinde, ergenlerin büyük ebeveynlerine ilişkin beklentileri, yetişkin çocuklar ve yaşlı ebeveyn yardımlaşması, ergen ebeveyn ilişkisi ve nesiller arası çatışmaya ilişkin genç neslin görüşleri gibi konulara değinildiği görülmektedir.

Kalaycıoğlu ve Rittersberger-Tılıç (2000) tarafından kırdan kent hayatına geçiş yapan ailelere ilişkin yapılan araştırmada ailelerdeki maddi ve değer aktarımlarının önemine dikkat çekilmiştir. Kırdan kente geçiş yapan ailelerde oluşturulan ortak havuza en çok destek verenlerin çalışan aile büyüklerinin olduğu bulunmuştur. Araştırmada bu destekten en çok faydalananların henüz iş hayatına girmemiş gençlerin olduğu ve bu sayede nesiller arası dayanışma birliğinin sağlandığı belirtilmiştir.

Öztop’un (2000) Ankara’da 383 yaşlı ebeveyn ve onların yetişkin çocuklarıyla yaptığı çalışma, yaşlı ebeveynler ve yetişkin çocukların ekonomik, psiko-sosyal ve hizmet yardımı konularındaki karşılıklı ilişkilerini belirlemek, yardım konusunda tercih edilen kaynaklar ve çocukların ebeveynlerine karşı sorumlulukları konusundaki beklentiler açısından yaşlı ebeveyn ve yetişkin çocuklar arasında karşılaştırma yapmak amacıyla planlanmıştır. Çalışmada ekonomik konularda yaşlı ebeveynlerin yarıya yakınının yetişkin çocuklarından yardım aldıkları bulunmuştur. Yetişkin çocuklar arasında ise hizmet yardımı konularında, hastalık durumu ve çocuk bakımı konusunda yaşlı ebeveynlerinden destek alanların çoğunlukta olduğu görülmüştür.

Kalaycıoğlu, Küçükural ve Cengiz (2003) tarafından yapılan araştırma Ankara’da farklı sosyo-ekonomik gruplarda yaşayanların yanı sıra köyler ve huzurevlerinin de dahil edildiği bölgelerden 260 yaşlı ve yaşlı yakınıyla gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada yaşlı yakınlarının yaşlının bakımında sorumluluk duydukları ancak bunun çeşitli zorlukları beraberinde getirdiğini dile getirdiklerini bulmuşlardır.

Görgün-Baran ve arkadaşları (2005) tarafından, 60 yaş ve üzerindeki yaşlılar ve onların 12-58 yaş arasındaki yakınlarından oluşan 1268 kişi ile yapılan araştırmada, aralarında kurdukları dayanışma ve yaşamdan duydukları memnuniyete ilişkin kapsamlı bulgular saptanmıştır. Araştırmada yaşlıların bakım konusunda dışarıdan destek almak yerine aile bireylerinden bu desteği bekledikleri belirlenmiştir. Araştırmanın bir başka sonucu ise, ailede yaşlı bakımının üstlenen bireyin kadın olmasıdır.

Cangöz (2008) tarafından nesiller arası ilişkiler üzerine yapılan araştırmada, gençlerin kaynaklarını yönetme biçimleri, koydukları hedefler ve değerleri konusunda diğer nesillerle çatışma yaşadıkları düşüncesi belirlenmiştir.

Hazer (2011) tarafından Ankara'da 12-18 yaş arası 511 öğrenci yapılan çalışmada ergenlerin büyük ebeveynleri ile olan ilişkilerini hangi faktörlerin etkilediği araştırılmıştır. Ergenlerin büyük ebeveynleri ile olan ilişkilerinde "gerektiğinde yanımda olma" ve "aile sorunlarıyla başa çıkabilmek için tavsiyelerde bulunma" beklentilerinin en yüksek ortalamalarda olduğu saptanmıştır.

Baran ve Çoban (2012) tarafından yapılan 'Kuramsal Açıdan Kuşaklar Arası Dayanışma: Yaşlı-Genç İlişkileri' adlı çalışma Bengtson'ın (1991) altı boyutlu nesiller arası dayanışma modeline ülkemizde değinen ilk çalışma olarak karşımıza çıkmaktadır. Çalışmada, nesiller arası dayanışmanın sürdürülmesi ve nesiller arası ilişkilerin güçlendirilmesi için devletin toplum refahına yönelik yaptığı bu çalışmalarda öncü bir rol alarak her türlü desteğini sürdürmesi gerekliliği vurgulanmıştır.

Hazer, Öztürk ve Gürsoy (2015) tarafından 18-59 yaş arası 1130 kişi ile Ankara'da yapılan araştırmada; ailelerde nesiller arası dayanışma teorisinin

işlevsel dayanışma ve duygusal dayanışma boyutlarının yaşam tatmin düzeyini nasıl etkilediğinin bulunması amaçlanmıştır. Araştırmada duygusal dayanışma ile yaşam tatmini arasındaki ilişki pozitif yönlü olarak anlamlı bulunmuştur.

IV. BÖLÜM: GEREÇ VE YÖNTEM

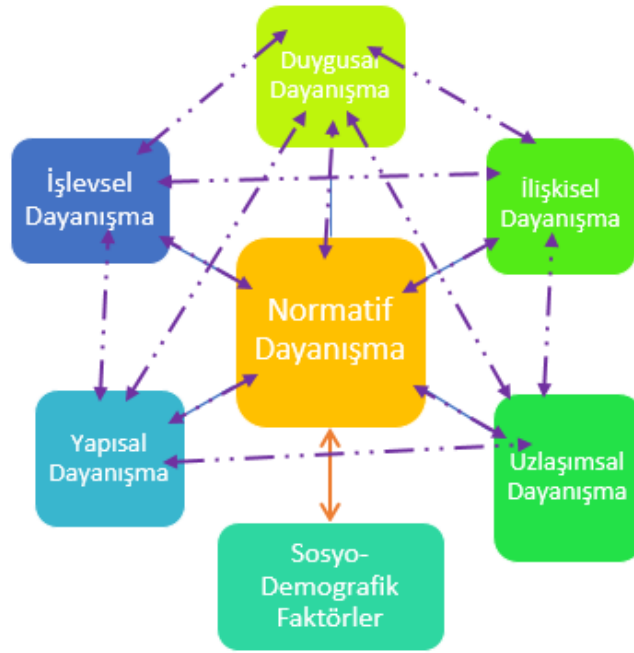
Bu araştırma ile farklı yaş gruplarındaki gençlerin ailelerde nesiller arası normatif dayanışmasının araştırılması ve normatif dayanışma ile nesiller arası dayanışmanın diğer alt boyutları ve sosyo-demografik faktörler arasındaki ilişkinin araştırılması amaçlanmıştır.

Bu bölümde araştırmanın modeli ve araştırma hipotezleri, araştırma bölgesinin seçimi, veri toplama aracı, verilerin toplanması, verilerin değerlendirilmesi ve analizi hakkında bilgiler verilmiştir.

4.1. ARAŞTIRMA MODELİ

Bu çalışmada, ailelerde nesiller arası normatif dayanışmanın, nesiller arası dayanışmanın diğer boyutları olan duygusal dayanışma, işlevsel dayanışma, ilişkisel dayanışma, yapısal dayanışma, uzlaşımsal dayanışma ve sosyo-demografik faktörler tarafından nasıl etkilendiği üzerinde durulmuştur. Bu çalışmada TÜİK tarafından belirlenen farklı yaş gruplarındaki (15-29 yaş) gençlere nesiller arası dayanışmaya ilişkin sorular yöneltilmiş ve katılımcılar bu soruları annelerinden, babalarından, büyükannelerinden ya da büyükbabalarından bir tanesini dikkate alarak cevaplamışlardır.

Araştırma modeli Şekil 2.'de yer alan nesiller arası dayanışma boyutları (Bengtson ve Roberts, 1991) ve sosyo-demografik değişkenlerden oluşturulmuştur. Bu bilgiler aynı zamanda bu çalışmanın hipotezlerinin de temel kaynağıdır.

Şekil 2. Araştırma Modeli

4.2. ARAŞTIRMA HİPOTEZLERİ

Alanyazın bilgilerinden hareketle oluşturulan bu çalışmanın hipotezleri aşağıda olduğu gibi sıralanabilir:

H1: Ailelerde nesiller arası dayanışma boyutları arasında ilişki vardır (Şekil 2).

- a) normatif,
- b) duygusal,
- c) işlevsel,
- d) ilişkisel,
- e) yapısal,
- f) uzlaşımsal.

H2: Ailelerde nesiller arası normatif dayanışma ile gençlerin ve gençlerin ebeveyn/büyük ebeveynlerine ilişkin sosyo-demografik faktörler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır (Şekil 2).

- a) sosyo-ekonomik düzey,
- b) gençlerin hakkında cevap verdiği ebeveyn/büyük ebeveyn,
- c) katılımcının cinsiyeti,
- d) gençlerin yaş grupları
- e) gençlerin medeni durumu,
- f) gençlerin eğitim durumu,
- g) gençlerin çalışma durumu,
- h) algılanan gelir durumu,
- i) gençlerin kız kardeş sayısı,
- j) gençlerin erkek kardeş sayısı,
- k) gençlerin aile tipi,
- l) gençlerin algılanan aile gelir durumu,
- m) ebeveyninin/büyük ebeveyninin yaş grupları,
- n) ebeveynin/büyük ebeveynin eğitim durumu,
- o) ebeveynin/büyük ebeveynin çalışma durumu.

H3: Ailelerde nesiller arası dayanışmanın diğer boyutları ile gençlerin ve gençlerin ebeveyn/büyük ebeveynlerine ilişkin sosyo-demografik faktörler (gençlerin sosyo-ekonomik düzeyleri, hakkında cevap verdikleri ebeveynleri/büyük ebeveynleri, katılımcıların cinsiyeti, yaş grupları, medeni, eğitim, çalışma ve algıladıkları gelir durumu, kız ve erkek kardeş sayıları, aile tipi, katılımcıların algıladıkları aile gelir düzeyi, katılımcıların ebeveynlerinin/büyük ebeveynlerinin yaş grupları, eğitim ve çalışma durumları) nesiller arası normatif dayanışmayı etkiler (Şekil 2).

4.3. ARAŞTIRMA BÖLGESİNİN SEÇİMİ

Araştırma bölgesi olarak Ankara ili seçilmiştir, Ankara ilinin seçilme kriterleri:

- Farklı sosyo-ekonomik özelliklere sahip yeterli sayıda aile bulunması,
- Daha önce benzer bir araştırmanın bu bölgede yapılmamış olması,
- Araştırmacının zaman ve emek açısından kolay ulaşabileceği,

bir bölge olmasıdır.

4.3.1. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Ankara'da ikamet eden ve sosyo-ekonomik düzeyleri farklılık gösteren 15-29 yaş grubundaki bireyler oluşturmaktadır. Bu doğrultuda; Ankara Büyükşehir Belediye sınırları içindeki 25 ilçe (Akyurt, Altındağ, Ayaş, Balâ, Beypazarı, Çamlıdere, Çankaya, Çubuk, Elmadağ, Etimesgut, Evren, Gölbaşı, Gündül, Haymana, Kalecik, Kazan, Keçiören, Kızılcahamam, Mamak, Nallıhan, Polatlı, Pursaklar, Sincan, Şereflikoçhisar, Yenimahalle) arasından Altındağ, Keçiören ve Çankaya seçilmiştir.

Bu seçim aşamasında; Ankara ilinin ilçelerinin sosyo-ekonomik düzeylerine göre dağılım bilgilerine ulaşmak için Türkiye İstatistik Kurumu'ndan (TÜİK) alınan verilerden yararlanılmıştır.

15.10. 2015 tarihinde görüşülen TÜİK istatistik uzmanı Mehmet Ilgar BAŞKAN'ın önerileri üzerine ve TÜİK'in veri tabanında yer alan yoksulluk oranı, yeşil kart kullanımı, okuma yazma oranı, eğitim düzeyi ve gelir durumu, bina ve konutların niteliği, ulaşım ve altyapı hizmetlerinin durumu kriterleri araştırma bölgesindeki ilçelerin seçiminde göz önüne alınmıştır.

İlçelerin belirlenme aşamasında öncelikle 25 ilçe arasından merkez ilçe olarak tanımlanan 9 ilçe (Altındağ, Çankaya, Etimesgut, Gölbaşı, Keçiören, Mamak, Pursaklar, Sincan, Yenimahalle) belirlenmiştir.

TÜİK uzmanları ile yapılan görüşmeler sonucunda bütün bu kriterler ve sosyo-ekonomik değişkenlerin dağılımı da dikkate alınarak 9 tane ilçe bazında yapılan değerlendirmeler sonucunda, üç farklı sosyo-ekonomik düzeyi temsil etmek üzere ilçeler şu şekilde gruplanmıştır:

Yüksek sosyo-ekonomik düzey (YSED): Çankaya, Yenimahalle

Orta sosyo-ekonomik düzey (OSED): Keçiören, Etimesgut, Gölbaşı

Düşük sosyo-ekonomik düzey (DSED): Altındağ, Mamak, Pursaklar, Sincan

Bu gruplandırma sonrasında yapılan basit rastgele örnekleme yöntemi ile **‘Çankaya’** ilçesi yüksek sosyo-ekonomik düzey (YSED), **‘Keçiören’** ilçesi orta sosyo-ekonomik düzey (OSED) ve **‘Altındağ’** ilçesi düşük sosyo-ekonomik düzey (DSED) olarak seçilmiştir.

Bu ilçelerden araştırma kapsamına alınacak bireylerin seçilmesinde ise Ankara ilinin, Türkiye İstatistik Kurumunun veri tabanında bulunan nüfus bilgilerinden yararlanılmıştır. Bu liste, 15-29 yaş arasındaki Çankaya, Keçiören ve Altındağ ilçelerinin nüfus sayımlarına ilişkin bilgiler içermektedir. Her bölgedeki TÜİK (2016) tarafından belirlenen yaş gruplarının nüfusa göre dağılımı dikkate alınarak sayılar belirlenmiştir. Bu listedeki 15-29 yaş arası birey sayısı 528.310’dur. Bütün yaş gruplarının dahil olduğu toplam nüfus ise 2.176.099’dur. $(528.310/2.176.099=0,24)$. Bu bilgiler doğrultusunda, her ilçenin yaş gruplarına göre nüfus dağılımı Tablo 1.’de verilmiştir.

Tablo 1. Çankaya, Keçiören ve Altındağ İlçelerindeki Bireylerin (15-29 Yaş) Yaş Gruplarına Göre Nüfusa Oranları (TÜİK 2016)

	Altındağ	Keçiören	Çankaya	
15-19	30.918	67.652	63.305	
20-24	29.899	65.690	89.910	
25-29	30.693	75.362	74.881	
Toplam	91.510	208.704	228.096	528.310

Araştırmada nüfustaki farklı bölümlerin yeterince temsil edilmesini sağlamak (Güneş ve Arıkan, 1988) amacıyla örneklem seçiminde, tabakalı tesadüfî örnekleme yöntemlerinden ele alınan örneğin tabakalar arasında paylaştırılmasının en basit ve sık kullanılan yolu olan “orantılı paylaştırma” (oransal tabakalı örnekleme) yöntemi kullanılmıştır (Yamane, 2001). Hesaplama kullanılan formül aşağıda verilmiştir.

$$n = \frac{N \cdot \sum(N_h \cdot Sh^2)}{N^2 \cdot D^2 + \sum(N_h \cdot Sh^2)}$$

Bu formülde;

n : Örnek büyüklüğü,

N : Evrendeki birim sayısı,

N_h : h'nci tabakadaki birim sayısı,

Sh² : h'nci tabakanın varyansı,

D² = (d² / z²) ,

d : Araştırmacı tarafından kabul edilebilecek maksimum hata miktarı veya örnek ortalaması ile evren ortalaması arasındaki fark,

z : Bu hata payına göre standart normal dağılım tablosundaki z değeridir.

Örnek büyüklüğü tabakalara paylaştırılır. Örnek büyüklüğünün tabakalara paylaştırılmasında “orantılı paylaştırma” (Oransal Tabakalı Örnekleme) yöntemi kullanılmıştır;

Orantılı Paylaştırma (Oransal Tabakalı Örnekleme): Bu yöntemde, her tabakanın örnek büyüklüğü (n_h), o tabakanın evrendeki payı (N_h / N) ile orantılı olmak üzere;

$$n_h = \frac{N_h}{N} \cdot n \quad (2)$$

formülü kullanılarak hesaplanır. Tabaka ortalamaları ile evren ortalaması arasındaki farklar ne kadar büyük olursa, Orantılı Tabakalı Örnekleme Yönteminden o ölçüde iyi sonuç alınır (Ral, 1968).

Bu formüle göre yapılan hesaplamalarla, ilçelere göre nüfus dağılımına göre (Tablo 1) oransal yöntem ile % 95 güvenlik sınırları içerisinde ve 0,0265 duyarlılık katsayısında, ilçelere ve yaş gruplarına göre toplam örneklem sayısı 1006 (Tablo 2) olarak hesaplanmış ve belirlenen bölge ve yaş gruplarına göre 1006 kişiye anket uygulanmıştır. Hesaplamalar sonucu ilçelere ve yaş gruplarına göre elde edilen ve toplanan örneklem dağılımı Tablo 2.’de gösterilirken; çoklu regresyon analizi varsayımları doğrultusunda 16 uç değer veri analizlerden çıkarılarak 990 veri analizlerde kullanılmıştır (Tablo 3).

Tablo 2. Örnek Hacmini Oluşturan İlçeler ve Her Bir İlçeden Araştırmaya Alınacak Birey Sayısı

		İlçe			
		Çankaya (YSED)	Keçiören (OSED)	Altındağ (DSED)	
Yaş Grupları	15-19	118	133	57	
	20-24	166	129	55	
	25-29	142	148	56	
Toplam		426	426	168	1006

4.3.2. Katılımcıların Yaş Gruplarının İlçelere Göre Dağılımı

Hesaplamalar sonucunda 990 katılımcının yaş gruplarının ilçelere göre dağılımları şu şekilde gerçekleşmiştir; 15-19 yaş aralığında olanların 131'inin Keçiören, 114'ünün Çankaya ve 56'sının Altındağ'da; 20-24 yaş aralığında olanların ise 163'ünün Çankaya, 128'inin Keçiören, 55'inin Altındağ'da; son olarak da 25-29 yaş grubunda yer alanların 146'sının Keçiören, 141'inin Çankaya ve 56'sının Altındağ'da ikamet ettiği hesaplanmıştır (Tablo 3).

Tablo 3. Katılımcıların Yaş Gruplarının İlçelere Göre Dağılımı

		İlçe			Toplam
		Çankaya (YSED)	Keçiören (OSED)	Altındağ (DSED)	
Yaş Grupları	15-19	114	131	56	301
	20-24	163	128	55	346
	25-29	141	146	56	343
Toplam		418	405	167	990

4.4. VERİ TOPLAMA ARACI

Belirlenen ilçelere ve yaş gruplarına göre kartopu örnekleme yöntemi ile araştırma katılımcılarına ulaşılmıştır. Kartopu örnekleme; özellikle nadir görülen durumları incelemelerde bu özellikte bir bireyle temas kurulmasının ardından, bu bireyin yardımıyla diğer bir bireyle görüşüp zincirleme olarak örnekleme oluşturma işlemidir (Karasar, 2002).

Çok sayıda örnek üzerinde çalışma olanağı ve zaman açısından uygunluğu nedeniyle araştırmada genel tarama modellerinden biri olan kesitsel araştırma modeli uygulanmıştır (Karasar, 2002). Araştırmada veri toplama yöntemi olarak anket formu kullanılmıştır.

Bir örneği Ek 1.'de yer alan anket formunda kişisel ve demografik bilgiler ile ailelerde nesiller arası dayanışma boyutlarına ilişkin soru ve ölçekler yer almaktadır.

Türkçe uyarlaması olmadığından öncelikle anket formundaki ilişkisel ve işlevsel dayanışmaya ilişkin sorular ve uzlaşım, duygusal ve normatif dayanışmaya ilişkin ölçeklerdeki soru ve ifadelerin dil geçerliliği yapılmıştır.

Verilerin değerlendirilmesi ve analiz edilmesinin ön koşulu olan normallik testi uygulanarak; çalışmada kullanılan iki ölçek olan duygusal ve normatif dayanışma ölçeklerinin normal dağılıp dağılmadığı test edilmiştir (Tablo 5).

Sonrasında duygusal ve normatif dayanışma ölçeklerinin geçerli ve güvenilir olduğunu belirlemek için yapılan geçerlik ve güvenirlik analizleri de bu kısımda yer almaktadır (Tablo 6).

Dil Geçerliliği: Veri toplama aracının dil geçerliliği yapılmıştır. Bu süreçte; anketin İngilizce orijinali, İngilizce konusunda yetkin üç akademisyen tarafından birbirinden bağımsız olarak Ekim 2015'de Türkçe'ye çevrilmiştir. Daha sonra

uzman bir ğretim üyesinin önerileri doğrultusunda anketteki her bir soru için, o soruyu en iyi açıklayan ifadeler benimsenmiş ve tek bir Türkçe ankete ulaşılmıştır. Sonraki aşamada Türkçe'ye çevrilmiş ve revize edilmiş bu anket, profesyonel yeminli bir tercüman tarafından tekrar İngilizce'ye çevrilmiştir. Türkçe'den İngilizce'ye çevrilmiş olan bu anket, İngilizce orijinali ile kıyaslanmış, ifadeler ve sorular birbirine çok yakın bulunmuş ve tam olarak aslına uymayan ifadelerin Türkçeleri yeniden gözden geçirilmiştir.

Anket Formu: Anket formunun genel bilgiler kısmında, katılımcıların cinsiyeti, katılımcıların çalışma ve medeni durumu, katılımcıların aile tipi, katılımcıların kız ve erkek kardeş sayısı bilgilerinin yanı sıra, hem katılımcılara hem de ebeveynlerine/büyük ebeveynlerine ilişkin; ebeveynin/büyük ebeveynin ve katılımcıların yaşı, ebeveynin/büyük ebeveynin ve katılımcıların öğrenim düzeyi, ebeveynin/büyük ebeveynin ve katılımcıların aylık gelir durumu, ebeveynin/büyük ebeveynin ve katılımcıların eğitim düzeyi bilgileri yer almaktadır.

Diğer bölümde ise ailelerde nesiller arası dayanışma boyutlarına ilişkin soru ve ölçekler kullanılmıştır (Tablo 4).

Tablo 4. Ortalamalar, Standart Sapmalar ve Çalışmadaki Değişkenlerin Min.-Maks. Puanlar ve Kodlamaları

48

AİLELERDE NESİLLER ARASI DAYANIŞMA BOYUTLARINA İLİŞKİN İFADE VE MİN.-MAKS. PUANLAR	Min.-Maks. Puanlar	Ortalama	Standart Sapma
İŞLEVSEL DAYANIŞMA			
Ebeveyne/ Büyük Ebeveyne Verilen Yardım	(0-6)	3,37	1,58
Ebeveynden/ Büyük Ebeveynden Alınan Yardım	(0-6)	3,42	1,66
• ‘Evlatlar/Torunlar, Ebeveynlerine/Büyük ebeveynlerine çeşitli şeylerde yardım ederler. Lütfen son 6 ayda aşağıdaki faaliyetlerden hangilerini verdiğinizi belirtiniz.’ Bir karar için öneri, Finansal yardım (karşılıksız ya da borç olarak), Para dışındaki hediyeler, Ev işlerinde yardım (tamir, eşya taşıma, yemek yapma, temizlik yapma vb.), Ulaşım ile ilgili destek, Bebek ya da çocuk bakıcılığı yardımı			
YAPISAL DAYANIŞMA			
Aile Genişliği	(1-13)	3,21	1,68
Coğrafi Uzaklık	(0-4)	3,12	1,81
(0) Aynı evde (1) Aynı sokakta/Aynı semtte (2) Aynı semtte vasıta ile ulaşılabilir (3) Aynı şehirde vasıta ile ulaşılabilir (4) Farklı şehir veya memlekette			
Ebeveyn Sağlık Durumu	(0-3)	2,65	0,65
(0) Kötü (1) Orta (2) İyi (3) Mükemmel			
Katılımcının Genel Sağlık Durumu	(0-3)	2,99	0,59
(0) Kötü (1) Orta (2) İyi (3) Mükemmel			
NORMATİF DAYANIŞMA	(4-16)	11,94	1,91
‘Yaşlı bir kişinin karşılayamayacağı sağlık harcamasını, oğlu ya da kızı ödemek zorundadır.’ ‘Bir aile yaşlı ebeveynlerine destek olmak amacıyla çocuklarının istedikleri bazı şeyleri feda etmelidir.’ ‘Yetişkin bir evlat, anne ve babası kendi kendine bakamayacak duruma geldiğinde, anne ve babasının bakımından sorumludur.’ ‘Ebeveynler çocukları için yapmış oldukları fedakârlıklar için karşılık bekleme hakkına sahiptir.’ ‘Yetişkin evlat ve yaşlı ebeveynler için aynı evde yaşamaları iyi bir fikirdir.’ ‘Evli çocuklar ailelerine yakın bir çevrede yaşamalıdır, böylece birbirlerine yardım edebilirler.’ ‘Yetişkin çocuklar ailelerine yakın bir yerde yaşıyorlarsa, ailelerini haftada en az bir kez ziyaret etmelidirler.’ ‘Yaşlı ebeveynler, yetişkin evlatlarının yerine getirmesi gereken sorumluluklarına mutlaka yardım etmelidirler.’ ‘Yapılan aktiviteler olabildiğince yetişkin çocuklar ve ebeveynler arasında paylaşılmalıdır.’			
DUYGUSAL DAYANIŞMA	(4-20)	15,57	3,35
‘Ebeveyniniz/Büyük ebeveyniniz ile olan iletişiminizi nasıl tanımlarsınız?’ ‘Ebeveyniniz/Büyük ebeveyniniz ile hayatınızın bu evresindeki ilişkilerinizi nasıl tanımlarsınız?’ ‘Ebeveyninizi/Büyük ebeveyninizi ne kadar iyi anladığınızı düşünüyorsunuz?’ ‘Ebeveyninizin/Büyük ebeveyninizin sizi ne kadar iyi anladığını düşünüyorsunuz?’ ‘Ebeveyniniz/Büyük ebeveyniniz ile hayatla ilgili düşünce ve görüşleriniz genelde ne kadar benzerdir?’			
İLİŞKİSEL DAYANIŞMA	(0-24)	14,40	5,29
‘Ebeveyniniz/Büyük ebeveyniniz ile telefonla sıklıkta görüşüyorsunuz?’ ‘Ebeveyniniz/Büyük ebeveyniniz ile ziyaret etme, aile toplantıları, özel günler (doğum, ölüm, yaş günü, mezuniyet vb.) ya da bayramlarda yapılan görüşmeler, sizin için önemli konularda yapılan görüşmeler faaliyetlerini ne sıklıkta yapıyorsunuz?’			
UZLAŞIMSAL DAYANIŞMA	(1-6)	3,66	1,25
‘Ebeveyniniz/Büyük ebeveyniniz ile hayatla ilgili düşünce ve görüşleriniz genelde ne kadar benzerdir?’			

4.4.1. Soru Formları ve Ölçekler

4.4.1.1. Ailelerde Nesiller Arası Yapısal Dayanışma

Ailelerde nesiller arası yapısal dayanışma; ailede yaşayan kişi sayısı, ebeveyn/büyük ebeveynle olan coğrafi uzaklık, ebeveynin/büyük ebeveynin genel sağlık durumu ve katılımcının genel sağlık durumu gibi sorularla ölçülmektedir (Bengtson, 1988; Netzer, 1994).

- Ailede yaşayan kişi sayısı ailenin genişliğini ifade etmektedir.
- Coğrafi uzaklık;
 - (0) Aynı evde
 - (1) Aynı sokakta/Aynı semtte
 - (2) Aynı semtte vasıta ile ulaşılabilir
 - (3) Aynı şehirde vasıta ile ulaşılabilir
 - (4) Farklı şehir veya memlekette

olmak üzere 0 ile 4 aralığında kodlanmıştır. Bu ifadeler ters kodlanarak puanlanmıştır. Katılımlardan alınan puan yükseldikçe coğrafi uzaklık azalmaktadır.

- Ebeveynin/Büyük ebeveynin sağlık durumunu ve katılımcının sağlık durumunu belirlemek için;
 - (0) Kötü
 - (1) Orta
 - (2) İyi
 - (3) Mükemmel

olmak üzere 0 ile 3 aralığında verilen cevaplar kodlanmıştır. Katılımcıların aldıkları puan yükseldikçe sağlık durumu iyileşmektedir (Tablo 4).

4.4.1.2. Ailelerde Nesiller Arası İlişkisel Dayanışma

Ailelerde nesiller arası ilişkisel dayanışmayı belirlemek amacıyla, katılımcıların ebeveynleri/büyük ebeveynleri ile görüşme sıklıklarının ele alındığı Mangen ve Miller'ın (1988) kullandığı 4 soru kullanılmıştır.

Bu sorulardan ilki,

- 'Ebeveyniniz/Büyük ebeveyniniz ile telefonla ne sıklıkta görüşüyorsunuz?' sorusudur.

Diğer sorular ise katılımcıların ebeveynlerini/büyük ebeveynlerini,

- Ziyaret etme sıklıklarını
- Aile toplantıları, özel günler (doğum, ölüm, yaş günü, mezuniyet vb.) ya da bayramlarda yapılan görüşme sıklıklarını
- Katılımcı için önemli konularda yapılan görüşme sıklıklarını

belirlemeye yöneliktir.

Bu sorulara;

- (0) Günde en az bir kere
- (1) Haftada birkaç kez
- (2) Haftada bir kere ya da daha az
- (3) Ayda birkaç kez
- (4) Ayda bir kere ya da daha az
- (5) Yılda birkaç defa
- (6) Yılda bir kere ya da daha az

şeklinde verilen cevaplar 0 ile 6 aralığında kodlanmıştır. Bu kodlamalar daha sonra ters kodlanarak toplam puan hesaplanmıştır. Sorulan 4 sorudan 0-24 arasında bir puan elde edilmiştir. Alınan puanlar yükseldikçe ailelerdeki nesiller arası ilişkisel dayanışmanın da yükseldiği görülmektedir (Tablo 4).

4.4.1.3. Ailelerde Nesiller Arası İşlevsel Dayanışma

Ailelerde nesiller arası işlevsel dayanışmayı belirlemeye yönelik sorular Netzer'in (1994) Lee'den (1994) uyarladığı biçimiyle kullanılmıştır.

Belirlenen altı faaliyetten/konudan her biri için son 6 ayda katılımcının, ebeveyne/büyük ebeveyne yardım etme durumu ile katılımcının ebeveynden/büyük ebeveynden yardım alma durumu incelenmiştir.

Belirlenen bu 6 faaliyetlerde/konularda;

- Bir karar için öneri,
- Finansal yardım (karşılıksız ya da borç olarak),
- Para dışındaki hediyeler,
- Ev işlerinde yardım (tamir, eşya taşıma, yemek yapma, temizlik yapma vb.),
- Ulaşım ile ilgili destek,
- Bebek ya da çocuk bakıcılığı yardımı

yardım alma ve yardım verme durumları ayrı ayrı puanlanıp, analiz edilmiştir.

Katılımcıların ebeveynlerinden/büyük ebeveynlerinden **yardım aldıkları** her faaliyette/konuda 'evet' diyenler 1 puan, 'hayır' diyenler 0 puan almıştır ve bu puanlar toplanmıştır. 6 faaliyetten/konudan 0-6 arasında bir puan elde edilmiştir. Alınan puanlar yükseldikçe ailelerdeki nesiller arası işlevsel dayanışma da yüksek olmaktadır.

Yine aynı şekilde; katılımcıların ebeveynlerine/büyük ebeveynlerine **yardım verdikleri** her faaliyette/konuda ‘evet’ diyenler 1 puan, ‘hayır’ diyenler 0 puan almıştır ve bu puanlar toplanmıştır. Altı faaliyetten/konudan 0-6 arasında bir puan elde edilmiştir. Alınan puanlar yükseldikçe ailelerdeki nesiller arası işlevsel dayanışma da yüksek olmaktadır (Tablo 4).

4.4.1.4. Ailelerde Nesiller Arası Duygusal Dayanışma

Ailelerde nesiller arası duygusal dayanışmayı incelemek için Mangen, Bengtson ve Landry (1988) tarafından geliştirilen ölçek kullanılmıştır. Ölçekte 5 soru yer almaktadır;

Bu sorulardan ilki,

- ‘Hayatınızın bu aşamasında her şeyi göz önünde bulundurarak düşündüğünüzde Ebeveyniniz/Büyük ebeveyniniz ile olan ilişkinizi ne kadar yakın hissediyorsunuz?’ dur.

Bu soruya verilen yanıtlar;

- (1) Çok Yakın Hissetmiyorum
- (2) Yakın Hissetmiyorum
- (3) Biraz Yakın Hissediyorum
- (4) Yakın Hissediyorum
- (5) Çok Yakın Hissediyorum

olmak üzere 1 ile 5 aralığında kodlanmıştır.

Diğer 4 soru ise;

- ‘Ebeveyniniz/Büyük ebeveyniniz ile olan iletişiminizi nasıl tanımlarsınız?’
- ‘Ebeveyniniz/Büyük ebeveyniniz ile hayatınızın bu evresindeki ilişkilerinizi nasıl tanımlarsınız?’

- ‘Ebeveyninizi/Büyük ebeveyninizi ne kadar iyi anladığınızı düşünüyorsunuz?’
- ‘Ebeveyninizin/Büyük ebeveyninizin sizi ne kadar iyi anladığını düşünüyorsunuz?’ sorularından oluşmaktadır.

Bu sorulara verilen yanıtlar ise;

- (1) Hiç İyi Değil
- (2) İyi Değil
- (3) Biraz İyi
- (4) İyi
- (5) Çok İyi

olmak üzere 1 ile 5 aralığında kodlanmıştır (Tablo 4).

İlk ifade çıkarıldığında, açıklanan varyans toplamı anlamlı bir değişikliğe uğramıştır ve %74,01 olmuştur. Dolayısıyla, nesiller arası duygusal dayanışmanın ilk ifadesi çıkarılmıştır (Tablo 7). Çıkarılan ilk soru dışındaki 4 soruya ilişkin cevaplardan alınan puanlar toplanarak 4 ile 20 arasında bir puan elde edilmiştir. Katılımcıların aldıkları puan yükseldikçe ailelerde nesiller arası duygusal dayanışmanın da yüksek olduğu belirlenmektedir.

4.4.1.5. Ailelerde Nesiller Arası Uzlaşımsal Dayanışma

Ailelerde nesiller arası uzlaşımsal dayanışmaya ilişkin soru, Bengtson ve Roberts’ın (1991) kullandığı şekliyle kullanılmıştır;

- ‘Ebeveyniniz/Büyük ebeveyniniz ile hayatla ilgili düşünce ve görüşleriniz genelde ne kadar benzerdir?’

Bu soruyu cevaplayan katılımcılar;

(1) ‘tamamen farklı’ ve (6) ‘tamamen benzer’ olmak üzere 1 ile 6 arasında puanlamışlardır (Şekil 3.). Bu soruya verilen cevaplardan 1-6 arasında bir puan

elde edilmiştir. Alınan puan yükseldikçe ailelerin uzlaşımsal dayanışmaları da yükselmektedir.

Tamamen Farklı					Tamamen Benzer
1	2	3	4	5	6

Şekil 3. Uzlaşımsal Dayanışma Soru Puanlaması

4.4.1.6. Ailelerde Nesiller Arası Normatif Dayanışma

Ailelerde nesiller arası normatif dayanışmada, Netzer (1994) tarafından daha önce yapılan çalışmalardan (Brody ve diğerleri, 1984; Brody ve diğerleri, 1983; Heller, 1976; Seelbach, 1977; Seelbach & Sauer, 1977; Brackbill & Kitch, 1991) yararlanılarak geliştirilen ölçek kullanılmıştır. Ölçekte 9 ifade yer almaktadır, bu ifadeler şunlardır;

- ‘Yaşlı bir kişinin karşılayamayacağı sağlık harcamasını, oğlu ya da kızı ödemek zorundadır.’
- ‘Bir aile yaşlı ebeveynlerine destek olmak amacıyla çocuklarının istedikleri bazı şeyleri feda etmelidir.’
- ‘Yetişkin bir evlat, anne ve babası kendi kendine bakamayacak duruma geldiğinde, anne ve babasının bakımından sorumludur.’
- ‘Ebeveynler çocukları için yapmış oldukları fedakârlıklar için karşılık bekleme hakkına sahiptir.’
- ‘Yetişkin evlat ve yaşlı ebeveynler için aynı evde yaşamaları iyi bir fikirdir.’
- ‘Evli çocuklar ailelerine yakın bir çevrede yaşamalıdır, böylece birbirlerine yardım edebilirler.’
- ‘Yetişkin çocuklar ailelerine yakın bir yerde yaşıyorlarsa, ailelerini haftada en az bir kez ziyaret etmelidirler.’
- ‘Yaşlı ebeveynler, yetişkin evlatlarının yerine getirmesi gereken sorumluluklarına mutlaka yardım etmelidirler.’

- ‘Yapılan aktiviteler olabildiğince yetişkin çocuklar ve ebeveynler arasında paylaşılmalıdır.’

Bu ifadelere verilen cevaplar ise;

- (1) Kesinlikle Katılıyorum
- (2) Katılıyorum
- (3) Katılmıyorum
- (4) Kesinlikle Katılmıyorum

olmak üzere 1 ile 4 aralığında kodlanmıştır. Katılımcılara istedikleri soruları cevaplamama özgürlüğü verilmiştir; bu nedenle, Netzer’in (1994) belirlediği puanlama sistemindeki gibi, cevaplanan soruların puanları toplanmış ve cevaplanan soru sayısına bölünmüş ve seçenek sayısı (4) ile çarpılmıştır. Bu 9 ifadeye verilen cevaplardan 4 ile 16 arasında bir puan aralığı ortaya çıkmıştır. Katılımcıların aldıkları puanlar yükseldikçe nesiller arası normatif dayanışma da yükselmektedir (Tablo 4).

4.4.2. Nesiller Arası Duygusal Dayanışma ve Normatif Dayanışma Ölçeklerinin Normallik Testi

Çalışmada kullanılan iki ölçek olan nesiller arası duygusal dayanışma ve nesiller arası normatif dayanışma ölçeklerinin normal dağılıp dağılmadığını test etmek için faktör analizi, t testi/ANOVA ve çoklu regresyon analizlerinin ön koşulu olan normallik testi uygulanmıştır.

Normallik testi için, çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerleri incelenmiştir. Çarpıklık-basıklık değerinin +3, -3 aralığında olması verinin normal dağıldığını göstermektedir (Shao, 2002).

Çalışmada elde edilen veriler Tablo 5’de incelendiğinde çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerlerinin +3, -3 aralığında olduğu görülmektedir. Aynı

şekilde grafikler incelendiğinde verilerin normal dağılıma yakın olduğu belirlenmiştir.

Tablo 5. Normallik Testine Yönelik Bulgular

Değişkenler	Maddeler	Çarpıklık (Skewness)	Basıklık (Kurtosis)
Duygusal Dayanışma	1	-0,593	-1,037
	2	-1,229	1,681
	3	-1,217	1,560
	4	-0,784	0,537
	5	-0,513	-0,346
Normatif Dayanışma	1	-1,079	1,063
	2	-0,356	-0,149
	3	-1,097	1,071
	4	0,002	-0,992
	5	0,264	-0,600
	6	-0,288	-0,494
	7	-0,695	0,192
	8	-0,128	-0,652
	9	-0,397	0,142

4.4.3. Nesiller Arası Duygusal Dayanışma ve Normatif Dayanışma Ölçeklerinin Güvenirlik ve Geçerlik Analizleri

Çalışmada, ölçeklerin faktör analizine uygunluğunun hesaplanabilmesi için, Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett Testi ve güvenirlik analizi (Cronbach Alpha) kullanılmıştır. KMO değeri için, 0,90-1,00 arası mükemmel, 0,80-0,90 arası iyi derecede uyumu belirtmektedir (Hair, Anderson ve Tatham, 1998). Çalışmanın bileşenlerinin KMO değerleri; nesiller arası duygusal dayanışma 0.774, nesiller arası normatif dayanışma için 0.830 olarak hesaplanmıştır. Bu değerlere göre, bütün bileşenlerin faktör analizi için yeterli oranlara sahip olduğu görülmüştür.

Geçerlik, bir test veya ölçeğin ölçülmek istenen şeyi ölçme derecesidir. Geçerlik analizinde kullanılan yöntemler; içerik geçerliliği (content validity), kriter geçerliliği (criterion validity), yapı geçerliliği (construct validity) olarak gruplandırılabilir (Kavak, 2008: 160). Yapı geçerliliği bir yapıyı ölçmek için oluşturulan ölçek sorularının, ölçümü gerçekten doğru bir şekilde yapıp yapmadığını göstermektedir. Ölçek maddelerinin aynı şeyi ölçüp ölçmedikleri açıklanan varyansa göre yapılmaktadır. Buradaki amaçlardan biri de çok sayıdaki değişkeni azaltarak ortak açıklayıcı faktörler tespit etmektir. Değişkenler arası korelasyonların yüksek olması ilgili değişkenlerin aynı olguyu ölçme ihtimallerini artırır, dolayısıyla beraber açıklanan varyansın yüksek çıkmasını sağlar. Ölçeğin açıklanan varyansı % 50'nin üzerinde ise bu ölçeğin yapısal geçerliliğinin iyi düzeyde olduğu söylenebilir.

Bir sonraki aşamada, nesiller arası duygusal dayanışma ve nesiller arası normatif dayanışma bileşenlerine SPSS 23.0 üzerinde, Varimax (ortogonal dönüşüm) yöntemi uygulanarak ve communality (oransal ortak etken varyans) değerleri incelenerek, çalışmadan çıkarılması gereken bileşenler ve faktörler belirlenmeye çalışılmıştır. Varimax yönteminde, faktör yükleri düşük çıkan ve communality değerleri de düşük olan değişkenlerin çalışmadan çıkarılması açıklanan varyansı da yükseltebilmektedir (Hair ve arkadaşları, 1998).

4.4.3.1. Nesiller Arası Duygusal Dayanışma Geçerlik ve Güvenirlik Analizi

İlk olarak nesiller arası duygusal dayanışmanın bileşenlerinin faktör yükleri, açıklanan varyans, communality, eigenvalue değerleri incelenmiştir. Nesiller arası duygusal dayanışma bileşenlerinin incelenen değerleri Tablo 6' da verilmiştir. Açıklanan bileşenler için faktör yüklerinin 0,50'nin üzerinde olduğu, eigenvalue değerlerinin 1'den büyük olduğu, scree-plot grafiğine ve açıklanan varyans kriterlerine göre maddelerin bir bileşen altında toplanmış olduğu görülmüştür. Ayrıca nesiller arası duygusal dayanışma bileşenlerinin açıklanan varyans toplamı %62,41 olduğu hesaplanmıştır. Bu değerlere göre, birinci maddenin çıkarılmasına karar verilmiştir. Birinci madde çıkarıldığında, açıklanan

varyans toplamı anlamlı bir değişikliğe uğramıştır ve %74,01 olmuştur. Dolayısıyla, nesiller arası duygusal dayanışmanın birinci maddesi çıkarılarak analizler yapılmıştır.

Parrott & Bengtson (1999) tarafından yapılan çalışmada 5 maddenin de faktör yükleri 0,80'in üzerinde ve ölçek tek boyutlu çıkmıştır. Chronbach's alpha güvenirlik katsayısı 0.80 bulunmuştur.

Birinci madde çıkarılmadan önce 0,81 olan Chronbach's alpha güvenirlik katsayısı, birinci madde çıkarıldıktan sonra ölçeğin 0,88 olarak bulunmuştur (Tablo 6).

Tablo 6. Nesiller Arası Duygusal Dayanışma Geçerlik ve Güvenirlik Analizi

Maddeler	Güvenirlik (Cronbach Alpha)	Güvenirlik Madde Çıkarıldığında (Cronbach Alpha)	Eigenvalue	Faktör Yükleri	Varyans	Kümülatif Varyans	Communality
Duygusal Dayanışma	0,81		3,124		62,414	62,474	
1		0,88		0,47			0,22
2		0,73		0,88			0,77
3		0,72		0,88			0,78
4		0,76		0,81			0,65
5		0,74		0,84			0,70

4.4.3.2. Nesiller Arası Normatif Dayanışma Geçerlik ve Güvenirlik Analizi

Nesiller arası dayanışma için, faktör yükleri, communality, eigenvalue değerleri, açıklanan toplam varyans değerleri incelendiğinde, faktör yüklerinin 0,50'in üzerinde, eigenvalue değerlerinin 1'in üzerinde, communality değerlerinin ise 0,40'a yakın ve üzerinde olduğu görülmüştür. Ayrıca açıklanan toplam varyansın %51,66 olduğu bulunmuştur. Scree-plot grafiği ve açıklanan varyans kriterlerine

göre nesiller arası normatif dayanışma maddelerinin **2 faktör** altında toplandığı görülmüştür.

Birinci faktöre ilişkin maddeler şunlardır:

4. Madde: Ebeveynler çocukları için yapmış oldukları fedakârlıklar için karşılık bekleme hakkına sahiptir.

5. Madde: Yetişkin evlat ve yaşlı ebeveynler için aynı evde yaşamaları iyi bir fikirdir.

6. Madde: Evli çocuklar ailelerine yakın bir çevrede yaşamalıdır, böylece birbirlerine yardım edebilirler.

7. Madde: Yetişkin çocuklar ailelerine yakın bir yerde yaşıyorlarsa, ailelerini haftada en az bir kez ziyaret etmelidirler.

8. Madde: Yaşlı ebeveynler, yetişkin evlatlarının yerine getirmesi gereken sorumluluklarına mutlaka yardım etmelidirler.

9. Madde: Yapılan aktiviteler olabildiğince yetişkin çocuklar ve ebeveynler arasında paylaşılmalıdır.

İkinci faktöre ait olan maddeler ise şunlardır;

1. Madde: Yaşlı bir kişinin karşılayamayacağı sağlık harcamasını, oğlu ya da kızı ödemek zorundadır.

2. Madde: Bir aile yaşlı ebeveynlerine destek olmak amacıyla çocuklarının istedikleri bazı şeyleri feda etmelidir.

3. Madde: Yetişkin bir evlat, anne ve babası kendi kendine bakamayacak duruma geldiğinde, anne ve babasının bakımından sorumludur.

Faktör yükleri ve communality değerlerine göre, çalışmadan herhangi bir nesiller arası dayanışma ifadesinin çıkarılmasına gerek görülmemiştir. Nesiller arası normatif dayanışma ifadelerinin faktör yükleri, communality, eigenvalue değerleri, açıklanan toplam varyans değerleri ve güvenirlik analizi sonuçları Tablo 7.' de verilmiştir.

Bu verilere göre güvenirlik analizi (Cronbach Alpha) değerleri, nesiller arası normatif dayanışmanın birinci boyutu için 0,75, ikinci boyutu için ise 0,70 olarak hesaplanmıştır. Nunnally (1978)'e göre 0,70 ve üzerindeki Cronbach Alpha değerleri ölçeğin kabul edilebilir olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla çalışmadaki bütün ölçeklerin güvenirlik katsayılarının kabul edilebilir olduğu görülmüştür (Tablo 7).

Netzer (1994), tarafından yapılan çalışmada ise 9 maddenin de faktör yükleri 0,48'in üzerinde çıkmıştır, ölçek üç boyutludur ve Chronbach's alpha güvenirlik katsayısı 0.68 bulunmuştur.

Bu analizler sonucunda nesiller arası duygusal dayanışma ölçeği ve normatif dayanışma ölçeğinin geçerli ve güvenilir olduğu belirlenmiştir (Tablo 7).

Tablo 7. Nesiller Arası Normatif Dayanışma Geçerlik ve Güvenirlik Analizi

Maddeler	Güvenirlik (Cronbach Alpha)	Güvenirlik Madde Çıkarıldığında (Cronbach Alpha)	Eigenvalue	Faktör Yükleri	Varyans	Kümülatif Varyans	Communality
Birinci Faktör	0,75		3,453		38,369	38,369	
4		0,74		0,62			0,38
5		0,69		0,77			0,59
6		0,70		0,70			0,51
7		0,72		0,54			0,43
8		0,71		0,63			0,44
9		0,72		0,58			0,41
İkinci Faktör	0,70		1,196		13,286	51,655	
1		0,57		0,84			0,71
2		0,67		0,60			0,49
3		0,58		0,81			0,67

4.5. VERİLERİN TOPLANMASI

Ek 3'te ulaşabileceğiniz Hacettepe Üniversitesi Etik Kurul İzni 12 Ocak 2016 tarihinde alınmıştır.

Araştırma verilerinin toplanmasında, Mart-Nisan 2016 tarihleri arasında Ankara ilinin Çankaya, Keçiören ve Altındağ ilçelerinde yaşayan gönüllü katılımcılarla yüz yüze anket toplama yöntemi kullanılmıştır.

Anket formunun ilk sayfasında; araştırmanın amacı, araştırmaya katılımın araştırmacı için önemi, verilen cevapların gizliliği, katılımın tamamıyla gönüllü olduğu ve araştırmacıyla irtibat hakkında katılımcılara ön bilgi verilmiştir.

Anket formu uygulanmadan önce, katılımcıya anket formu hakkında bilgiler verilmiş, katılımcıları yönlendirmekten sakınılmıştır. Katılımcılardan anket

sorularına; anneleri, babaları, büyükanneleri ya da büyükbabalarından seçtikleri birini düşünerek cevap vermeleri istenmiştir.

Anketin ortalama cevaplanma süresi 4 dk olarak tespit edilmiştir.

4.6. VERİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ VE ANALİZİ

Katılımcıların yaş, cinsiyet ve yaşadıkları sosyo demografik bölgelere göre frekans ve yüzdeler ile çapraz tablolardan yararlanılmıştır. Hata payı üst sınırı 0.05 olarak kabul edilmiştir. Veri toplama araçlarına verilen yanıtlar kodlanarak SPSS 23 paket programına girilmiştir. Geçerlik çalışması kapsamında keşfedici faktör analizi yapılmıştır.

4.6.1. Sayı, Yüzde, Ortalama ve Standart Sapmalar

Araştırmada katılımcılara ve katılımcıların hakkında cevap verdikleri ebeveyn/büyük ebeveynlerine ilişkin demografik ve tanımlayıcı bilgiler sayı, yüzde, ortalama ve standart sapma gibi tanımlayıcı istatistiklerle ifade edilmiştir (Katılımcıların yaş gruplarına göre dağılımı, cinsiyeti, eğitim durumu, aylık gelir durumu, çalışma durumu, medeni durumu, kardeş sayıları ve kiminle birlikte yaşadığı, katılımcılara anketin hangi ebeveyn/büyük ebeveyn hakkında yapıldığı, ebeveyn/büyük ebeveyn yaş grupları, ebeveyn/büyük ebeveyn eğitim durumu ve çalışma durumu) (Tablo 8 ve Tablo 9).

4.6.2. t-Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

Araştırmada normatif dayanışma puanlarının yaşanılan sosyo-ekonomik bölge, katılımcının hakkında cevap verdiği ebeveyn/büyük ebeveyn, katılımcının yaşı katılımcının ebeveyninin/büyük ebeveyninin yaşı, katılımcının eğitim durumu, ebeveynin eğitim durumu, cinsiyet, medeni durum, ailenin aylık gelir durumu, katılımcının kız kardeş sayısı, katılımcının erkek kardeş sayısı ve katılımcının aile tipine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için de iki ortalama arasındaki

farkın önemlilik testi ve tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Araştırmada değişkenler arasında farklılık olup olmadığı, grup sayısı iki ise (cinsiyet vb.) “*İki Ortalama Arasındaki Farkın Önemlilik Testi*” (*t testi*), grup sayısı ikiden fazla ise (eğitim durumu, aylık gelir, yaş vb.) “*Tek Yönlü Varyans Analizi*” (ANOVA) ile test edilmiştir. Analiz sonucunda farklılığın hangi grup ya da gruplardan kaynaklandığı “Çoklu Karşılaştırma Testi” (Scheffe/Gabriel) ile kontrol edilmiş ve sonuçlar tablolar halinde verilmiştir (Tablo 12).

4.6.3. Pearson Korelasyon Analizi

Araştırma modelindeki, ailelerde nesiller arası dayanışma boyutları (normatif dayanışma, yapısal dayanışma, ilişkisel dayanışma, işlevsel dayanışma, uzlaşımsal dayanışma, duygusal dayanışma) arasındaki ikili ilişkilerin yönü ve gücü ise, *Çift Yönlü Pearson Korelasyon Analizi* ile belirlenmiştir (Tablo 11).

4.6.4. Çoklu Regresyon Analizi

Bireylerin sosyo-demografik özellikleri ile ailelerde nesiller arası dayanışmanın diğer boyutlarının (yapısal dayanışma, ilişkisel dayanışma, işlevsel dayanışma, uzlaşımsal dayanışma, duygusal dayanışma) nesiller normatif dayanışma boyutunu manidar olarak yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla Çoklu Regresyon Analizi uygulanmıştır. Değişkenlerin neler olacağına karar verirken alanyazından yararlanılmıştır.

Değişken düzeyi ikiden çok olan bağımsız değişkenler, kukla (dummy) değişkene dönüştürüldükten sonra analize dahil edilmelidir (Field, 2008; Fidell ve Tabachnick, 2003). Bu kapsamda; ebeveyn/büyük ebeveyn ile olan coğrafi uzaklık, ebeveyn/büyük ebeveyn sağlık durumu, katılımcının sağlık durumu, yaşanan sosyo-ekonomik düzey, katılımcının hakkında cevap verdiği ebeveyn, cinsiyet, medeni durum, ailenin aylık gelir durumu ve katılımcının aile tipi değişkenleri kukla değişkene dönüştürülerek iki düzeyli değişkenler haline getirilmiştir (Tablo 13).

Bu doğrultuda çoklu regresyona ilişkin şu varsayımlara dikkat edilmiş ve gerekli analizler yapılmıştır.

4.6.5. Çoklu Regresyon Analizi Varsayımları

Çoklu regresyon analizinin uygulanabilmesi için verilerin karşılaması gereken koşullar anlamında kullanılan birtakım varsayımlar söz konusudur. Bu varsayımlar:

- Verilerin normal dağılım göstermesi,
- Doğrusallık,
- Uç değerlerin rehabilite edilmesi,
- Varyansların eşitliği,
- Bağımsız değişkenler arasında çoklu bağlantı olmaması ve
- Otokorelasyon olmamasıdır.

Aşağıda bu varsayımlar çeşitli göstergeler aracılığı ile incelenmiştir. Verilerin normal dağılım sergileyip sergilemediğini test etmek için standartlaştırılmış hataların dağılımına ilişkin saçılım grafiği ve histogram incelenmiştir. Normal dağılım sergileyen veri kütlelerine ilişkin bu grafikte benekler çoğunlukla grafik alanının ortasında birikirler (Field, 2008). Ayrıca normallik testi için, çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerleri incelenmiştir. Çarpıklık-basıklık değerinin +3, -3 aralığında olması verinin normal dağıldığını göstermektedir (Shao, 2002: 424-426). Çalışmada elde edilen veriler (Tablo 6) incelendiğinde çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerlerinin +3, -3 aralığında olduğu görülmektedir. Aynı şekilde grafikler incelendiğinde verilerin normal dağılıma yakın olduğu belirlenmiştir. Öte yandan Probability Plot (PP) grafiği incelendiğinde verilerin, doğrusallık varsayımını karşıladığı anlaşılmıştır.

Mahalanobis Uzaklığı, çoklu regresyon modelinde kullanılan bağımsız değişkenler uzayındaki merkezden veya örneklem ortalamasından, tek bir veri

noktasının uzaklığını ölçen bir istatistiktir. Çok değişkenli veri kümesindeki uç değerler her bir gözlem için Mahalanobis Uzaklığı'nın hesaplanması ile saptanabilir (Kıral ve Billor, 2001).

Araştırma verilerine çoklu regresyon testinin uygulanabilmesi için mahalanobis uzaklığının yanı sıra SPSS 23. paket programında Casewise Diagnostics tablosu ile belirlenen 16 veri, değinilen varsayımlara uygun hale getirme süreci kapsamında analizlerin dışında bırakılmıştır. Dolayısıyla çoklu regresyon analizi kalan 990 katılımcıdan elde edilen veri seti ile gerçekleştirilmiştir.

Varyans Artış Faktörü (VIF) değerlerinin 10'dan düşük ya da VIF değerlerinin ortalamasının 1'den büyük olması bağımsız değişkenler arasında çoklu bağlantıların olmadığı veya dikkat edilecek düzeyde olmadığı anlamına gelir. Bu verilere ilişkin VIF değerlerinin ortalaması 1.8 olarak hesaplandığından bağımsız değişkenler arasında çoklu bağlantı yoktur (Field, 2008).

Otokorelasyon olmaması varsayımı ise Durbin-Watson testi ile incelenmiştir. Bu test sonucunun 1.5-2.5 arasında olması, otokorelasyon olmadığı anlamına gelmektedir (Field, 2008). DW=1.81 olduğu düşünüldüğünde veri setinin otokorelasyon olmadığı varsayımını karşıladığı anlaşılmaktadır. Tüm bu sonuçlara dayalı olarak verilerin çoklu regresyon analizi için gerekli olan varsayımları karşıladığı tespit edilmiştir.

V. BÖLÜM: BULGULAR

5.1. GENÇLERLE İLGİLİ BULGULAR

Bu bölümde; araştırma kapsamına alınan gençlerin yaş gruplarına göre dağılımı, cinsiyeti, eğitim durumu, aylık gelir durumu, çalışma durumu, medeni durumu, kardeş sayıları ve kiminle birlikte yaşadığı bilgileri bulunmaktadır (Tablo 8).

Araştırma kapsamına alınan gençlerin yaş grupları incelendiğinde; 15-19 yaş arasındakilerin %30,4, 20-24 yaş arasındakilerin %34,9, 25-29 yaş arasındakilerin ise %34,6 oranında olduğu görülmektedir (Tablo 8).

Gençlerin %60,4'ü kadın, %39,6'sı ise erkektir. Gençlerin eğitim durumlarına bakıldığında, yarısından fazlası (%64,6) üniversiteye devam etmekte ya da üniversite mezunudur (Tablo 8).

Araştırma kapsamına alınan gençlerin algıladıkları gelir düzeyine bakıldığında, büyük çoğunluğunun algıladıkları gelir düzeyinin orta olduğu (%75,1) saptanmıştır. Gençlerin çalışma durumları göz önüne alındığında ise, çalışmayanların önde geldiği (%63,4), bunu %30,3 ile tam gün çalışanların izlediği ve yarım gün çalışanların ise %6,3 ile en düşük oranda yer aldığı görülmektedir (Tablo 8).

Tablo 8'de görüldüğü üzere araştırmaya katılanların %81,3'ü bekar iken, %18,7'si evlidir. Gençlerin %39,6'sının 1 tane kız kardeşi var iken, %37,4'ünün kız kardeşi yoktur. Gençlerin erkek kardeş sayısına ilişkin oranlara bakıldığında, 1 tane erkek kardeşi olan gençlerin %43,6, erkek kardeşi olmayanların ise %38,9 olduğu görülmektedir.

Gençlerin aile tipi incelendiğinde ise; büyük çoğunluğunu çocuklu aileler (%70) oluştururken; bunu %11,6 ile geniş aile tipine sahip olanlar izlemektedir. Araştırma kapsamına alınan gençlerin, %23,1'inin annesi ile, %20,2'sinin babası

ile, %16,3'ünün kardeşleri ile, 12,5'inin eşi ve çocukları ile, %8,3'ünün tek başına, %7,9'unun arkadaşları ile, %4,82'sinin büyükannesi ile, %4,2'sinin eşi ile, %1,9'unun büyükbabası ile %0,42'sinin diğer akrabaları ile, %0,2'sinin çocukları ile ve %0,1'inin yardımcısı ile yaşadığı belirlenmiştir (Tablo 8).

Tablo 8. Gençler ile İlgili Genel Bulgular

		Kişi Sayısı (N)	Yüzde (%)
Yaş Grupları	15-19	301	30,4
	20-24	346	34,9
	25-29	343	34,6
Cinsiyet	Erkek	392	39,6
	Kadın	598	60,4
Eğitim Durumu	Ortaokul veya daha az	7	0,7
	Lise devam ediyor	160	16,2
	Lise	53	5,4
	Üniversite devam ediyor	443	44,7
	Üniversite	197	19,9
	Lisansüstü devam ediyor	53	5,4
	Lisansüstü	77	7,8
Algılanan Gelir Durumu	Düşük	147	14,8
	Orta	743	75,1
	Yüksek	100	10,1
Çalışma Durumu	Tam gün	300	30,3
	Yarım gün	62	6,3
	Çalışmıyor	628	63,4
Medeni Durum	Bekar	805	81,3
	Evli	185	18,7
Kız Kardeş Sayısı	Yok	370	37,4
	1	392	39,6
	2	132	13,3
	3	52	5,3
	4 ve üzeri	44	4,4
Erkek Kardeş Sayısı	Yok	385	38,9
	1	432	43,6
	2	129	13,0
	3	34	3,4
	4 ve üzeri	10	1,0
Aile tipi	Tek kişilik aile	37	3,7
	Çocuksuz aile	73	7,4
	Çocuklu aile	693	70,0
	Geniş Aile (3 kuşak)	115	11,6
	Tek ebeveynli çocuklu aile	72	7,3
Toplam		990	100
Gencin Kiminle Birlikte Yaşadığı Bilgisi *Bu bulguda birden fazla seçenek işaretlenmiştir:	Anne	396	23,1
	Baba	347	20,2
	Kardeşler	280	16,3
	Eşim ve çocuklarımla	214	12,5
	Tek başıma	143	8,3
	Arkadaşlarımla	135	7,9
	Büyükanne	83	4,8
	Eşimle	72	4,2
	Büyükbaba	32	1,9
	Diğer akrabalarımla	7	0,42
	Çocuğum/çocuklarım	4	0,2
	Yardımcı	1	0,1

5.2. GENÇLERİN EBEVEYNLERİNE/BÜYÜK EBEVEYNLERİNE İLİŞKİN GENEL BULGULAR

Bu bölümde; araştırma kapsamına alınan gençlerin hakkında cevap verdikleri ebeveyn/büyük ebeveynleri ile ilgili genel bilgiler yer almaktadır. Tablo 9.'da gösterilen bu bilgiler; anketin hangi ebeveyn/büyük ebeveyn hakkında yapıldığı, ebeveyn/büyük ebeveyn yaş grupları, eğitim durumu ve çalışma durumudur.

Tablo 9'da görüldüğü üzere; araştırma kapsamına alınan gençlerin %56,5'i 'annesini'; %31,9'u 'babasını', %7,0'si 'büyükannesini' ve %4,6'sı ise 'büyükbabasını' dikkate alarak anketi cevaplamışlardır.

Gençlerin ebeveynlerinin/büyük ebeveynlerinin yaş grupları incelendiğinde; %63,3 ile 45-64 yaş grubunda olanlar ilk sırada yer almakta, bunu %19,0 ile 65-96, %17,7 ile 35-44 yaş grubundakiler izlemektedir. 32-44 yaş gruplarındaki ebeveyn/büyük ebeveynlere bakıldığında, %99,4'ünün anne ve babalardan, 45-64 yaş gruplarına bakıldığında da %95,6'sının aynı şekilde anne ve babalardan oluştuğu görülmektedir. 65-96 yaş grubundaki ebeveyn/büyük ebeveynlere bakıldığında ise ebeveyn ve büyük ebeveynlerin neredeyse yarı yarıya olduğu saptanmıştır (%54,3, %45,7) (Tablo 9).

Araştırma kapsamına alınan gençlerin ebeveynlerinin/büyük ebeveynlerinin eğitim durumu incelendiğinde; %29,1'inin ilkokul ve daha az, %18,0'inin ortaokul, %27,0'inin lise, %23,5'inin üniversite, %2,4'ünün de lisansüstü öğrenim düzeyine sahip olduğu görülmektedir. Anne ve babaların öğrenim düzeylerine bakıldığında en yüksek oranın %28,9 ile lise mezunlarında olduğu görülürken, bunu %25,7 ile üniversite mezunları ve %25,3 ile ilkokul veya daha az öğrenim düzeyine sahip olanlar takip etmektedir. Büyükanne ve büyükbabalara bakıldığında ise yarısından fazlasının (%58,3) ilkokul veya daha az öğrenim düzeyine sahip oldukları belirlenmiştir (Tablo 9).

Gençlerin algılanan aile gelir durumlarına bakıldığında ise, büyük çoğunluğunun (%77,3) gelir durumunu orta düzeyde algıladıkları saptanmıştır (Tablo 9).

Tablo 9’da görüldüğü üzere; araştırma kapsamına alınan gençlerin ebeveynlerinin/büyük ebeveynlerinin çalışma durumuna ilişkin bulgulara ise %35,2 ile tam gün çalışanlar en önde gelirken, bunu çalışmayanlar %31,3 ile ve emekliler %29,1 ile takip etmektedir. Yarım gün çalışanlar ise sadece %4,4 olarak belirlenmiştir.

Tablo 9. Gençlerin Ebeveyn/Büyük Ebeveyn ve Ailesine İlişkin Genel Bulgular

		Kişi Sayısı (N)	Yüzde (%)
Hakkında Cevap Verilen Ebeveyn/Büyük Ebeveyn	Anne	559	56,5
	Baba	316	31,9
	Büyükanne	69	7,0
	Büyükbaba	46	4,6
Ebeveyn/Büyük Ebeveyn Yaş Grupları	32-44	174	17,1
	45-64	628	63,9
	65-96	188	19,0
Ebeveyn Yaş Grupları	32-44	174	99,4
	45-64	599	95,6
	65-96	102	54,3
Büyük Ebeveyn Yaş Grupları	45-64	30	5,0
	65-96	96	45,7
Ebeveyn/Büyük Ebeveyn Eğitim Durumu	İlkokul veya daha az	288	29,1
	Ortaokul	178	18,0
	Lise	267	27,0
	Üniversite	233	23,5
	Yüksek Lisans/Doktora	24	2,4
Ebeveyn Eğitim Durumu	İlkokul veya daha az	221	25,3
	Ortaokul	152	17,4
	Lise	253	28,9
	Üniversite	225	25,7
	Yüksek Lisans/Doktora	24	2,7
Büyük Ebeveyn Eğitim Durumu	İlkokul veya daha az	67	58,3
	Ortaokul	26	22,6
	Lise	14	12,2
	Üniversite	8	7,0
Algılanan Aile Gelir Durumu	Düşük	96	9,7
	Orta	765	77,3
	Yüksek	129	13,0
Ebeveyn/Büyük Ebeveyn Çalışma Durumu	Tam gün	348	35,2
	Yarım gün	44	4,4
	Emekli	288	29,1
	Çalışmıyor	310	31,3
Toplam		990	100

5.3. AİLELERDE NESİLLER ARASI DAYANIŞMA VE BOYUTLARINA İLİŞKİN BULGULAR

Bu bölümde; araştırmaya katılanların ailelerde nesiller arası dayanışma boyutları olan nesiller arası normatif dayanışma, nesiller arası duygusal dayanışma, nesiller arası işlevsel dayanışma, nesiller arası yapısal dayanışma, nesiller arası ilişkisel dayanışma ve nesiller arası uzlaşımsal dayanışmaya ilişkin bilgiler yer almaktadır (Tablo 10).

5.3.1. Nesiller Arası Normatif Dayanışma

Araştırmaya katılanların ailelerde nesiller arası normatif dayanışma puan ortalamalarının ($11,94 \pm 1,91$) yüksek düzeylere yakın olduğu görülmektedir (Min. Max: 4-16, Tablo 10).

5.3.2. Nesiller Arası Duygusal Dayanışma

Tablo 10'da görüldüğü üzere; araştırmaya katılanların duygusal dayanışma puan ortalamaları ($15,57 \pm 3,35$) yüksek düzeylere yakındır (Min. Max: 4-20).

5.3.3. Nesiller Arası İşlevsel Dayanışma

Araştırmaya katılanların ebeveyn/büyük ebeveynden yardım alma puan ortalamaları ($3,42 \pm 1,66$) ebeveyn/büyük ebeveyne yardım verme puan ortalamalarından ($3,37 \pm 1,58$) biraz daha yüksektir. Ortalama puanlar "6" değerine yaklaştıkça ilgili boyutun düzeyi en yükseği, "0" değerine yaklaştıkça ilgili boyutun düzeyi en düşüğü göstermektedir (Min. Max: 0-6, Tablo 10).

5.3.4. Nesiller Arası Yapısal Dayanışma

Ailelerde nesiller arası yapısal dayanışma; ailede yaşayan kişi sayısı, ebeveyn/büyük ebeveynle olan coğrafi uzaklık, ebeveynin/büyük ebeveynin genel sağlık durumu ve gençlerin genel sağlık durumu gibi sorularla ölçülmektedir. Ailede yaşayan kişi sayısının ortalama ve standart sapması $3,21\pm1,68$ iken; ebeveyn/büyük ebeveynle olan coğrafi uzaklık $3,12\pm1,81$, ebeveynin/büyük ebeveynin genel sağlık durumu $2,65\pm0,65$ ve gençlerin genel sağlık durumu $2,99\pm0,59$ dur (Tablo 10).

5.3.5. Nesiller Arası İlişkisel Dayanışma

Tablo 10'da görüldüğü üzere, araştırmaya katılanların nesiller arası ilişkisel dayanışma puan ortalamasının ($14,40\pm5,29$) orta düzeyin biraz üstünde olduğu belirlenmiştir (Min. Max: 0-24).

5.3.6. Nesiller Arası Uzlaşımsal Dayanışma

Araştırmaya katılanların uzlaşımsal dayanışma puan ortalamasının ($3,66\pm1,25$) orta düzeyin biraz üstünde olduğu belirlenmiştir (Min. Max: 0-6, Tablo 10).

Tablo 10. Gençlerin Ailelerde Nesiller Arası Dayanışma Boyutlarına İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Ailelerde Nesiller Arası Dayanışma Boyutları	Min.-Maks. Puanlar	Ortalama	Standart Sapma
Normatif Dayanışma	(4-16)	11,94	1,91
Duygusal Dayanışma	(4-20)	15,57	3,35
İşlevsel Dayanışma			
Ebeveyne/ Büyük Ebeveyne Verilen Yardım	(0-6)	3,37	1,58
Ebeveynden/ Büyük Ebeveynden Alınan Yardım	(0-6)	3,42	1,66
Yapısal Dayanışma			
Aile Genişliği	(1-13)	3,21	1,68
Coğrafi Uzaklık	(0-4)	3,12	1,81
Ebeveyn/Büyük Ebeveyn Sağlık Durumu	(0-3)	2,65	0,65
Gencin Genel Sağlık Durumu	(0-3)	2,99	0,59
İlişkisel Dayanışma	(0-24)	14,40	5,29
Uzlaşımsal Dayanışma	(1-6)	3,66	1,25

5.4. AİLELERDE NESİLLER ARASI DAYANIŞMA BOYUTLARI ARASINDAKİ KORELASYONA İLİŞKİN BULGULAR

Bu bölümde, ailelerde nesiller arası normatif dayanışma, nesiller arası duygusal dayanışma, nesiller arası işlevsel dayanışma, nesiller arası yapısal dayanışma, nesiller arası ilişkisel dayanışma ve nesiller arası uzlaşımsal dayanışma arasındaki ikili ilişkiler, değişkenler arası korelasyon katsayıları ile belirlenmiştir (Tablo 11).

Buna göre; nesiller arası normatif dayanışma ile duygusal dayanışma ($r=0,129$), işlevsel dayanışmada ebeveyn/büyük ebeveyne yardımda bulunma ($r=0,125$), yapısal dayanışmada ailenin genişliği ($r=0,151$), ilişkisel dayanışma ($r=0,090$) ve uzlaşımsal dayanışma ($r=0,222$) ile pozitif yönde ilişkili bulunmuştur. Nesiller arası normatif dayanışma yapısal dayanışmada ebeveyn/büyük ebeveyn ile olan coğrafi uzaklıkla ($r=-0,087$) ise negatif yönde ilişkili bulunmuştur ($p<0.01$) (Tablo 11).

Tablo 11'e görüldüğü üzere; duygusal dayanışma ile işlevsel dayanışmada ebeveyn/büyük ebeveyne yardımda bulunma ($r=0,130$), ebeveyn/büyük ebeveynden yardım alma ($r=0,125$) yapısal dayanışmada ebeveyn/büyük ebeveyn sağlık durumu ($r=0,149$), yapısal dayanışmada gençlerin sağlık durumu ($r=0,117$), ilişkisel dayanışma ($r=0,114$) ve uzlaşımsal dayanışma ($r=0,505$) ile pozitif yönde ilişkili bulunmuştur ($p<0.01$).

Nesiller arası işlevsel dayanışmada ebeveyn/büyük ebeveyne yardımda bulunma ile işlevsel dayanışmada ebeveyn/büyük ebeveynden yardım alma ($r=0,612$, $p<0.01$), ilişkisel dayanışma ($r=0,226$, $p<0.01$) ve uzlaşımsal dayanışma ($r=0,077$, $p<0.05$) ile pozitif yönde ilişkili bulunmuştur (Tablo 11).

Tablo 11'de görüldüğü üzere; nesiller arası işlevsel dayanışmada ebeveyn/büyük ebeveynden yardım alma ile yapısal dayanışmada gençlerin aile genişliği ($r=-0,76$, $p<0.05$) ile negatif yönlü bir ilişki varken; ilişkisel dayanışma ($r=0,236$, $p<0.01$) ve uzlaşımsal dayanışma ($r=0,142$, $p<0.01$) ile pozitif yönde bir ilişki mevcuttur.

Nesiller arası yapısal dayanışmada gençlerin aile genişliği ile yapısal dayanışmada ebeveyn/büyük ebeveyn ile olan coğrafi uzaklık ($r=-0,248$, $p<0.01$) ve yapısal dayanışmada ebeveyn/büyük ebeveyn sağlık durumu arasında negatif yönlü bir ilişki vardır ($r=-0,079$, $p<0.05$) (Tablo 11).

Nesiller arası yapısal dayanışmada coğrafi uzaklık ilişkisel dayanışma ($r=-0,366$) ile negatif yönde ilişkili bulunmuştur. Yapısal dayanışmada ebeveyn/büyük ebeveyn sağlık durumu ile gençlerin sağlık durumu ($r=0,360$) ve uzlaşımsal dayanışma ($r=0,138$) arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur ($p<0.01$) (Tablo 11).

Tablo 11'de görüldüğü üzere; yapısal dayanışmada katılımcı sağlık durumu ile uzlaşımsal dayanışma ($r=0,093$) ve nesiller arası ilişkisel dayanışma ile uzlaşımsal dayanışma ($r=0,130$) arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır ($p<0.01$).

Tablo 11’de görüldüğü üzere $H1$ hipotezi; ailelerde nesiller arası dayanışma boyutlarının birçoğu arasında ikili ilişkiler mevcuttur, kabul edilir.

Tablo 11. Ailelerde Nesiller Arası Dayanışma Boyutları Arasındaki Korelasyona İlişkin Bulgular

	Normatif Dayanışma	Duygusal Dayanışma	İşlevsel Dayanışma		Yapısal Dayanışma				İlişkisel Dayanışma	Uzlaşımsal Dayanışma
			Yardım Verme	Yardım Alma	Aile Genişliği	Coğrafi Uzaklık	Ebeveyn/Büyük Ebeveyn Sağlık Durumu	Katılımcı Sağlık Durumu		
Normatif Dayanışma	1									
Duygusal Dayanışma	,129**	1								
İşlevsel Dayanışma										
Yardım Verme	,125**	,130**	1							
Yardım Alma	,054	,125**	,612**	1						
Yapısal Dayanışma										
Aile Genişliği	,151**	-,051	-,046	-,076*	1					
Coğrafi Uzaklık	-,087**	,050	-,024	-,022	-,248**	1				
Ebeveyn/Büyük Ebeveyn Sağlık Durumu	-,036	,149**	-,011	,038	-,079*	-,036	1			
Katılımcı Sağlık Durumu	,037	,117**	-,016	-,038	-,043	-,028	,360**	1		
İlişkisel Dayanışma	,090**	,114**	,226**	,236**	,010	-,366**	,015	,005	1	
Uzlaşımsal Dayanışma	,222**	,505**	,077*	,142**	-,033	-,001	,138**	,093**	,130**	1

** Korelasyon 0.01 anlamlılık düzeyinde anlamlı. * Korelasyon 0.05 anlamlılık düzeyinde anlamlı.

5.5. AİLELERDE NESİLLER ARASI NORMATİF DAYANIŞMA VE SOSYO-DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE İLİŞKİN BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde; ailelerde nesiller arası dayanışmanın; gençlerin sosyo-ekonomik düzeyleri, hakkında cevap verdikleri ebeveynleri/büyük ebeveynleri, katılımcıların cinsiyeti, yaş grupları, medeni, eğitim, çalışma ve algıladıkları gelir durumu, kız ve erkek kardeş sayıları, aile tipi, gençlerin algıladıkları aile gelir düzeyi, gençlerin ebeveynlerinin/büyük ebeveynlerinin yaş grupları, eğitim ve çalışma durumlarına göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin analizlere yer verilmiştir (Tablo 12).

5.5.1. Nesiller Arası Normatif Dayanışma ve Sosyo-Ekonomik Düzey

Tablo 12’de gençlerin nesiller arası normatif dayanışma ortalamalarını sosyo-ekonomik düzeylerine göre karşılaştıran ANOVA sonuçları görülmektedir. Buna göre; gençlerin nesiller arası normatif dayanışma puan ortalamaları (YSED:11,78±1,96; OSED: 12,03±1,86; DSED: 12,10±1,91) sosyo-ekonomik düzeylere göre birbirlerine oldukça yakın olup gençlerin nesiller arası normatif dayanışma puan ortalamaları sosyo-ekonomik düzeylere göre istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar göstermemektedir ($p>0,05$, $F=2,53$).

5.5.2. Nesiller Arası Normatif Dayanışma ve Hakkında Cevap Verilen Ebeveyn/Büyük Ebeveyn

Araştırmadaki gençlerin nesiller arası normatif dayanışma puan ortalamalarını hakkında cevap verdikleri ebeveynleri/büyük ebeveynlerine göre karşılaştıran ANOVA sonuçları görülmektedir (Tablo 12). Buna göre; anne (11,87±1,86) , baba (12,05±2,01), büyükanne (11,94±1,82) ve büyükbaba (12,10±1,98) nesiller arası normatif dayanışma puan ortalamaları birbirine oldukça yakındır. Bununla birlikte, gençlerin nesiller arası normatif dayanışma puan ortalamaları hakkında cevap

verdikleri ebeveynleri/büyük ebeveynlerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar göstermemektedir ($p>0,05$, $F=0,738$).

5.5.3. Nesiller Arası Normatif Dayanışma ve Katılımcının Cinsiyeti

Tablo 12’de gençlerin nesiller arası normatif dayanışma puan ortalamalarını cinsiyetlerine göre karşılaştıran t-testi sonuçları bulunmaktadır. Yapılan analiz sonucunda; kadın katılımcılar ($11,81\pm1,88$) ile erkek gençlerin ($12,12\pm1,95$) nesiller arası normatif dayanışma puan ortalamalarının birbirine yakın olduğu ve bu durumun cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar göstermediği bulunmuştur ($p>0,05$, $t=2,48$).

5.5.4. Nesiller Arası Normatif Dayanışma ve Gençlerin Yaş Grupları

Tablo 12’de gençlerin nesiller arası normatif dayanışma ortalamalarını yaş gruplarına göre karşılaştıran ANOVA sonuçları bulunmaktadır. Yapılan analiz sonucunda; yaş grupları açısından gençlerin nesiller arası normatif dayanışma puan ortalamalarının (15-19 yaş: $12,10\pm1,97$; 20-24 yaş: $11,98\pm1,91$; 25-29 yaş: $11,75\pm1,86$) birbirine yakın olduğu ve nesiller arası normatif dayanışma ortalamalarının yaş gruplarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar göstermediği bulunmuştur ($p>0,05$, $F=2,96$).

5.5.5. Nesiller Arası Normatif Dayanışma ve Gençlerin Medeni Durumu

Araştırmadaki gençlerin nesiller arası normatif dayanışma puan ortalamalarını medeni durumlarına göre karşılaştıran t-testi sonuçları Tablo 12’de verilmiştir. Buna göre; bekârların ($11,96\pm1,95$) ve evlilerin ($11,85\pm1,95$) nesiller arası normatif dayanışma puan ortalamaları birbirine oldukça yakın olup iki grup arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0,05$, $t=0,68$).

5.5.6. Nesiller Arası Normatif Dayanışma ve Gençlerin Eğitim Durumu

Tablo 12’de gençlerin nesiller arası dayanışma puan ortalamalarını eğitim durumlarına göre karşılaştıran ANOVA sonuçları gösterilmektedir. Analiz sonuçlarına göre; gençlerin nesiller arası normatif dayanışma puan ortalamaları eğitim durumlarına göre anlamlı farklılıklar göstermektedir ($p<0,05$, $F=6,89$). Farklılığın hangi gruplar arasında ortaya çıktığını belirlemek için yapılan Scheffe testi sonuçlarına göre; gençlerin lisansüstü eğitimlerine devam edenlere/mezunlara ($11,51\pm2,02$) ilişkin ortalamaları lise ve alt düzeyinde ($12,51\pm1,89$) eğitim durumuna sahip olanların puan ortalamalarına göre daha yüksektir ve istatistiksel olarak anlamlıdır.

5.5.7. Nesiller Arası Normatif Dayanışma ve Gençlerin Çalışma Durumu

Bu araştırmadaki gençlerin nesiller arası normatif dayanışma puan ortalamalarını çalışma durumlarına göre karşılaştıran ANOVA sonuçları görülmektedir (Tablo 12). Buna göre; tam gün ($11,97\pm1,97$) ve yarım gün çalışan ($11,97\pm1,77$) ve çalışmayan ($11,92\pm1,91$) gençlerin nesiller arası normatif dayanışma puan ortalamaları birbirine oldukça yakındır. Gençlerin nesiller arası normatif dayanışma puan ortalamaları çalışma durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar göstermemektedir ($p>0,05$, $F=0,102$).

5.5.8. Nesiller Arası Normatif Dayanışma ve Gençlerin Algılanan Gelir Durumu

Araştırmadaki gençlerin nesiller arası normatif dayanışma puan ortalamalarını algılanan gelir durumlarına göre karşılaştıran ANOVA sonuçları görülmektedir (Tablo 12). Buna göre; algılanan gelir durumunun düşük ($12,12\pm2,14$), orta ($11,87\pm1,87$) ve yüksek ($12,17\pm1,85$) olanların nesiller arası normatif dayanışma puan ortalamaları birbirine oldukça yakındır. Gençlerin nesiller arası normatif dayanışma puan ortalamaları algıladıkları gelir durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar göstermemektedir ($p>0,05$, $F=1,920$).

5.5.9. Nesiller Arası Normatif Dayanışma ve Gençlerin Kız Kardeş Sayısı

Tablo 12’de gençlerin nesiller arası dayanışma puan ortalamalarını kız kardeş sayılarına göre karşılaştıran ANOVA sonuçları görülmektedir. Analiz sonuçlarına göre; gençlerin nesiller arası normatif dayanışma puan ortalamaları kız kardeş sayılarına göre anlamlı farklılıklar göstermektedir ($p<0,05$, $F=8,058$). Farklılığın hangi gruplar arasında ortaya çıktığını belirlemek için yapılan Scheffe testi sonuçlarına göre; gençlerin 3 ve üstü kız kardeşe sahip olmalarına ($12,82\pm1,75$) ilişkin puan ortalamaları 2 kız kardeşi olanlar ($11,97\pm2,03$), 1 kız kardeşi olanlar ($11,84\pm1,89$) ve kız kardeşi olmayanların ($11,80\pm1,88$) puan ortalamalarına göre daha yüksektir ve istatistiksel olarak anlamlıdır.

5.5.10. Nesiller Arası Normatif Dayanışma ve Gençlerin Erkek Kardeş Sayısı

Araştırmadaki gençlerin nesiller arası dayanışma puan ortalamalarını erkek kardeş sayılarına göre karşılaştıran ANOVA sonuçları görülmektedir (Tablo 12). Analiz sonuçlarına göre; gençlerin nesiller arası normatif dayanışma puan ortalamaları erkek kardeş sayılarına göre anlamlı farklılıklar göstermektedir ($p<0,05$, $F=5,682$). Farklılığın hangi gruplar arasında ortaya çıktığını belirlemek için yapılan Scheffe testi sonuçlarına göre; gençlerin 2 ($12,30\pm2,03$), 3 ve üstü erkek kardeşe sahip olmalarına ($12,54\pm1,87$) ilişkin puan ortalamaları erkek kardeşi olmayanların ($11,67\pm1,92$) puan ortalamalarına göre daha yüksektir ve istatistiksel olarak anlamlıdır.

5.5.11. Nesiller Arası Normatif Dayanışma ve Gençlerin Aile Tipi

Tablo 12’de gençlerin nesiller arası dayanışma puan ortalamalarını aile tiplerine göre karşılaştıran ANOVA sonuçları gösterilmektedir. Analiz sonuçlarına göre; gençlerin nesiller arası normatif dayanışma puan ortalamaları aile tipine göre anlamlı farklılıklar göstermektedir ($p<0,05$, $F=2,518$). Farklılığın hangi gruplar arasında ortaya çıktığını belirlemek için yapılan Gabriel testi sonuçlarına göre; geniş aileye (3 kuşak aile) ($12,44\pm1,90$) sahip olan gençlerin puan ortalamaları

çocuklu çekirdek aileye ($11,90 \pm 1,89$) sahip olanların puan ortalamalarına göre daha yüksektir ve istatistiksel olarak anlamlıdır.

5.5.12. Nesiller Arası Normatif Dayanışma ve Gençlerin Algılanan Aile Gelir Durumu

Araştırmadaki gençlerin nesiller arası normatif dayanışma puan ortalamalarını algılanan aile gelir durumlarına göre karşılaştıran ANOVA sonuçları görülmektedir (Tablo 12). Buna göre; algılanan aile gelir durumu düşük ($12,13 \pm 2,20$), orta ($11,92 \pm 1,85$) ve yüksek ($11,92 \pm 2,05$) olan gençlerin nesiller arası normatif dayanışma puan ortalamaları birbirine oldukça yakındır. Bu sonuca göre, gençlerin nesiller arası normatif dayanışma puan ortalamaları algılanan aile gelir durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar göstermemektedir ($p > 0,05$, $F = 0,51$).

5.5.13. Nesiller Arası Normatif Dayanışma ve Ebeveyn/Büyük Ebeveyn Yaş Grupları

Tablo 12’de gençlerin nesiller arası normatif dayanışma puan ortalamalarını ebeveyn/büyük ebeveyn yaş gruplarına göre karşılaştıran ANOVA sonuçları görülmektedir. Buna göre; ebeveyn/büyük ebeveyn yaş grupları (32-44 yaş: $12,21 \pm 1,91$; 45-64 yaş: $11,83 \pm 1,91$; 65 yaş ve üstü: $12,03 \pm 1,91$) arasında nesiller arası normatif dayanışma puan ortalamaları birbirine oldukça yakındır. Bu sonuca göre, gençlerin nesiller arası normatif dayanışma puan ortalamaları ebeveyn/büyük ebeveyn yaş gruplarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar göstermemektedir ($p > 0,05$, $F = 2,95$).

5.5.14. Nesiller Arası Normatif Dayanışma ve Ebeveyn/Büyük Ebeveyn Eğitim Durumu

Gençlerin nesiller arası normatif dayanışma puan ortalamalarını ebeveyn/büyük ebeveyn eğitim durumlarına göre karşılaştıran ANOVA sonuçları gösterilmektedir

(Tablo 12). Analiz sonuçlarına göre; gençlerin nesiller arası normatif dayanışma puan ortalamaları ebeveynin/büyük ebeveynin eğitim durumlarına göre anlamlı farklılıklar göstermektedir ($p<0,05$, $F=10,03$). Farklılığın hangi gruplar arasında ortaya çıktığını belirlemek için yapılan Scheffe testi sonuçlarına göre; ebeveyni/büyük ebeveyni ilkokul ve alt düzey eğitime sahip olanların ($12,24\pm1,91$) nesiller arası normatif dayanışmaya ilişkin puan ortalamaları ebeveyni/büyük ebeveyni lisans ve lisansüstü eğitim durumuna ($11,49\pm1,93$) sahip olanların puan ortalamalarına göre daha yüksektir ve istatistiksel olarak anlamlıdır.

5.5.15. Nesiller Arası Normatif Dayanışma ve Ebeveyn/Büyük Ebeveyn Çalışma Durumu

Bu araştırmadaki gençlerin nesiller arası normatif dayanışma puan ortalamalarını ebeveynlerinin/büyük ebeveynlerinin çalışma durumlarına göre karşılaştıran ANOVA sonuçları görülmektedir (Tablo 12). Buna göre; ebeveyni/büyük ebeveyni tam gün ($11,86\pm1,95$) ve yarım gün ($12,39\pm2,16$) çalışan, emekli ($11,94\pm1,97$) ve çalışmayan ($11,96\pm1,79$) gençlerin nesiller arası normatif dayanışma puan ortalamaları birbirine oldukça yakındır. Gençlerin nesiller arası normatif dayanışma puan ortalamaları ebeveynin/büyük ebeveynin çalışma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar göstermemektedir ($p>0,05$, $F=0,102$).

Tablo 12. Gençlerin Değişkenlere Göre Normatif Dayanışmaya İlişkin Puanları 84

Değişkenler	Normatif Dayanışma				
	Ortalama	Standart Sapma	Fark	t / F	p
Sosyo-Ekonomik Düzey					
YSED	11,78	1,96	-	2,53	0,08
OSED	12,03	1,86			
DSED	12,10	1,91			
Hakkında Cevap Verilen Ebeveyn/Büyük Ebeveyn					
Anne	11,87	1,86	-	0,738	0,529
Baba	12,05	2,01			
Büyükanne	11,94	1,82			
Büyükbaba	12,10	1,98			
Cinsiyet					
Kadın	11,81	1,88	-	2,48	0,13
Erkek	12,12	1,95			
Yaş Grupları					
15-19	12,10	1,97	-	2,96	0,05
20-24	11,98	1,91			
25-29	11,75	1,86			
Medeni Durum					
Bekar	11,96	1,95	-	0,68	0,50
Evli	11,85	1,77			
Eğitim Durumu					
Lise ve Alt Düzey Mezunları	12,51	1,89	5-1	6,89	0,005**
Liseye Devam Edenler	12,19	2,00			
Üniversiteye Devam Edenler	11,90	1,88			
Üniversite Mezunları	11,90	1,79			
Lisansüstü Devam Edenler/Mezunlar	11,51	2,02			
Çalışma Durumu					
Tam Gün	11,97	1,97	-	0,102	0,903
Yarım Gün	11,97	1,77			
Çalışmıyor	11,92	1,91			
Algılanan Gelir Durumu					
Düşük	12,12	2,14	-	1,920	0,147
Orta	11,87	1,87			
Yüksek	12,17	1,85			
Kız Kardeş Sayısı					
Yok	11,80	1,88	4-1,2,3	8,058	0,000**
1	11,84	1,89			
2	11,97	2,03			
3 ve üstü	12,82	1,75			
Erkek Kardeş Sayısı					
Yok	11,67	1,92	4-1,3	5,682	0,001**
1	12,00	1,85			
2	12,30	2,03			
3 ve üstü	12,54	1,87			
Aile Tipi					
Tek kişilik aile	11,89	2,36	3-2	2,518	0,04*
Çocuklu aile	11,90	1,89			
Geniş aile	12,44	1,90			
Tek Ebeveynli aile	11,77	1,84			
Çocuksuz Çekirdek Aile	11,69	1,89			

Algılanan Aile Gelir Durumu					
Düşük	12,13	2,20	-	0,51	0,60
Orta	11,92	1,85			
Yüksek	11,92	2,05			
Ebeveyn/Büyük Ebeveyn Yaş Grupları					
32-44 Yaş arası	12,21	1,91	-	2,95	0,05
45-64 Yaş arası	11,83	1,91			
65 yaş ve üstü yaşındakiler	12,03	1,91			
Ebeveyn/Büyük Ebeveyn Eğitim Durumu					
İlkokul ve altı	12,24	1,86	1-4	10,03	0,000**
Ortaokul	12,30	2,03			
Lise	11,80	1,79			
Lisans ve üstü	11,49	1,93			
Ebeveyn/Büyük Ebeveyn Çalışma Durumu					
Tam Gün	11,86	1,95	-	1,006	0,390
Yarım Gün	12,39	2,16			
Emekli	11,94	1,97			
Çalışmıyor	11,96	1,79			

** 0.01 anlamlılık düzeyinde anlamlı. * 0.05 anlamlılık düzeyinde anlamlı.

Tablo 12’de görüldüğü üzere H_2 hipotezi; gençlerin ailelerde nesiller arası normatif dayanışma puan ortalamaları ile gençlerin eğitim durumu, kız kardeş ve erkek kardeş sayısı, aile tipi ve ebeveyn/büyük ebeveyn eğitim durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar vardır, kabul edilir.

5.6. SOSYO-DEMOGRAFİK FAKTÖRLER VE AİLELERDE DİĞER NESİLLER ARASI DAYANIŞMA BOYUTLARININ NESİLLER ARASI NORMATİF DAYANIŞMA ÜZERİNDEKİ ETKİSİNE İLİŞKİN REGRESYON ANALİZİ

Sosyo-Demografik faktörlerin (gençlerin sosyo-ekonomik düzeyleri, hakkında cevap verdikleri ebeveynleri/büyük ebeveynleri, katılımcıların cinsiyeti, yaş, medeni, eğitim ve çalışma durumu, kız ve erkek kardeş sayıları, aile tipi, gençlerin algıladıkları aile gelir durumu, gençlerin ebeveynlerinin/büyük ebeveynlerinin yaş grupları, çalışma ve eğitim durumları) ve ailelerde nesiller arası dayanışmanın diğer boyutları olan ilişkisel, işlevsel (yardım verme, yardım alma), duygusal, uzlaşımsal ve yapısal dayanışmanın (ailedeki kişi sayısı, ebeveyn/büyük ebeveyn ile olan coğrafi uzaklık, ebeveyn/büyük ebeveyn sağlık ve gençlerin sağlık durumu) ailelerde nesiller arası normatif dayanışma üzerindeki etkilerinin

ve bu etkilerin yönlerinin belirlenmesini kapsayan araştırma hipotezleri çoklu regresyon analizi ile test edilmiştir (Tablo 13).

Bu araştırmada R^2 0,17 bulunmuştur. R^2 , bağımsız değişkenlerin, nesiller arası normatif dayanışma üzerindeki toplam varyansın yaklaşık yüzde kaçını birlikte açıkladıklarını gösteren determinasyon katsayısıdır. F ve p değerleri bu regresyon ve determinasyon katsayılarının anlamlılığını gösteren tek faktörlü varyans analizi sonuçlarıdır ve tablo 13'de görülen bulgular 0,05 anlamlılık düzeyinde anlamlıdır. t ve p değerleri ise regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçlarıdır (Tablo 13).

Araştırmada; nesiller arası normatif dayanışma ile uzlaşımsal dayanışma, yaş, ebeveyne/büyük ebeveyne yardım verme (işlevsel dayanışma), ebeveyn/büyük ebeveyn eğitim durumu lisans ve lisansüstü mezunu olma, kız kardeş sayısı, çalışmıyor olma ve ebeveynin/büyük ebeveynin lise mezunu olması ve cinsiyetin kadın olması ve erkek kardeş sayısı istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0,001$) (Tablo 13).

Tablo 13'deki diğer faktörlerin ise nesiller arası normatif dayanışma üzerinde anlamlı bir etkisi bulunamamıştır ($p>0,05$).

Tablo 13'de görüldüğü üzere $H3$ hipotezi; ailelerde nesiller arası normatif dayanışmayı uzlaşımsal dayanışma, yaş, ebeveyne/büyük ebeveyne yardım verme (işlevsel dayanışma), ebeveyn/büyük ebeveyn eğitim durumu lisans ve lisansüstü mezunu olma, kız kardeş sayısı, çalışmıyor olma ve ebeveynin/büyük ebeveynin lise mezunu olması, cinsiyetin kadın olması ve erkek kardeş sayısı etkiler; kabul edilir.

B değerleri kısmi regresyon katsayılarını vermekte ve formüldeki değişkenlerin eğimlerini göstermektedir. β ise standardize edilmiş regresyon katsayıları olup, bağımlı değişkene ilişkin faktörlerin göreceli önem sıralarını yorumlamakta yardımcı olmaktadır (Tablo 13).

Tablo 13’de β ’ya baktığımızda nesiller arası normatif dayanışmayı etkileyen en önemli faktör uzlaşımsal dayanışma ($\beta=0,219$) olurken, diğer faktörler ise sırasıyla yaş ($\beta=-0,177$), ebeveyne/büyük ebeveyne yardım verme (işlevsel dayanışma) ($\beta=0,140$), ebeveyn/büyük ebeveyn lisans ve lisansüstü mezunu olması ($\beta=-0,135$), kız kardeş sayısı ($\beta=0,122$), çalışmıyor olması ($\beta=-0,117$), ebeveynin/büyük ebeveynin lise mezunu olması ($\beta=-0,85$), cinsiyetin kadın olması ($\beta=0,087$) ve erkek kardeş sayısı ($\beta=0,085$) bulunmuştur ($p<0,05$).

Tablodaki 13’deki sonuçlara göre aşağıdaki regresyon denklemi elde edilir.

$$\text{Normatif Dayanışma} = 10,684 + 0,219 \text{ Uzlaşımsal Dayanışma} - 0,177 \text{ Yaş} + 0,140 \text{ İşlevsel Dayanışma (Yardım Verme)} - 0,135 \text{ Ebeveyn/Büyük Ebeveyn Lisans ve Üstü Mezun Olması} + 0,122 \text{ Kız Kardeş Sayısı} - 0,117 \text{ Çalışmıyor Olma Durumu} - 0,85 \text{ Ebeveyn/Büyük Ebeveynin Lise Mezun Olması} + 0,087 \text{ Cinsiyetin Kadın Olması} + 0,085 \text{ Erkek Kardeş Sayısı}$$

Oluşturulan regresyon denklemine göre, uzlaşımsal dayanışmadaki 1 birimlik artış, normatif dayanışmayı 0,219 birim artırmaktadır. Yaştaki 1 birimlik artış ise normatif dayanışmayı 0,177 birim azaltırken, ebeveynlere/büyük ebeveynlere verilen yardımdaki (işlevsel dayanışma) 1 birimlik artış normatif dayanışmayı 0,140 birim arttırmaktadır. Ebeveynin/büyük ebeveynin eğitim durumunun lisans ve lisansüstü mezunu olmasındaki 1 birimlik artış normatif dayanışmayı 0,135 birim azaltırken, kız kardeş sayısındaki 1 birimlik artış normatif dayanışmayı 0,122 birim arttırmaktadır. Çalışma durumuna bakıldığında; çalışmayanlardaki 1 birimlik artış normatif dayanışmayı 0,117 birim azaltırken, lise mezunu olanlardaki 1 birimlik artış normatif dayanışmayı 0,85 birim azaltmaktadır. Cinsiyetin kadın olmasındaki 1 birimlik artış ise normatif dayanışmayı 0,087 birim arttırırken, erkek kardeş sayısındaki bir birimlik artış normatif dayanışmayı 0,085 birim artırmaktadır (Tablo 13).

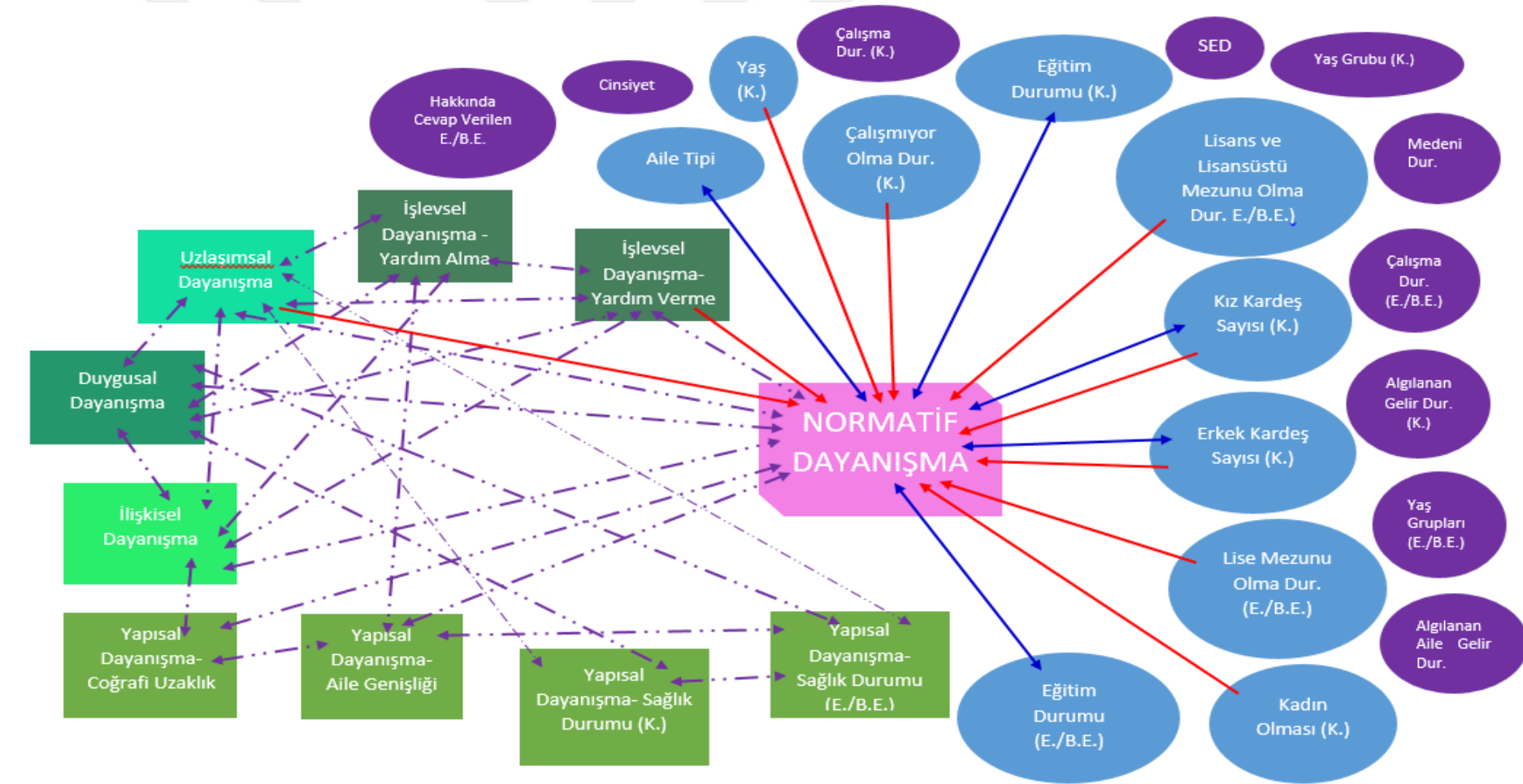
Tablo 13. Ailelerde Nesiller Arası Normatif Dayanışma İle Diğer Nesiller Arası Dayanışma Boyutları ve Sosyo-Demografik Faktörler Arasındaki Regresyon Analizi Bulguları

	B	Std. Hata	β	t	p
Sabit	10,684	,985		10,852	,000*
İlişkisel Dayanışma	,022	,012	,061	1,755	,080
İşlevsel Dayanışma					
Yardım Verme	,170	,048	,140	3,550	,000*
Yardım Alma	-,022	,046	-,019	-,484	,628
Duygusal Dayanışma	,014	,021	,025	,698	,486
Uzlaşım Dayanışma	,335	,055	,219	6,129	,000*
Yapısal Dayanışma					
Ailedeki Kişi Sayısı	,032	,044	,028	,743	,458
Ebeveyn/Büyük Ebeveyn ile Olan Coğrafi Uzaklık					
Aynı Evde Yaşama	,075	,165	,019	,456	,648
Aynı Sokakta/ Aynı Semtte Yaşama	,161	,204	,027	,792	,429
Aynı Semtte Vasıta ile Ulaşılabilir	,066	,477	,004	,139	,890
Aynı Şehirde Vasıta ile Ulaşılabilir	,124	,219	,019	,567	,571
Farklı Şehir veya Memlekette Yaşama (Referans)					
Ebeveyn/Büyük Ebeveyn Sağlık Durumu					
Kötü	,010	,347	,001	,028	,977
İyi	-,131	,134	-,034	-,974	,330
Mükemmel	-,214	,276	-,028	-,776	,438
Orta (Referans)					
Gençlerin Sağlık Durumu					
Kötü	-1,024	,573	-,056	-1,789	,074
Orta	-,208	,233	-,038	-,892	,372
İyi	,006	,177	,001	,032	,975
Mükemmel (Referans)					
Sosyo-Ekonomik Düzey					
OSD	-,084	,146	-,022	-,574	,566
DSED	,002	,197	,000	,010	,992
YSED (Referans)					
Hakkında Cevap Verilen Ebeveyn/Büyük Ebeveyn					
Baba	,065	,146	,016	,446	,656
Büyükanne	,123	,294	,016	,419	,675
Büyükbaba	,112	,328	,012	,340	,734
Anne (Referans)					
Cinsiyet					
Kadın	,341	,124	,087	2,742	,006*
Erkek (Referans)					
Yaş	-,074	,031	-,177	-2,398	,017*
Medeni Durum					
Bekar	,055	,225	,011	,246	,806
Evli (Referans)					
Eğitim Durumu					
Lise ve Alt Düzey Mezunları	,073	,287	,009	,254	,800
Liseye Devam Edenler	-,030	,233	-,006	-,126	,899
Üniversite Mezunları	,164	,230	,034	,713	,476
Lisansüstü Devam Edenler/Mezunlar	-,005	,263	-,001	-,018	,986
Üniversiteye Devam Edenler (Referans)					
Kız Kardeş Sayısı	,208	,057	,122	3,634	,000*
Erkek Kardeş Sayısı	,188	,071	,085	2,647	,008*
Çalışma Durumu					
Yarım Gün	-,207	,272	-,026	-,763	,446
Çalışmıyor	-,467	,195	-,117	-2,389	,017*
Tam gün (Referans)					

Aile Tipi					
Tek kişilik aile	-,041	,318	-,004	-,130	,897
Çocuksuz Çekirdek aile	-,121	,255	-,016	-,473	,636
Geniş aile	,149	,194	,025	,769	,442
Tek Ebeveynli aile	,023	,233	,003	,098	,922
Çocuklu Aile (Referans)					
Algılanan Aile Gelir Durumu					
Düşük	,018	,184	,003	,100	,921
Yüksek	,061	,212	,009	,288	,774
Orta (Referans)					
Ebeveyn/Büyük Ebeveyn Yaş					
	,004	,008	,023	,484	,628
Ebeveyn/Büyük Ebeveyn Eğitim Durumu					
İlkokul ve altı	,038	,185	,009	,204	,838
Lise	-,367	,181	-,085	-2,024	,043*
Lisans ve üstü	-,590	,195	-,135	-3,020	,003*
Ortaokul (Referans)					
Ebeveyn/Büyük Ebeveyn Çalışma Durumu					
Yarım Gün	,390	,294	,042	1,323	,186
Emekli	,097	,170	,023	,570	,569
Çalışmıyor	-,053	,174	-,013	-,307	,759
$R = 0,411$ $R^2 = 0,17$ $F = 4,156$ $p = 0,000$ Durbin Watson: 2,027 $* p < 0,05$					

5.7. ARAŞTIRMANIN MODELLENMESİ (SONUÇLAR)

Araştırmada; ailelerde nesiller arası dayanışma boyutları (normatif dayanışma, yapısal dayanışma, ilişkisel dayanışma, işlevsel dayanışma, uzlaşımsal dayanışma, duygusal dayanışma) arasındaki ikili ilişkilerin yönü ve gücü *çift yönlü pearson korelasyon* analizi, normatif dayanışma puanının sosyo-demografik faktörlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için de iki ortalama arasındaki farkın önemlilik testi ve tek yönlü varyans analizi, bireylerin sosyo-demografik özellikleri ile ailelerde nesiller arası dayanışmanın diğer boyutlarının (yapısal dayanışma, ilişkisel dayanışma, işlevsel dayanışma, uzlaşımsal dayanışma, duygusal dayanışma) ailelerde nesiller normatif dayanışma boyutunu anlamlı olarak yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla ise çoklu regresyon analizi kullanılmıştır ve sonuçlar araştırma modelinde (sonuçlar) gösterilmiştir (Şekil 4.).

↔	İlişki	Çift Yönlü Pearson Korelasyon ile İlişki Analizi
↔	Fark	t-Testi/Anova ile İki Ortalama Arasındaki Farkın Önemlilik Testi
→	Etki	Etkiye İlişkin Çoklu Regresyon Analizi
K:	Katılımcı	
E./B.E.	Ebeveyn/Büyük Ebeveyn	

Şekil 4. Araştırmanın Modellenmesi (Sonuçlar)

VI. BÖLÜM: TARTIŞMA

Bu araştırmada gençlerin ailelerde nesiller arası normatif dayanışmanın ve normatif dayanışma ile nesiller arası dayanışmanın diğer alt boyutları ve sosyo-demografik faktörler arasındaki ilişkinin araştırılması amaçlanmıştır. Bu çalışmadaki veriler TÜİK uzmanları tarafından önerilen kriterler ve elde edilen veriler ile yapılan hesaplamalar sonucunda yüksek, orta ve düşük sosyo-ekonomik düzeyi temsil etmek üzere Ankara ilindeki Çankaya, Keçiören ve Altındağ'da ilçelerindeki nüfus oranlarına göre yaş grupları da dikkate alınarak 15-29 yaş arasındaki 990 gençten veri elde edilmiştir.

Araştırmadan elde edilen bulgulara ilişkin tartışmalar aşağıdaki gibi özetlenebilir.

6.1. GENÇLER VE GENÇLERİN EBEVEYN VE BÜYÜK EBEVEYNLERİNE İLİŞKİN GENEL BULGULAR

Gençlerden 15-19 yaş arasındakiler %30,4, 20-24 yaş arasındakiler %34,9 ve 25-29 yaş arasındakiler ise %34,6 oranındadır. Gençlerin %60,4'ü kadın, %39,6'sı ise erkektir. Gençlerin eğitim durumlarına bakıldığında, yarısından fazlasının (%64,6) üniversiteye devam ettiği ya da üniversite mezunu olduğu görülmektedir.

Gençlerin algıladıkları gelir düzeyine bakıldığında, büyük çoğunluğunun algıladıkları gelir düzeyinin orta olduğu (%75,1) saptanmıştır. Gençlerin çalışma durumları göz önüne alındığında ise, çalışmayanların önde geldiği (%63,4), bunu %30,3 ile tam gün çalışanların izlediği ve yarım gün çalışanların ise %6,3 ile en düşük oranda yer aldığı görülmektedir.

Araştırmaya katılanların %81,3'ü bekar iken, %18,7'si ise evlidir. Gençlerin %39,6'sının 1 tane kız kardeşi var iken, %37,4'ünün ise kız kardeşi yoktur. Gençlerin erkek kardeş sayısına ilişkin oranlara bakıldığında, 1 tane erkek

kardeşi olan gençlerin %43,6, erkek kardeşi olmayan gençlerin ise %38,9 olduğu görülmektedir.

Gençlerin aile tipi incelendiğinde ise; büyük çoğunluğunu çocuklu aileler (%70) oluştururken; bunu %11,6 ile geniş aile tipine sahip olanlar izlemektedir. Araştırma kapsamına alınan gençlerin, %23,1'inin annesi ile, %20,2'sinin babası ile, %16,3'ünün kardeşleri ile, 12,5'inin eşi ve çocukları ile, %8,3'ünün tek başına, %7,9'unun arkadaşları ile, %4,82'sinin büyükannesi ile, %4,2'sinin eşi ile, %1,9'unun büyükbabası ile %0,42'nin diğer akrabaları ile, %0,2'sinin çocukları ile ve %0,1'inin yardımcısı ile yaşadığı belirlenmiştir.

Gençlerin %56,5'i 'annesini'; %31,9'u 'babasını', %7,0'si 'büyükannesini' ve %4,6'sı ise 'büyükbabasını' dikkate alarak anketi cevaplamışlardır.

Gençlerin ebeveynlerinin/büyük ebeveynlerinin yaş grupları incelendiğinde; %63,3 ile 45-64 yaş grubunda olanlar ilk sırada yer almakta, bunu %19,0 ile 65-96, %17,7 ile 35-44 yaş grubundakiler izlemektedir. 32-44 yaş arasındaki ebeveyn/büyük ebeveynlere bakıldığında, %99,4'ünün anne ve babalardan, 45-64 yaş arasına bakıldığında da %95,6'sının aynı şekilde anne ve babalardan oluştuğu görülmektedir. 65-96 yaş arasındaki ebeveyn/büyük ebeveynlere bakıldığında ise yaş gruplarının yarı yarıya yakın olduğu saptanmıştır (%54,3, %45,7).

Araştırma kapsamına alınan gençlerin ebeveynlerinin/büyük ebeveynlerinin eğitim durumu incelendiğinde; %29,1'inin ilkokul ve daha az, %18,0'inin ortaokul, %27,0'inin lise, %23,5'inin üniversite, %2,4'ünün de lisansüstü öğrenim düzeyine sahip olduğu görülmektedir. Anne ve babaların öğrenim düzeylerine bakıldığında en yüksek oranın %28,9 ile lise mezunlarında olduğu görülürken, bunu %25,7 ile üniversite mezunları ve %25,3 ile ilkokul veya daha az öğrenim düzeyine sahip olanlar takip etmektedir. Büyükanne ve büyükbabalara bakıldığında ise yarısından fazlasının (%58,3) ilkokul veya daha az öğrenim düzeyine sahip oldukları belirlenmiştir.

Gençlerin algılanan aile gelir durumlarına bakıldığında ise, büyük çoğunluğunun (%77,3) gelir durumunu orta düzeyde algıladıkları saptanmıştır. Araştırma kapsamına alınan gençlerin ebeveynlerinin/büyük ebeveynlerinin çalışma durumuna ilişkin bulgularda ise %35,2 ile tam gün çalışanlar en önde gelirken, bunu çalışmayanlar %31,3 ile ve emekliler %29,1 ile takip etmektedir. Yarım gün çalışanlar ise sadece %4,4 olarak belirlenmiştir.

6.2. AİLELERDE NESİLLER ARASI DAYANIŞMA

6.2.1. Ailelerde Nesiller Arası Dayanışma ve Boyutları

Araştırmada, gençlerin duygusal ($15,57 \pm 3,35$) ve normatif dayanışma ($11,94 \pm 1,91$) puan ortalamaları yüksek düzeylere yakındır. Araştırmaya katılanların uzlaşımsal ($3,66 \pm 1,25$), ilişkisel ($14,40 \pm 5,29$) ve işlevsel dayanışma [ebeveyn/büyük ebeveyninden yardım alma ($3,42 \pm 1,66$) ve ebeveyn/büyük ebeveyne yardım verme ($3,37 \pm 1,58$)] puan ortalamalarının ise orta düzeyin biraz üstünde olduğu belirlenmiştir. Ailelerde nesiller arası yapısal dayanışmaya bakıldığında ise; ailede yaşayan kişi sayısının ortalaması 3,21 ($\pm 1,68$) iken; ebeveyn/büyük ebeveynle olan coğrafi uzaklık ortalaması 3,12 ($\pm 1,81$) dir. Ebeveynin/büyük ebeveynin genel sağlık durumu ortalaması ise 2,65 ($\pm 0,65$) ve gençlerin genel sağlık durumu ortalaması 2,99 ($\pm 0,59$) dur.

Bu çalışmada; ailelerde nesiller arası dayanışma boyutları arasında en yüksek dayanışma puan ortalamalarına sahip boyutlar duygusal ve normatif dayanışmadır. Duygusal dayanışmanın yüksek olmasından, aile üyelerine olan bağlılık, yakınlık, güven ve saygının halen güçlü bir şekilde sürdürüldüğü sonucu çıkarılabilir. Netzer (1994), Pitzer ve diğerleri (2011), Birditt, Fingerman ve Zarit, (2010), Stimpson, Tyler ve Hoyt (2005) ve Kartoz (2013) tarafından ABD’de yapılan çalışmalarda da duygusal dayanışma yüksek düzeylerde bulunmuştur. Ülkemizde yapılan bu çalışmada ve ABD’de yapılan çalışmalarda duygusal dayanışma puanlarının yüksek bulunmasına rağmen alanyazındaki çalışmalarda

duygusal dayanışma düzeylerinin dinsel ve kültürel farklılıklara göre ülkeden ülkeye değişiklik gösterebileceği vurgulanmıştır (Cichy, Lefkowitz, Davis & Fingerman, 2012; Lowenstein & Daatland, 2006; Sechrist ve diğerleri, 2007). Ülkemizde gençlerin ebeveynlerine/büyük ebeveynlerine bağlı bir kültürde yetiştikleri için normatif ve duygusal dayanışmanın yüksek çıkması beklenen bir sonuçtur.

Çalışmamızda gençlerin yüksek dayanışma puanlarına sahip olduğu bir diğer dayanışma boyutu ise normatif dayanışmadır. Normatif dayanışmanın yüksek düzeylerde olması gençlerin aile içinde üstlenilen role bağlılık, yükümlülüklerini yerine getirme ve nesiller arası rollere evlat olarak verilen önemi göstermektedir. ABD’de yapılan bazı çalışmalarda (Netzer, 1994; Parrott ve Bengtson, 1999) ise normatif dayanışmanın orta düzeylerde olduğu görülmüştür. Buradan yola çıkarak ülkemizde aile ve yaşlılara ilişkin toplumsal bağlılık değerlerinin halen korunduğu söylenebilir.

Bu araştırmada aile bireylerinin etkileşim sıklığı ve ortak aktivitelerinin incelendiği ilişkisel dayanışma orta düzeyin biraz üstünde bulunmuştur. Kadının iş hayatına katılması, iş hayatının getirdiği zorluklar, iletişim sıklıkları ve türlerindeki değişimler gençlerin yetişkinlerden ayrı ortamlarda daha fazla zaman geçirmesine sebep olmuş ve bununla birlikte de nesillerin birbiriyle iletişiminin süre ve miktarında azalmalar meydana gelmiştir. Nitekim bu çalışmaya benzer şekilde Netzer (1994), Bengtson (1991), Lee (1994), Silverstein ve diğerleri (2002) ve Kartoz (2013) tarafından ABD’de yapılan çalışmalarda da ilişkisel dayanışmanın orta düzeylerde olduğu belirlenmiştir.

Araştırmada bir başka nesiller arası dayanışma boyutu olan uzlaşım sal dayanışma da orta düzeyin biraz üstünde olup; bu durum aile üyelerinin değerler, tutumlar ve inançlar konusunda orta derecede benzer yönelimlere sahip olduğunu göstermektedir.

Finansal, fiziksel ve duygusal olarak nesillerin karşılıklı destek olmasını ve kaynaklarının paylaşımlarının incelendiği işlevsel dayanışma gençlerin hem ebeveyne/büyük ebeveyne yardım verme hem de ebeveynden/büyük ebeveynden yardım alma açısından orta düzeylerin biraz üstündedir. Ülkemizde Kalaycıoğlu (2012) ve Baran ve diğerleri (2012) tarafından yapılan diğer çalışmalarda da benzer şekilde nesiller arasında kaynak paylaşımı orta düzeylerde bulunurken, Netzer (1994), Birditt ve diğerleri (2010) ve Sarkisian ve Gerstel, (2008) tarafından ABD’de yapılan çalışmalarda ise işlevsel dayanışma hem yardım verme hem yardım alma açısından çok düşük oranlardadır. Bu çalışmalarda düşük oranların değişen dini inanışlar, hayat koşulları, bireyci anlayış ve kültürel yapılardan kaynaklanabileceği vurgulanırken, bu durumun aksine ülkemizde ise nesiller arasındaki yardımlaşmanın (işlevsel dayanışma) değişen hayat şartlarına rağmen halen devam ettiği söylenebilir.

6.2.2. Ailelerde Nesiller Arası Dayanışma Boyutları Arasındaki İlişkiler

Ailelerde nesiller arası normatif, duygusal, işlevsel, yapısal, ilişkisel ve uzlaşımsal dayanışma puan ortalamaları hesaplanarak dayanışma düzeyleri belirlenmiştir ve aralarındaki ikili ilişkiler değişkenler arası korelasyon katsayıları ile incelenmiştir.

Nesiller arası normatif dayanışmanın, duygusal ($r=0,129$), işlevsel (ebeveyn/büyük ebeveyne yardım verme) ($r=0,125$), yapısal (ailenin genişliği) ($r=0,151$), ilişkisel ($r=0,090$) ve uzlaşımsal dayanışma ($r=0,222$) ile pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Araştırmada alanyazına da uygun bir biçimde dayanışma boyutları arasındaki ilişkiler ve yönler açısından beklenen sonuçlar bulunmuştur (Bengtson ve Roberts, 199; Lee ve diğerleri, 1994; Lillard ve Willis, 1997; Ross ve ark, 2005; Netzer, 1994).

Nesiller arası normatif dayanışma ile yapısal dayanışma (ebeveyn/büyük ebeveyn ile olan coğrafi uzaklıkla) ($r=-0,087$) negatif yönde ilişkili bulunmuştur. Dolayısıyla ailelerin yaşadıkları yerlerin arasındaki mesafeler arttıkça normatif dayanışmanın da azalacağı söylenebilir. Nitekim Netzer (1994) çalışmasında

coğrafi uzaklığın artmasıyla ebeveynler/büyük ebeveynler arasında iletişimin ve yakınlığın da azaldığını, birbirlerinin hayatlarında daha az söz sahibi olmaya başladıklarını ve bu nedenle toplumsal normlar üzerine tutum ve davranışlarının farklılaştığını ifade etmiştir.

Duygusal dayanışma, işlevsel [ebeveyn/büyük ebeveyne yardım verme, ($r=0,130$) ve ebeveyn/büyük ebeveynden yardım alma, ($r=0,125$)] yapısal [(ebeveyn/büyük ebeveyn sağlık durumu ($r=0,149$) ve gençlerin sağlık durumu ($r=0,117$)] ilişkisel ($r=0,114$) ve uzlaşımsal dayanışma ($r=0,505$) ile pozitif yönde ilişkili bulunmuştur ($p<0.01$). Yapılan bir çok çalışmada da bu araştırmaya benzer şekilde duygusal dayanışmanın ilişkisel ve işlevsel dayanışma ile pozitif ilişkili olduğu bulunmuştur (Rossi ve Rossi, 1990; Bengtson ve Roberts, 1991; Kurtöz, 2013; Birditt ve diğerleri, 2010; Lawton, Silverstein & Bengtson, 1994; Lowenstein & Daatland, 2006; Silverstein ve arkadaşları., 2006; Silverstein ve arkadaşları, 2002). Ayrıca Chan (2011) tarafından Çin’de yapılan araştırmada da duygusal dayanışmanın, işlevsel ve ilişkisel dayanışma ile pozitif yönde ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aile bireylerine duyulan sevgi, saygı gibi olumlu duyguları ifade eden duygusal dayanışma ile karşılıklı yardımda bulunmayı ifade eden işlevsel ve değer birliğini ifade eden uzlaşımsal dayanışmanın pozitif bir ilişki içinde olması ise beklenen bir sonuçtur. Nitekim Lowenstein ve Daatland (2006) yaptıkları çalışmada da bunun sebebini birbirlerine yardım sağlarken (işlevsel dayanışma) nesiller arasındaki yakınlığın arttığı, birlikte çok daha fazla zaman geçirildiği ve bu doğrultuda sevgi, saygı ve değer birliği (duygusal ve uzlaşımsal dayanışma) anlamında da bağların kuvvetlendiği ifade edilmiştir.

Nesiller arası işlevsel dayanışmanın ebeveyn/büyük ebeveyne yardım verme boyutu ile ebeveyn/büyük ebeveynden yardım alma boyutu ($r=0,612$), ilişkisel ($r=0,226$) ve uzlaşımsal dayanışma ($r=0,077$) ile pozitif yönde ilişkili bulunmuştur. Nesiller arası işlevsel (ebeveyn/büyük ebeveyne yardım alma) ile yapısal dayanışma (gençlerin aile genişliği) ($r=-0,76$) arasında negatif yönlü bir ilişki varken; ilişkisel ($r=0,236$, $p<0.01$) ve uzlaşımsal dayanışma ($r=0,142$) arasında pozitif yönde bir ilişki mevcuttur. Parrott ve Bengtson (1999) tarafından ABD’de

yapılan çalışmada ise işlevsel dayanışma duygusal, ilişkisel ve yapısal dayanışma (sağlık durumu) ile pozitif yönde ilişkili bulunmuştur. İşlevsel dayanışma ile ilişkisel dayanışma arasında pozitif bir ilişki bulunması, nesiller arasındaki iletişim kurma ve ziyaret etme sıklığının artması ile yardımlaşmanın da artacağı fikrini desteklemektedir.

Bu çalışmada, işlevsel dayanışma ebeveyne/büyük ebeveyne yardım verme ile ebeveynden/büyük ebeveynden yardım alma pozitif bir ilişki içindedir. Nitekim benzer şekilde işlevsel dayanışmanın yardım verme boyutu ile görüşme sıklıkları ve görüşme biçimlerini ifade eden ilişkisel ve değerler, tutumlar, inançlar konusunda duyulan uzlaşmayı belirleyen uzlaşımsal dayanışma arasında da pozitif yönlü bir ilişki mevcuttur. Yapısal dayanışmanın aile genişliği boyutuyla ise işlevsel dayanışmanın yardım verme boyutu arasında negatif yönlü bir ilişki olması kaynakların paylaşılacağı kişi sayısının artmasıyla birlikte kaynak paylaşımlarının doğal olarak azaldığı görüşüyle açıklanabilir. Ailelerde nesiller arası dayanışmanın en kilit unsurlarından birisi işlevsel dayanışmadır yani aile içindeki farklı nesillerin birbirleri arasındaki maddi ve manevi destek alışverişidir (Bengtson ve Roberts, 1991). Aile üyeleri arasında dayanışma; iletişim, duygusal destek ve arkadaşça ilişkilerin yanı sıra, para, eşya ve hizmet gibi destekleri de kapsamaktadır (Netzer, 1994; Bengtson ve diğerleri, 2002; Mangel ve diğerleri, 1988). Bu doğrultuda aile üyelerinin ihtiyaç ve sıkıntı zamanlarında ilk başvurulacak kişilere dönüşmesi şeklinde genel bir tercih ve eğilim de vardır (Treas ve Bengtson, 1987).

Nesiller arası yapısal dayanışmada gençlerin aile genişliği ile yapısal dayanışmada ebeveyn/büyük ebeveyn ile olan coğrafi uzaklık ($r=-0,248$, $p<0.01$) ve yapısal dayanışmada ebeveyn/büyük ebeveyn sağlık durumu arasında negatif yönlü bir ilişki vardır ($r=-0,079$, $p<0.05$). Nesiller arası yapısal dayanışmada coğrafi uzaklık ilişkisel dayanışma ($r=-0,366$) ile negatif yönde ilişkilidir. Yapısal dayanışmada ebeveyn/büyük ebeveyn sağlık durumu ile gençlerin sağlık durumu ($r=0,360$) ve uzlaşımsal dayanışma ($r=0,138$) arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur ($p<0.01$). Yapısal dayanışma (katılımcı sağlık durumu) ile

uzlaşımsal dayanışma ($r=0,093$) ve nesiller arası ilişkisel dayanışma ile uzlaşımsal dayanışma ($r=0,130$) arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır ($p<0.01$). Nitekim birçok çalışmada, yapısal dayanışmanın ailelerde nesiller arası dayanışmada en önemli öncül etken olduğunu belirtmişlerdir ve yapısal dayanışma ile ilişkisel dayanışma, duygusal dayanışma ve işlevsel dayanışmanın yakın bir etkileşim içinde olduğunu belirtmişlerdir (Bengtson ve Roberts, 1991; Netzer, 1994; Lee ve diğerleri, 1994; Mangen ve diğerleri, 1988). Yapısal dayanışmada coğrafi uzaklık boyutu ile iletişim sıklığı ve türlerini inceleyen ilişkisel dayanışma arasında negatif yönlü bir ilişki olması beklenir bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim nesiller arasında coğrafi uzaklık arttıkça birlikte yapılan faaliyetler, toplantılar azalacak ve bu durumda ilişkisel dayanışma da azalacaktır.

6.2.3. Ailelerde Nesiller Arası Normatif Dayanışma

Normatif dayanışma aile üyeleri arasında davranışlar ve tavırları yönlendiren toplumsal kurallar ve beklentilerdeki ortak fikir birliğidir. Bu kültürel olarak tanımlanmış tavır ve davranışlar, ailelerdeki farklılıklara rağmen toplumsal bir zorunluluk duygusu olarak aile üyelerinden beklenenlerdir (Rossi ve Rossi, 1990; Finley ve diğerleri, 1988; Mangen ve Westbrook, 1988).

Bu doğrultuda yapılan çalışma kapsamında ailelerde nesiller arası normatif dayanışma, Netzer (1994) tarafından geliştirilen ölçek ile incelenmiştir. Bu ölçekte gençlerin aldıkları puanlar yükseldikçe nesiller arası normatif dayanışma da yükselmektedir bu bağlamda ailelerde nesiller arası normatif dayanışma puan ortalamasının ($11,94\pm1,91$) yüksek düzeylere yakın olduğu belirlenmiştir.

6.2.3.1. Sosyo-Demografik Değişkenler ve Nesiller Arası Normatif Dayanışma

Ailelerde nesiller arası normatif dayanışmanın; gençlerin sosyo-ekonomik düzeyleri, hakkında cevap verdikleri ebeveynleri/büyük ebeveynleri, gençlerin cinsiyeti, yaş grupları, medeni, eğitim ve çalışma durumu, algıladıkları gelir

durumu, kız ve erkek kardeş sayıları, aile tipi, gençlerin algıladıkları aile gelir düzeyi, gençlerin ebeveynlerinin/büyük ebeveynlerinin yaş grupları, eğitim ve çalışma durumlarına göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin analizlerle incelenmiştir.

Nesiller Arası Normatif Dayanışma ve Sosyo-Ekonomik Düzey

Gençlerin nesiller arası normatif dayanışma puan ortalamaları sosyo-ekonomik düzeylere ($p>0,05$, $F=2,53$) göre istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar göstermemiştir. Bu çalışmada, toplumun ailelerde nesiller arası dayanışmaya ilişkin normatif yapısının çeşitli sosyo-ekonomik düzeylere göre değişiklik göstermediği söylenebilir ancak Netzer (1994) ve Parrott ve Bengtson (1999) tarafından Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan çalışmada ebeveyn/büyük ebeveynin geliri düşükse ihtiyaçlarının daha fazla olduğu ve dolayısıyla çocukların/torunların onlara karşı daha fazla bağlılık hissettikleri normatif dayanışmalarının da daha yüksek olduğunu belirlenmiştir.

Kağıtçıbaşı (2008) ise bu konudaki yaklaşımında; orta sosyo-ekonomik düzeyde bulunan ailelerin toplumsal normlara en çok uyanlar olduklarını, toplumsal normlara uymama davranışının en fazla alt sosyo ekonomik düzeye sahip olan kesimlerde görüldüğü ve üst sosyo-ekonomik düzeyde bulunan kesimlerde ise davranışların daha da serbestleştiğini belirtmiştir.

Nesiller Arası Normatif Dayanışma ve Hakkında Cevap Verilen Ebeveyn/Büyük Ebeveyn

Genç gençlerin ailelerindeki anne, baba, büyükanne ve büyükbabalarına ilişkin nesiller arası normatif dayanışma puan ortalamaları birbirine oldukça yakındır. Bununla birlikte, gençlerin nesiller arası normatif dayanışma puan ortalamaları, hakkında cevap verdikleri ebeveynleri/büyük ebeveynlerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar göstermemektedir ($p>0,05$, $F=0,738$).

Nesiller Arası Normatif Dayanışma ve Cinsiyet

Kız ve erkek katılımcıların ($p>0,05$, $t=2,48$) göre nesiller arası normatif dayanışma puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunamamıştır. Benzer biçimde Bengtson ve Roberts (1991) tarafından yapılan çalışmada da cinsiyet ile normatif dayanışma arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır.

Nesiller Arası Normatif Dayanışma ve Yaş Grupları

Gençlerin nesiller arası normatif dayanışma puan ortalamaları ebeveyn/büyük ebeveyn yaş gruplarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$, $F=2,95$). Dolayısıyla gençlerin ailelerinde kendilerinden yaşça büyük kişilere karşı tutumlarının yaşa göre değişiklik göstermediği genel olarak gençlerin yaşlılara yaklaşımlarının aynı yönde olduğu söylenebilir. Nitekim alanyazında da benzer çalışmalarda normatif dayanışma ile ebeveynin yaşı arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır (Bengtson ve Roberts, 1991 ve Netzer 1994).

Nesiller Arası Normatif Dayanışma ve Medeni Durum

Çalışmada medeni duruma ilişkin bulgulara bakıldığında, evliler ve bekârlarda nesiller arası normatif dayanışma puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunamamıştır ($p>0,05$, $t=0,68$).

Nesiller Arası Normatif Dayanışma ve Eğitim Durumları

Gençlerin nesiller arası normatif dayanışma puan ortalamalarının eğitim durumlarına göre anlamlı farklılıklar gösterdiği bulunmuştur ($p<0,05$, $F=6,89$). Bu farklılık incelendiğinde gençlerin lisansüstü eğitimlerine devam eden/mezun ($11,51\pm2,02$) gençlerin ortalamaları lise ve altı ($12,51\pm1,89$) eğitim durumuna sahip olanların puan ortalamalarına göre daha yüksektir ve bu farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu çalışmanın aksine Netzer (1994) normatif dayanışma ile

eğitim düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulamamıştır, bu sonuca göre, ülkemizde gelişmiş ülkelere göre eğitim düzeyi ortalamalarının düşüklüğü nedeniyle lisans/lisansüstü gibi yüksek eğitim düzeyinin çok daha belirleyici sonuçlar ortaya çıkarabileceği söylenebilir.

Nesiller Arası Normatif Dayanışma ve Gençlerin Çalışma Durumu

Gençlerin nesiller arası normatif dayanışma puan ortalamaları gençlerin çalışma durumuna ($p>0,05$, $F=0,102$) göre istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar göstermemiştir.

Nesiller Arası Normatif Dayanışma ve Gençlerin Algılanan Gelir Durumu

Gençlerin nesiller arası normatif dayanışma puan ortalamaları algılanan aile gelir durumuna ($p>0,05$, $F=0,51$) göre istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar göstermemiştir.

Nesiller Arası Normatif Dayanışma ve Kız ve Erkek Kardeş Sayıları

Gençlerin nesiller arası normatif dayanışma puan ortalamaları kız kardeş sayılarına göre anlamlı farklılıklar göstermektedir ($p<0,05$, $F=8,058$). Bu farklılık incelendiğinde, gençlerin 3 ve üstü kız kardeşe sahip olanların ($12,82\pm1,75$) puan ortalamaları 2 kız kardeşi olanlar ($11,97\pm2,03$), 1 kız kardeşi olanlar ($11,84\pm1,89$) ve kız kardeşi olmayanların ($11,80\pm1,88$) puan ortalamalarına göre daha yüksektir ve istatistiksel olarak anlamlıdır. Gençlerin nesiller arası normatif dayanışma puan ortalamaları erkek kardeş sayılarına göre de anlamlı farklılıklar göstermektedir ($p<0,05$, $F=5,682$). Bu farklılık incelendiğinde, 3 ve üstü erkek kardeşe ($12,54\pm1,87$) ve 2 erkek kardeşe sahip olan ($12,30\pm2,03$) gençlerin puan ortalamaları erkek kardeşi olmayanların ($11,67\pm1,92$) puan ortalamalarına göre daha yüksektir ve istatistiksel olarak anlamlıdır. Buna göre ailelerdeki hem kız hem erkek kardeş sayısının 3 ve üzeri olması kalabalık ailelerde aile bağlarının

daha kuvvetli olduğu ve aileye ilişkin normlara bağlı bireylerin bu ailelerde yetiştiği izlenimini vermektedir.

Nesiller Arası Normatif Dayanışma ve Aile Tipi

Gençlerin nesiller arası normatif dayanışma puan ortalamaları aile tipine göre de anlamlı farklılıklar göstermektedir ($p < 0,05$, $F = 2,518$). Bu farklılık incelendiğinde, geniş aileye (3 kuşak aile) ($12,44 \pm 1,90$) sahip gençlerin puan ortalamaları çocuklu çekirdek aileye ($11,90 \pm 1,89$) sahip olanların puan ortalamalarına göre daha yüksektir ve istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuca göre büyük ebeveynleri ve ebeveynleri ile birlikte yaşayan (3 neslin bir arada bulunduğu aileler) onlarla çok daha fazla zaman geçiren, aile bağları kuvvetlenen gençlerin normatif dayanışmaya karşı tutum ve bağlılıklarının çok daha yüksek olduğu söylenebilir.

Nesiller Arası Normatif Dayanışma ve Gençlerin Algılanan Aile Gelir Durumu

Gençlerin nesiller arası normatif dayanışma puan ortalamaları algılanan aile gelir durumuna ($p > 0,05$, $F = 0,51$) göre istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar göstermemiştir.

Nesiller Arası Normatif Dayanışma ve Ebeveyn/Büyük Ebeveyn Yaş Grupları

Gençlerin nesiller arası normatif dayanışma puan ortalamaları ebeveyn/büyük ebeveyn yaş gruplarına ($p > 0,05$, $F = 2,95$) göre istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar göstermemiştir.

Nesiller Arası Normatif Dayanışma ve Ebeveyn/Büyük Ebeveyn Eğitim Durumu

Gençlerin nesiller arası normatif dayanışma puan ortalamaları ebeveynin/büyük ebeveynin eğitim durumlarına göre de anlamlı farklılıklar göstermektedir ($p < 0,05$, $F = 10,03$). Bu farklılık incelendiğinde, ilkökul ve altı düzey eğitime sahip olan gençlerin ($12,24 \pm 1,91$) nesiller arası normatif dayanışmaya ilişkin puan ortalamaları lisans ve lisansüstü eğitim durumuna ($11,49 \pm 1,93$) sahip olanların puan ortalamalarına göre daha yüksektir ve istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu çalışmanın aksine Netzer (1994) normatif dayanışma ile eğitim düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulamamıştır, buna sebep olarak ülkemizde gelişmiş ülkelere göre eğitim düzeyi ortalamalarının düşüklüğü nedeniyle lisans/lisansüstü gibi yüksek eğitim düzeyinin çok daha belirleyici sonuçlar ortaya çıkarabileceği söylenebilir.

Nesiller Arası Normatif Dayanışma ve Ebeveyn/Büyük Ebeveyn Eğitim Durumu

Gençlerin nesiller arası normatif dayanışma puan ortalamaları ebeveyn/büyük ebeveynin çalışma durumuna ($p > 0,05$, $F = 0,102$) göre istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar göstermemiştir.

6.2.3.2. Sosyo-Demografik Faktörlerin ve Diğer Nesiller Arası Dayanışma Boyutlarının Nesiller Arası Normatif Dayanışma Üzerindeki Etkileri

Ailelerde nesiller arası normatif dayanışma puan ortalamasının ($11,94 \pm 1,91$) yüksek düzeylere yakın olduğu belirlenmiştir. Çalışmada, gençlerin normatif dayanışmaya ilişkin aldıkları puanlar yükseldikçe nesiller arası normatif dayanışma da yükselmektedir. Normatif dayanışma aile üyeleri arasında davranışlar ve tavırları yönlendiren toplumsal kurallar ve beklentilerdeki ortak fikir birliğidir. Bu kültürel olarak tanımlanmış tavır ve davranışlar, ailelerdeki farklılıklara rağmen toplumsal bir zorunluluk duygusu olarak aile üyelerinden

beklenenlerdir (Rossi ve Rossi, 1990; Finley ve diğerleri, 1988; Mangen ve Westbrook, 1988).

Çalışmada ailelerde nesiller arası normatif dayanışma üzerinde etkili olan faktörler araştırılmıştır. Çalışma hem diğer nesiller arası dayanışma boyutlarının hem de sosyo-demografik faktörlerin normatif dayanışma üzerindeki etkisi konusunda yapılmış ilk araştırma olması bakımından öneme sahiptir ve nesiller arası normatif dayanışmayı anlama yönünde önemli bilgiler sunmaktadır. Bu amaç ve önem doğrultusunda çalışmada belirlenen model test edilmiş ve ilişkisel, işlevsel (yardım verme, yardım alma), duygusal, uzlaşımsal ve yapısal dayanışmanın (ailedeki kişi sayısı, ebeveyn/büyük ebeveyn ile olan coğrafi uzaklık, ebeveyn/büyük ebeveyn sağlık durumu, gençlerin sağlık durumu) hangisi ya da hangilerinin ve hangi sosyo-demografik faktörlerin normatif dayanışmayı etkilediği belirlenmiştir.

Diğer nesiller arası dayanışma boyutları ile birlikte sosyo-demografik faktörlerin normatif dayanışma boyutu üzerindeki etkisini belirleyen toplam varyans %17 bulunmuştur. Araştırmada; nesiller arası normatif dayanışma ile uzlaşımsal dayanışma, yaş, ebeveyne/büyük ebeveyne yardım verme (işlevsel dayanışma), ebeveynin/büyük ebeveynin lisans ve lisansüstü mezunu olması, kız kardeş sayısı, çalışmıyor olma, ebeveynin/büyük ebeveynin lise mezunu olması, cinsiyetin kadın olması ve erkek kardeş sayısı arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur ($p < 0,001$). Nesiller arası normatif dayanışmayı etkileyen en önemli faktör uzlaşımsal dayanışma ($\beta = 0,219$) olurken, diğer faktörler ise sırasıyla yaş ($\beta = -0,177$), ebeveyne/büyük ebeveyne yardım verme (işlevsel dayanışma) ($\beta = 0,140$), ebeveynin/büyük ebeveynin lisans ve lisansüstü mezunu olması ($\beta = -0,135$), kız kardeş sayısı ($\beta = 0,122$), çalışmıyor olma ($\beta = -0,117$), ebeveynin/büyük ebeveynin lise mezunu olması ($\beta = -0,85$), cinsiyetin kadın olması ($\beta = 0,087$) ve erkek kardeş sayısı ($\beta = 0,085$) bulunmuştur ($p < 0,05$). Alanyazında ailelerde normatif dayanışma puanlarının işlevsel dayanışmayla yani torunlar/çocuklar ve ebeveynler/büyük ebeveynler arasında karşılıklı

yardımlaşma ile ve uzlaşımsal dayanışma ile istatistiksel olarak anlamlı ve etki içinde olması yönündedir (Bengtson ve Roberts, 1991, Netzer 1994, Lee 1994).

Buna göre, diğer nesiller arası dayanışma boyutları, gençlerin yaşı, eğitim durumunun lisans ve lisansüstü olması, ebeveyn/büyük ebeveyn eğitim durumunun lise olması ve gençlerin çalışmıyor olması istatistiksel olarak normatif dayanışma ile anlamlı ve ters bir etkileşim içindedir. Gençlerin yaşının küçüldükçe normlara olan bağımlılığının düşük olması ve eğitim durumunun yüksek olması ile birlikte de toplumsal normlara bağlılık düzeyinin düşmesi beklenen bir durum olarak belirtilebilir.

Normatif dayanışma kız kardeş sayısı, erkek kardeş sayısı ile ise olumlu bir etkileşim içindedir bunun sebebi de ailedeki birey sayısının artmasıyla aileye bağlılığın arttığı ve sahiplenme güdüsüyle aileye ilişkin normatif dayanışma tutum ve davranışlarının da olumlu bir etkileşim içinde olmasıdır. Aynı şekilde gençlerin kadın olması da normatif dayanışmayı etkileyen faktörlerden birisidir. Bu durum alanyazında da kabul gördüğü üzere kadınların ailelerine çok daha bağlı oldukları görüşüyle açıklanabilir (Seelbach, 1977, 1978; Seelbach ve Sauer, 1977; Blieszner ve Mancini, 1987).

Bu çalışmada gençlerin normatif dayanışmaları yaşlı ebeveynlerine/büyük ebeveynlerine işlevsel dayanışmanın yardım verme kısmı ile etkileşim içinde ve anlamlı çıkarken, Netzer'in (1994) yaşlı ebeveynlerle yaptıkları çalışmada normatif dayanışma ile işlevsel dayanışmanın yardım alma kısmı etkileşim içinde ve istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır. Bu bağlamda ailelerde normatif dayanışması yüksek olanların yaşlı ebeveynlere bakım verme ve onlara maddi-manevi anlamda destek verilmesi konusunda hem fikir oldukları söylenebilir.

Bengtson ve Roberts (1991) uzlaşımsal dayanışmayı aile üyelerinin değerler, tutumlar ve inançlar konusundaki fikir ve tutum birliği olarak tanımlarken, çalışmada beklendiği üzere normatif dayanışma ve uzlaşımsal dayanışma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki ve etkileşim bulunmuştur. Demirbilek

(2001) normlar ve değerler arasındaki ilişkiyi, bireyin sosyalleşebilmesi ve toplumun bir üyesi haline gelebilmesi için norm ve değerlerini çevresindeki bireylere göre şekillendirmeli ve buna uyum sağlamalıdır şeklinde ifade eder. Bu bağlamda toplumun en temel yapısı olan ailede meydana gelen dayanışma unsurlarından normatif dayanışma ile uzlaşımsal dayanışmanın aslında iç içe ve birbirini kapsayan kavramlar olduğunu söylemek mümkündür ve bu iki toplumsal ögenin etkileşim içinde olması çalışmada beklenen bir sonuç olarak karşımıza çıkmıştır.

Çalışmada; ilişkisel dayanışma, ebeveyn/büyük ebeveyninden yardım alma (işlevsel dayanışma), duygusal dayanışma, ebeveyn/büyük ebeveyn ile olan coğrafi uzaklık, ebeveynin/büyük ebeveynin sağlık durumu, gençlerin sağlık durumu faktörlerinin ise nesiller arası normatif dayanışma üzerinde anlamlı bir etkisi bulunamamıştır ($p>0,05$). Normatif dayanışmaya ilişkin tutum ve davranışları bireyin ailesinde ve toplumda birey olma ve sosyalleşme çabaları içinde yıllarca süren bir süreçtir, dolayısıyla birçok değişkenle yüksek etkileşim içinde olması beklenmeyebilir, nitekim alanyazında bazı çalışmalarda etkileşim içinde ve istatistiksel olarak anlamlı çıkarken, bazı çalışmalarda yapısal dayanışmanın Ebeveyn/Büyük ebeveyn ve gençlerin sağlık durumu faktörleri ile etkileşim içinde olduğu ve bu etkileşimin istatistiksel olarak anlamlı çıktığı görülmüştür (Crimmins ve Ingegneri, 1990; Lee ve diğerleri 1994; Seelbach, 1978). Bazı çalışmalarda ise sağlık durumu faktörü istatistiksel olarak anlamsız ancak coğrafi uzaklık normatif dayanışma ile istatistiksel olarak anlamlı ve etkileşim içinde çıkabilmektedir (Netzer 1994).

Aile yapısına ilişkin toplumda kabul görmüş normatif yapının birçok sosyo-demografik değişkene göre farklılaşmadığı izlenimi oluşmaktadır. Kağıtçıbaşı (2008) ise bu konuda ki yaklaşımında; orta sosyo-ekonomik düzeyde bulunan ailelerin toplumsal normlara en çok uyanlar olduklarını, toplumsal normlara uymama davranışının en fazla alt sosyo ekonomik düzeye sahip olan kesimlerde görüldüğü ve üst sosyo-ekonomik düzeyde bulunan kesimlerde ise toplumsal normlara uymama davranışlarının daha da serbestleştiğini belirtmiştir. Bu durum

üst sosyo-ekonomik düzeyde bulunan sınıfın ekonomik, eğitim ve kültürel açıdan güçlü olması sebebiyle toplum tarafından kınanma ve ayıplanma korkularından uzak olmasıyla açıklanabilir.

VII. BÖLÜM: SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada gençlerin ailelerde nesiller arası normatif dayanışmasının ve normatif dayanışma ile nesiller arası dayanışmanın diğer alt boyutları ve sosyo-demografik faktörler arasındaki ilişkisi araştırılmıştır. Bu çalışmadaki veriler TÜİK uzmanları tarafından önerilen kriterler ve elde edilen veriler ile yapılan hesaplamalar sonucunda yüksek, orta ve düşük sosyo-ekonomik düzeyi temsil etmek üzere Ankara ili Çankaya, Keçiören ve Altındağ'da ilçelerindeki nüfus oranlarına göre yaş grupları da dikkate alınarak 15-29 yaş arasındaki 990 gençten elde edilmiştir.

Araştırma sonuçları kuramsal çerçeve ve ilgili teoriler ışığında değerlendirilmiş, araştırmanın teorik yapısını oluşturan Bengtson'ın Ailelerde Nesiller Arası Dayanışma Teorisi temel alınarak (Bengtson & Roberts, 1991) normatif dayanışmanın diğer nesiller arası dayanışma boyutları ve sosyo-demografik faktörler ile ilişkileri belirlenmiştir.

Bu bölümde araştırmanın sonuçlarına yer verilirken ortaya çıkan sonuçlar doğrultusunda kişi, kurum ve kuruluşlara öneriler sunulmuştur.

7.1. SONUÇLAR

Gençlere ve Gençlerin Ebeveynlerine/Büyük Ebeveynlerine İlişkin Genel Sonuçlar:

Araştırma kapsamına alınan gençlere ve gençlerin ebeveynlerine/büyük ebeveynlerine ilişkin genel sonuçlar incelendiğinde;

- Gençlerden 15-19 yaş arasındakilerin %30,4, 20-24 yaş arasındakilerin %34,9, 25-29 yaş arasındakilerin ise %34,6 oranında olduğu,

- Gençlerin yarısından fazlasınının kadın olduğu (%60,4 kadın, %39,6 erkek)
- Gençlerin yarısından fazlasının (%64,6) üniversiteye devam ettiği ya da üniversite mezunu olduğu,
- Gençlerin algıladıkları gelir düzeyine bakıldığında, büyük çoğunluğunun algıladıkları gelir düzeyinin orta olduğu (%75,1),
- Gençlerin çalışma durumları göz önüne alındığında, çalışmayanların önde geldiği (%63,4), bunu %30,3 ile tam gün çalışanların izlediği ve yarım gün çalışanların ise %6,3 ile en düşük oranda yer aldığı,
- Gençlerin %81,3'ünün bekar iken, %18,7'sinin ise evli olduğu,
- Gençlerin %39,6'sının 1 tane kız kardeşi var iken, %37,4'ünün ise kız kardeşi olmadığı,
- Gençlerin erkek kardeş sayısına ilişkin oranlar incelendiğinde, 1 tane erkek kardeşi olan gençlerin %43,6, erkek kardeşi olmayan gençlerin ise %38,9 olduğu,
- Gençlerin aile tipi incelendiğinde; büyük çoğunluğunu çocuklu ailelerin (%70) oluşturduğu; bunu %11,6 ile geniş aile tipine sahip olanların izlediği,
- Gençlerin %23,1'inin annesi, %20,2'sinin babası, %16,3'ünün kardeşleri, 12,5'inin eşi ve çocukları ile, %8,3'ünün tek başına, %7,9'unun arkadaşları, %4,82'sinin büyükannesi, %4,2'sinin eşi, %1,9'unun büyükbabası, %0,42'sinin diğer akrabaları, %0,2'sinin çocukları ve %0,1'inin yardımcısı ile yaşadığı,

- Araştırma kapsamına alınan gençlerin %56,5'i 'annesini'; %31,9'u 'babasını', %7,0'si 'büyükannesini' ve %4,6'sı ise 'büyükbabasını' dikkate alarak anketi cevapladığı,
- Gençlerin ebeveynlerinin/büyük ebeveynlerinin yaş grupları incelendiğinde; %63,3 ile 45-64 yaş grubunda olanların ilk sırada yer aldığı, bunu %19,0 ile 65-96 yaş grubundakiler ve %17,7 ile 35-44 yaş grubundakilerin izlediği, 32-44 yaş grubundaki ebeveyn/büyük ebeveynlere bakıldığında ise %99,4'ünün anne ve babalardan, 45-64 yaş grubundakilere bakıldığında da %95,6'sının aynı şekilde anne ve babalardan oluştuğu, 65-96 yaş grubundaki ebeveyn/büyük ebeveynlere bakıldığında ise ebeveyn ve büyük ebeveynlerin yarı yarıya yakın olduğu (%54,3, %45,7),
- Gençlerin ebeveynlerinin/büyük ebeveynlerinin eğitim durumu incelendiğinde; %29,1'inin ilkokul ve daha az, %18,0'inin ortaokul, %27,0'inin lise, %23,5'inin üniversite, %2,4'ünün de lisansüstü öğrenim düzeyine sahip olduğu,
- Anne ve babaların öğrenim düzeylerine bakıldığında en yüksek oranın %28,9 ile lise mezunlarında olduğu görülürken, bunu %25,7 ile üniversite mezunları ve %25,3 ile ilkokul veya daha az öğrenim düzeyine sahip olanlar takip ettiği,
- Büyükanne ve büyükbabalara bakıldığında ise yarısından fazlasının (%58,3) ilkokul veya daha az öğrenim düzeyine sahip olduğu,
- Gençlerin büyük çoğunluğunun (%77,3) algılanan aile gelir durumunu orta düzeyde algıladıkları,
- Gençlerin ebeveynlerinin/büyük ebeveynlerinin çalışma durumlarına bakıldığında %35,2 ile tam gün çalışanları, %31,3 çalışmayanların ve

%29,1 ile emeklilerin takip ettiği ve yarım gün çalışanların ise sadece %4,4 olduğu,

sonuçlarına varılmıştır.

Ailelerde Nesiller Arası Dayanışma ve Boyutlarına İlişkin Sonuçlar

- Araştırmada, gençlerin duygusal ($15,57 \pm 3,35$) ve normatif dayanışma ($11,94 \pm 1,91$) puan ortalaması yüksek düzeylere yakındır. Araştırmaya katılanların uzlaşımsal ($3,66 \pm 1,25$), ilişkisel ($14,40 \pm 5,29$) ve işlevsel dayanışma [ebeveyn/büyük ebeveynden yardım alma ($3,42 \pm 1,66$) ve ebeveyn/büyük ebeveyne yardım verme ($3,37 \pm 1,58$)] puan ortalamaları ise orta düzeyin biraz üstündedir. Ailelerde nesiller arası yapısal dayanışmaya bakıldığında ise; ailede yaşayan kişi sayısının ortalaması 3,21 ($\pm 1,68$) iken; ebeveyn/büyük ebeveyne olan coğrafi uzaklık ortalaması 3,12 ($\pm 1,81$) dir. Ebeveynin/büyük ebeveynin genel sağlık durumu ortalaması ise 2,65 ($\pm 0,65$) ve gençlerin genel sağlık durumu ortalaması 2,99 ($\pm 0,59$) dur.

Ailelerde Nesiller Arası Dayanışma Boyutları Arasındaki İlişkiye Yönelik Sonuçlar

- Nesiller arası normatif dayanışma ile duygusal dayanışma ($r=0,129$), işlevsel dayanışmada ebeveyn/büyük ebeveyne yardımda bulunma ($r=0,125$), yapısal dayanışmada ailenin genişliği ($r=0,151$), ilişkisel dayanışma ($r=0,090$) ve uzlaşımsal dayanışma ($r=0,222$) ile pozitif yönde ilişkilidir. Nesiller arası normatif dayanışma yapısal dayanışmada ebeveyn/büyük ebeveyn ile olan coğrafi uzaklıkla ($r=-0,087$) ise negatif yönde ilişkilidir ($p<0.01$).
- Duygusal dayanışma ile işlevsel dayanışmada ebeveyn/büyük ebeveyne yardımda bulunma ($r=0,130$), ebeveyn/büyük ebeveynden yardım alma

($r=0,125$) yapısal dayanışmada ebeveyn/büyük ebeveyn sağlık durumu ($r=0,149$), yapısal dayanışmada gençlerin sağlık durumu ($r=0,117$), ilişkisel dayanışma ($r=0,114$) ve uzlaşımsal dayanışma ($r=0,505$) ile pozitif yönde ilişkilidir ($p<0.01$).

- Nesiller arası işlevsel dayanışmada ebeveyn/büyük ebeveyne yardımda bulunma ile işlevsel dayanışmada ebeveyn/büyük ebeveynden yardım alma ($r=0,612$, $p<0.01$), ilişkisel dayanışma ($r=0,226$, $p<0.01$) ve uzlaşımsal dayanışma ($r=0,077$, $p<0.05$) ile pozitif yönde ilişkilidir. Nesiller arası işlevsel dayanışmada ebeveyn/büyük ebeveyne yardım alma ile yapısal dayanışmada gençlerin aile genişliği ($r=-0,76$, $p<0.05$) ile negatif yönlü bir ilişki varken; ilişkisel dayanışma ($r=0,236$, $p<0.01$) ve uzlaşımsal dayanışma ($r=0,142$, $p<0.01$) ile pozitif yönde bir ilişki mevcuttur.
- Nesiller arası yapısal dayanışmada gençlerin aile genişliği ile yapısal dayanışmada ebeveyn/büyük ebeveyn ile olan coğrafi uzaklık ($r=-0,248$, $p<0.01$) ve yapısal dayanışmada ebeveyn/büyük ebeveyn sağlık durumu arasında negatif yönlü bir ilişki vardır ($r=-0,079$, $p<0.05$). Nesiller arası yapısal dayanışmada coğrafi uzaklık ilişkisel dayanışma ($r=-0,366$) ile negatif yönde ilişkilidir. Yapısal dayanışmada ebeveyn/büyük ebeveyn sağlık durumu ile gençlerin sağlık durumu ($r=0,360$) ve uzlaşımsal dayanışma ($r=0,138$) arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır ($p<0.01$). Yapısal dayanışmada katılımcı sağlık durumu ile uzlaşımsal dayanışma ($r=0,093$) ve nesiller arası ilişkisel dayanışma ile uzlaşımsal dayanışma ($r=0,130$) arasında pozitif yönlü bir ilişki mevcuttur ($p<0.01$).

Ailelerde Nesiller Arası Normatif Dayanışma ve Sosyo-Demografik Değişkenlere İlişkin Sonuçlar

- Gençlerin nesiller arası normatif dayanışma puan ortalamaları eğitim durumlarına göre anlamlı farklılıklar göstermektedir ($p<0,05$, $F=6,89$). Lisansüstü eğitimlerine devam edenlere/mezunlarına ($11,51\pm2,02$) ilişkin

ortalamları lise ve altı ($12,51 \pm 1,89$) eğitim durumuna sahip olanların puan ortalamalarına göre daha yüksektir ve istatistiksel olarak anlamlıdır.

- Gençlerin nesiller arası normatif dayanışma puan ortalamaları kız kardeş sayılarına göre anlamlı farklılıklar göstermektedir ($p < 0,05$, $F = 8,058$). 3 ve üstü kız kardeşe sahip olan gençlerin ($12,82 \pm 1,75$) puan ortalamaları 2 kız kardeşi olanlar ($11,97 \pm 2,03$), 1 kız kardeşi olanlar ($11,84 \pm 1,89$) ve kız kardeşi olmayanların ($11,80 \pm 1,88$) puan ortalamalarına göre daha yüksektir.
- Gençlerin nesiller arası normatif dayanışma puan ortalamaları erkek kardeş sayılarına göre anlamlı farklılıklar göstermektedir ($p < 0,05$, $F = 5,682$). 3 ve üstü ($12,54 \pm 1,87$) ve 2 erkek ($12,30 \pm 2,03$) kardeşe sahip olan gençlerin puan ortalamaları erkek kardeşi olmayanların ($11,67 \pm 1,92$) puan ortalamalarına göre daha yüksektir ve istatistiksel olarak anlamlıdır.
- Gençlerin nesiller arası normatif dayanışma puan ortalamaları aile tipine göre anlamlı farklılıklar göstermektedir ($p < 0,05$, $F = 2,518$). Geniş aileye (3 kuşak aile) ($12,44 \pm 1,90$) sahip olan gençlerin puan ortalamaları çocuklu çekirdek aileye ($11,90 \pm 1,89$) sahip olanların puan ortalamalarına göre daha yüksektir ve istatistiksel olarak anlamlıdır.
- Gençlerin nesiller arası normatif dayanışma puan ortalamaları ebeveyn/büyük ebeveyn eğitim durumlarına göre anlamlı farklılıklar göstermektedir ($p < 0,05$, $F = 10,03$). İlkokul ve altı eğitim durumuna sahip olanların ($12,24 \pm 1,91$) nesiller arası normatif dayanışmaya ilişkin puan ortalamaları lisans ve lisansüstü eğitim durumuna ($11,49 \pm 1,93$) sahip olanların puan ortalamalarına göre daha yüksektir ve istatistiksel olarak anlamlıdır.
- Gençlerin nesiller arası normatif dayanışma puan ortalamaları sosyo-ekonomik düzeylere ($p > 0,05$, $F = 2,53$); gençlerin hakkında cevap verdikleri

ebeveynleri/büyük ebeveynlerine ($p>0,05$, $F=0,738$); cinsiyetlerine ($p>0,05$, $t=2,48$); medeni durumlarına ($p>0,05$, $t=0,68$); çalışma durumlarına ($p>0,05$, $F=0,102$); algıladıkları gelir durumlarına ($p>0,05$, $F=1,920$); aile gelir durumlarına ($p>0,05$, $F=0,51$); ebeveyn/büyük ebeveyn yaş gruplarına ($p>0,05$, $F=2,95$) ve ebeveyn/büyük ebeveyn çalışma durumlarına ($p>0,05$, $F=0,102$) göre istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar göstermemektedir.

Sosyo-Demografik Faktörlerin ve Diğer Nesiller Arası Dayanışma Boyutlarının Nesiller Arası Normatif Dayanışma Üzerindeki Etkileri Üzerine Sonuçlar

- Nesiller arası normatif dayanışmayı etkileyen en önemli faktör uzlaşımsal dayanışma ($\beta=0,219$) olurken, bunu sırasıyla yaş ($\beta=-0,177$), ebeveyn/büyük ebeveyn yardım verme (işlevsel dayanışma) ($\beta=0,140$), ebeveynin/büyük ebeveynin lisans ve lisansüstü mezunu olması ($\beta=-0,135$), kız kardeş sayısı ($\beta=0,122$), çalışmıyor olması ($\beta=-0,117$), ebeveynin/büyük ebeveynin lise mezunu olması ($\beta=-0,85$), kadın olması ($\beta=0,087$) ve erkek kardeş sayısı ($\beta=0,085$) izlemektedir ($p < 0,05$).

7.2. ÖNERİLER

Araştırmada; gençlerin duygusal ve normatif dayanışmaları yüksek düzeylere yakın bulunurken; uzlaşımsal, ilişkisel ve işlevsel dayanışmaları ise orta düzeyin biraz üstündedir. Buradan yola çıkarak halen toplumumuzda nesiller arası dayanışmanın korunduğu sonucuna ulaşmak mümkündür ve ailelerde nesiller arası dayanışmanın sürdürülmesi ve güçlendirilmesi yönünde politika oluşturanlara, eğitimcilere, araştırmacılara, belediyelere ve sivil toplum kuruluşlarına önemli görevler düşmektedir. Nesiller arası dayanışmanın kuvvetlendirilmesi ve sürdürülmesi bütün bu paydaşların ortak çalışmalarıyla bölgesel ve toplumsal düzeyde nesillerin etkileşimlerini artıracak eğitimler, çalışmalar, projeler ve uygulamalar ile mümkündür.

Çalışmada normatif dayanışmayı etkileyen faktörlerden en önemlisi uzlaşımsal dayanışmadır. Normatif dayanışmanın güçlendirilmesi için nesillerin belirli değerler, tutumlar ve inançlar konusunda uyumlarını ifade eden uzlaşımsal dayanışmanın da geliştirilmesi gerekmektedir. Kuşkusuz bu daha önce de bahsettiğimiz gibi; nesilleri bir araya getirecek, nesiller arasındaki paylaşımları artıracak ve nesiller arasında yaşanan ve yaşanabilecek sorun ve çatışmaların çözümüne ilişkin oluşturulacak eğitim programları ve uygulamaları, akademik çalışmalar, projeler ve proje destekleri ile sağlanacaktır. Normatif ve uzlaşımsal dayanışmada kültür, anahtar bir değişkendir. Nesiller arası dayanışmanın batılı olmayan toplumlarda kültürel bir duruş olarak sürdürülüp sürdürülmeyeceği henüz yanıtlanmamış bir soru olarak karşımıza çıkmakla birlikte ülkemizde nesiller birbirinden hala maddi ve manevi destek beklentileri içindedir. Bu doğrultuda büyük ebeveynlerin/ebeveynlerin ve çocukların/torunların rolleri üzerine düşünülmeli ve bu rollerin teknolojik, fiziki, ekonomik, sosyolojik vb. değişen koşullar ve kültürel yapılar da dikkate alınarak yeniden oluşturulması yönünde araştırmalar yapılmalıdır.

Bu araştırmalar ışığında yapılacak proje ve çalışmalar sivil ve devlet kurumları tarafından süregelen bir biçimde desteklenmeli, dünya ve ülkeler düzeyinde nesiller arası ilişkileri araştırmaya yönelik fonlar ayrılmalı, bu konuda çalışan kurum ve kuruluşların sayısı arttırılmalıdır. Toplumda süregelen ve sistemli bir biçimde bireylere nesiller arası dayanışma konusunda farkındalık sağlanması ile nesiller arası bağlar kuvvetlendirilecektir. Ortak değerler, inançlar, tutumlar ve kültürel yapıda sağlanacak birliktelik ile uzun vadede normatif dayanışmanın sürdürülmesi ve güçlendirilmesi mümkün olacaktır.

Araştırmanın sonuçlarına göre nesiller arası normatif dayanışmayı etkileyen bir başka faktör ise işlevsel dayanışma yani fiziksel, finansal ve duygusal kaynakların paylaşımıdır. Çalışmada çocukların/torunların ebeveynlerine/büyük ebeveynlerine yardımda bulunmasının normatif dayanışmayı doğrudan etkilediği bulunmuştur. Bu sonuçtan da yola çıkarak özellikle gençlerin yaşlılara destek

vermesi konusunda yapılacak farkındalık projeleri normatif dayanışmanın çok önemli bir boyutu olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim kültürel özelliklerin ve değerlerin nesilden nesile aktarılmasında yaşlıların önemi dünyada kabul görmüş bir durumdur. Nesillerin ortak değerler kazanmalarını sağlayacak ve aralarındaki empati yetisini geliştirecek fikirler ortaya çıkarılması için bütün paydaşlara büyük sorumluluk düşmektedir.

Çalışmada yaş ve ebeveyn/büyük ebeveynin eğitim durumları ise normatif dayanışmayı etkileyen diğer faktörlerdir, bu doğrultuda bütün yaş gruplarında verilecek eğitimler ile hayat boyu öğrenme yoluyla nesiller arası ilişkilerin artırılması ve sürdürülmesi yönünde kurs programları oluşturulmalı ve yaygınlaştırılmalıdır. Bunun yanı sıra nesiller arası etkileşimi arttırmak için çeşitli yaş gruplarında entegrasyona yönelik uygulamalı eğitimler, rekreasyon faaliyetleri, okul organizasyonları ve projeler oluşturulmalı ve uygulanmalıdır. Çalışma sonuçlarına göre normatif dayanışmayı gençlerin kardeş sayısı ve cinsiyetinin kadın olması faktörlerinin etkilediği bulunmuştur. Bundan yola çıkarak nesiller arası dayanışmaya ilişkin bütün bu eğitim, kurs ve faaliyetleri toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında gerçekleştirmek gerekmektedir, böylelikle kadın ve erkeklerin arasındaki normatif dayanışmaya ilişkin tutum farklılığı olumlu anlamda ortadan kaldırılacaktır.

Araştırmadaki bir başka sonuca göre ise, nesiller arası normatif dayanışma ile yapısal dayanışmada coğrafi uzaklık negatif yönlü ilişkili bulunmuştur. Nesillerin yaşadıkları yerler arasındaki uzaklık arttıkça normatif dayanışma da azalmaktadır. Bundan yola çıkarak nesiller arası normatif dayanışmanın sürdürülmesi ve kuvvetlendirilmesi için aile üyelerinin birbirlerine yakın bölgelerde oturmaları çeşitli eğitim ve uygulama platformlarında tavsiye edilmelidir. Kurumsal bakım hizmeti alan yaşlı ebeveynlerin/büyük ebeveynlerin de şehrin dışındaki bölgelerde değil hem aile üyeleriyle daha sık görüşebilecekleri hem de sosyalleşebilecekleri merkezi bölgelerde bu desteği almaları daha yerinde olacaktır. Bunun yanı sıra ailelerde ve toplumda bir farkındalık ve bilinç yaratılması amacıyla nesiller arası dayanışmayı arttırmaya yönelik ortak

faaliyetlerin düzenlenebileceği, toplantı, rekreasyon ve sosyalizasyona imkan sağlayacak fiziksel alanlar oluşturulmalıdır.

Bütün bu öneriler doğrultusunda nesiller arası dayanışmanın geliştirilmesi bütün nesillerin dolayısıyla da ailelerin yaşam kalitelerinin yükseltilmesini ve aile birliğinin kuvvetlendirilmesini sağlayacaktır, bu yaklaşım ve politikalar toplumun refahına katkı sağlanması yönünde çok büyük önem arz etmektedir.

Dünyada ve ülkemizde beklenen yaşam süresinin giderek artmasına bağlı olarak yaşlı sayısının artmasıyla birlikte ebeveyn/büyük ebeveyn sayısı artmaya devam ederken devlet ve özel sektör grupları aile birliğini güçlendirici ve destekleyici, nesiller arası dayanışmayı artırmaya yönelik yeterli ve erişilebilir destek sağlamazsa aileye ilişkin üzerinde çalışılması gereken endişelerin de artması muhtemeldir (Mancini & Simon, 1984) ve bu endişelerin giderilmesi ise çok önemlidir, çünkü nesiller arası ilişkilerin toplumun refahı üzerinde önemli bir etkisi vardır ve nesiller arası dayanışmaya ilişkin gelişmeler günümüzde ve gelecekte hızla sürmektedir (Lee, 1987). Bu doğrultuda nesiller arası dayanışmayı etkileyen birçok gelişmeyle ve ailede meydana gelen sosyal ve psikolojik değişimlerle; aileye ilişkin politika oluşturanlar, yaşlı, çocuk ve gençlere yönelik hizmet veren kurum ve kuruluşlar ile eğitimciler, aile ve tüketici ekonomistleri, sosyologlar, sosyal çalışmacılar vb. meslek gruplarının yakından ilgilenmeleri gerekliliği ortaya çıkmıştır. Nesiller arası dayanışmaya ilişkin yakın zamanda odaklanması gereken konular ve endişeler; sosyal ve psikolojik destek, bakım, tıbbi destek ve sağlık yardımı, evde sağlık ve sosyal bakımı, konutta yaşayan yaşlıların ve ailelerin fiziksel, ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanması, kurum bakımındaki yaşlı ortamlarının geliştirilmesi, yaygınlaştırılması ve aileler için bakıma ilişkin izin politikaları vb. olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu alana ilişkin konu ve endişelere yönelik daha sonra yapılacak araştırmalar için ise şunlar önerilebilir;

- Bu araştırma Ankara'nın düşük, orta, yüksek olmak üzere üç farklı sosyo-demografik düzeyde yaşayan 15-29 yaş arasındaki gençlerle yani çocuklar ve torunlar ile sınırlı kalmıştır, çalışma ebeveynler ve büyük ebeveynler ile farklı bölgelerde tekrarlanmalıdır.
- Bu çalışmada nesiller arası dayanışmanın normatif dayanışma boyutu incelenmiştir, diğer nesiller arası dayanışma boyutlarının da ayrı ayrı araştırılması konunun daha detaylı incelenmesini sağlayacaktır.
- Bu çalışmada veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Araştırma anket dışında farklı tekniklerle; gözlem, görüşme, nitel veri toplama vb. nesiller arası dayanışmaya ilişkin farklı değerlendirmeler yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Abel, E.K. (1986) . Adult daughters and care for the elderly. *Feminist Studies*. 12 (3), 479-497.
- Abel, E.K. (1990). Family care of the frail elderly. In E.K. Abel & E.K. Nelson (Eds.), *Circles of Care: Work and Identity in Women's Lives*, pp. 65-91. Albany, NY: State University of New York Press.
- Abel, E.K. (1991). *Who Cares for the Elderly: Public Policy and the Experiences of Adult Daughters*. Philadelphia: Temple University Press.
- Aberle, D.F. (1967). *The functional prerequisites of a society*. In N. Demerath & R. Peterson (Eds.), *System, Change, and Conflict*, pp. 317-331. New York: The Free Press.
- Adams, B. N. (1968). *Kinship in an urban setting*. Chicago: Markham Publishing Co.
- Aday, R. H., Sims, R. & Evans, E. (1991). Youth's attitudes toward the elderly: The impact of intergenerational partners. *The Journal of Applied Gerontology*, 10(3), 372-384.
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (2012). Kuramsal Açıdan Kuşaklararası Dayanışma: Yaşlı-Genç İlişkileri, *Kuşaklararası Dayanışma ve Aktif Yaşlanma Sempozyum Bildirileri*, syf. 189, Grafer Tasarım Baskı Ambalaj, Ankara.
- Aldous, J. (1987) . "New views on the family life of the elderly and the near-elderly." *Journal of Marriage and the Family*. 49, 227-234.

- Altonji, J. G., Fumio Hayashi & Laurence Kotlikoff. (1992). Is the extended family altruistically linked? Direct Evidence using micro data. *American Economic Review*. 82(5): 1177-1198.
- Argyle, M. & Beit B., (1975) *The Social Psychology of Religion*, London.
- Arpacı, F., & Bekar, A. (2013). Çocukların Büyük Ebeveynleri İle Etkileşimlerine İlişkin Görüşleri. *Selcuk University Social Sciences Institute Journal*, 29.
- Atalay, B., Kontaş, Y. M., Beyazıt, S., & Madencioğlu, K. (1992). Devlet Planlama Teşkilatı. Türk Aile Yapısı Araştırması. Ankara. Yayın No: DPT, 2313.
- Attar-Schwartz, S., Tan, J. P. & Buchanan, A. (2009). Adolescents' perspectives on relationships with grandparents: The contribution of adolescent, grandparent, and parent–grandparent relationship variables. *Children and Youth Services Review*, 31, 1057–1066.
- Baran, A. G., A. & Çoban, S. (2012). Kuramsal Açıdan Kuşaklararası Dayanışma: Yaşlı-Genç İlişkileri. *Kuşaklararası Dayanışma ve Aktif Yaşlanma Sempozyum Bildirileri*, syf. 189, Grafer Tasarım Baskı Ambalaj, Ankara.
- Baran, A.G., Kalinkara, V., Aral, N., Akın, G., Baran, G. & Özkan, Y. (2005). *Yaşlı ve Aile İlişkileri: Ankara Örneği*, T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü ASAGEM; yayın no.127, Ankara.
- Baranowski, M. D. (1982). Grandparent-adolescent relations: Beyond the nuclear family. *Adolescence*, 17, 575-584.
- Becker, G. S. (1991). *A Treatise on the Family*. Cambridge, Mass: Harvard University Press.

- Berardo, F.M. (1980). Decade review: Family research 1970-1979. *Journal of Marriage and the Family*, 42, 1-264. Minnesota: National Council on Family Relations.
- Bengtson, V. & Robert Roberts. (1991). "Intergenerational solidarity in aging families: an example of formal theory construction." *Journal of Marriage and the Family*, 53, 856-70.
- Bengtson, V., Giarrusso, R., Mabry J. B. & Silverstein, M. (2002). Solidarity, Conflict, and Ambivalence: Complementary or Competing Perspectives on Intergenerational Relationships? *Journal of Marriage and the Family*, 64: 568-576.
- Bengtson, L. & Oyama, S. (2007). Intergenerational solidarity: Strengthening economic and social ties. *Expert Group Meeting Report*, UN Department of Economic and Social Affairs Division for Social Policy and Development.
- Bengtson, V. L. (2001). Beyond the nuclear family: The increasing importance of multigenerational bonds. *Journal of Marriage and Family*, 63, 1-16.
- Bengtson, V. L. & Mangen, D. J. (1988). Family intergenerational solidarity revisited: Suggestions for future management. In D.J. Mangen, V.L. Bengtson, & P.H. Landry, Jr. (Eds.), *Measurement of Intergenerational Relations*, pp. 22-38. Newbury Park, CA: Sage Publications.
- Bengtson, V.L. & Schrader, S.S. (1982). Parent-child relations. In D.J. Mangen & W.A. Peterson (Eds.), *Research Instruments in Social Gerontology*. 2, 115-128. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Bengtson, V.L., Olander, E.B. & Haddad, A. (1976). The generation gap and aging family members: Toward a conceptual model. In J.F. Gubrium (Ed.),

Time. *Roles, and Self in Old Age*, pp. 237-263. New York: Human Sciences Press.

Birditt, K. S., Fingerman, K. L. & Zarit, S. H. (2010). Adult children's problems and successes: Implications for intergenerational ambivalence. *The Journals of Gerontology Series B: Psychological Sciences and Social Sciences*, 65(2), 145-153.

Black, K.D. & Bengtson, V.L. (1974). The measurement of family solidarity: An intergenerational analysis. *Theory Construction and Methodology Workshop of the National Council on Family Relations*, Minneapolis, MN, August 24.

Blau, P. (1964) *Exchange and Power in social life*. New York: Wiley.

Blieszner, R. & Mancini, J. A. (1987). Enduring ties: Older adults' parental role and responsibilities. *Family Relations*. 36, 176-180.

Block, C. E. (2000). Dyadic and gender differences in perceptions of the grandparent– grandchild relationship. *International Journal of Aging and Human Development*, 51, 85–104.

Booth, A. (1990). Family research in the 1980s: The decade in review. *Journal of Marriage & Family*, 52. Minnesota: National Council on Family Relations. Broderick, C.

Brackbill, Y. & Kitch, D. (1991). Intergenerational relationships: A social exchange perspective on joint living arrangements among the elderly and their relatives. *Journal of Aging Studies*. 5 (1), 77-97.

Broderick, C. B. (1971). Beyond the five conceptual frameworks: A decade of development in family theory. In C. B. Broderick (Ed.), *A decade of family*

research and action (pp. 3-23). Minnesota: National Council on Family Relations.

Bridges, L. J., Roe, A. E. C., ALSPAC, Dunn, J. & O'Connor, G. (2007). Children's perspectives on their relationships with grandparents following parental separation: A longitudinal study. *Social Development*, 16, 539-554.

Brody, E.M., Johnsen, P.T., Fulcomer, M.C. & Lang, A.M. (1983). Women's changing roles and help to elderly parents: Attitudes of three generations of women. *Journal of Gerontology*. 38, 597-607.

Brody, E.M., Johnsen, P.T. & Fulcomer, M.C. (1984). What should adult children do for elderly parents? Opinions and preferences of three generations of women. *Journal of Gerontology*. 39, 736-746.

Canatan, A. (2008). Toplumsal değerler ve yaşıllar. *Yaşıllı Sorunları Araştırma Dergisi*, 1, 62-71.

Cangöz, B. (2008). Yaşıllık Sadece Kayıp Mı? Bir Ayrıcalık Mı?, *Türk Geriatri Dergisi*, 11(3), 143-150.

Cevizci, A. (2000). *Felsefe Sözlüğü*, Paradigma Yayınları, İstanbul,

Chan A. (1996). "How do Parents and Children Help One Another? Interrelations Among Various Types of Intergenerational Transfers in Peninsular Malaysia." *Journal of Population*, 2 (1), 43-82. Demographic Institute: University of Indonesia.

Chan, T. W. & Ermisch, J. (2011). Intergenerational exchange of instrumental support: dynamic evidence from the british household panel survey. *Sociology Working Papers*. University of Oxford.

- Chappell, N. L., (1991). Living Arrangements and Sources of Caregiving. *Journal of Gerontology*, 46, 1, 1-8.
- Cichy, K. E., Lefkowitz, E. S., Davis, E. M., & Fingerman, K. L. (2013). You Are Such a Disappointment!: Negative Emotions and Parents' Perceptions of Adult Children's Lack of Success. *The Journals of Gerontology Series B: Psychological Sciences and Social Sciences*, gbt053.
- Coser, L. (1984) . Introduction to the division of labor in society. *In The Division of Labor in Society*, translated by W.D. Halls, pp. ix-xxiv. New York: The Free Press. (Original work published 1893).
- Coward, R.T., Horne, C. & Dwyer, J.W. (1992). Demographic perspectives on gender and family caregiving. In J.W. Dwyer & R.T. Coward (Eds.), *Gender, Families, and Elder Care*, pp. 18-33. Newbury Park, CA: Sage Publications.
- Cox, D. & Rank. M. R. (1992). Inter-Vivos Transfers and Intergenerational Exchange. *The Review of Economics and Statistics*, 74(2), 304-314.
- Creasey, G. L. & Koblewski, P. J. (1991). Adolescent grandchildren's relationships with maternal and paternal grandmothers and grandfathers. *Journal of Adolescence*, 14, 373-387.
- Crimmins, E.M. & Ingegneri, D.G. (1990). Interaction between older parents and their children: Past trends, present determinants, future implications. *Research on Aging*. 12 (1), 3-35.
- Çiftçi, A. (2008). V. Aile Şurası. *Aile Destek Hizmetleri Bildirileri*, 5 - 7 Kasım 2008 / Ankara: Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, 2008, 226-227.

- Daatland, S. O. & Lowenstein, A. (2005). Intergenerational solidarity and the family–welfare state balance. *European Journal of Ageing*, 2(3), 174-182.
- Deforge, R. T. (2002). Examining shared values, attitudes and beliefs across three generations of families. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. University of Guelph, Canada.
- Demirbilek, S. (2001). Değişen Aile Yapısı ve Çocuğun Sosyalleşmesine Etkisi, *Sosyal Hizmetler Dergisi*, 1, 12.
- Dubas, J. S. (2001). How gender moderates the grandparent–grandchild relationship. *Journal of Family Issues*, 22, 478–492.
- Durkheim, E. (1984). *The Division of Labor in Society*. translated by W.D. Halls. New York: The Free Press. (Original work published 1893).
- Dünya Sağlık Örgütü (WHO) (2016). Turkey: Health Profile. ><http://www.who.int/gho/countries/tur.pdf>>. Erişim tarihi: 15 Kasım 2016.
- Dünya Sağlık Örgütü (WHO) (2002). Dünya Yaşlılık Asamblesi, *Active ageing: a policy framework: a contribution of the World Health Organization to the Second United Nations World Assembly on Ageing*. Madrid (ES): WHO.
- Dwyer, J. W., Lee, G. R., & Jankowski, T. B. (1994). Reciprocity, elder satisfaction, and caregiver stress and burden: The exchange of aid in the family caregiving relationship. *Journal of Marriage and the Family*, 35-43.
- Eisenberg, A. R. (1988). Grandchildren’s perspectives on relationships with grandparents: The influence of gender across generations. *Sex Roles*, 19 (3/4), 205–217.

- Farber, B. (1968). *Comparative kinship systems*. New York: John Wiley and Sons, Inc.
- Fehr, E. & Fischbacher, U. (2004). Social Norms and Human Cooperation, *Trends in Cognitive Sciences*, 8, 4, 185-190.
- Field, D. & Minkler, M. (1988). Continuity and change in social support between young old, old-old, and very old adults. *Journal of Gerontology*, 43, 100-106.
- Finley, N.J., Roberts, M.D., & Banahan, B.F. (1988). Motivators and inhibitors of attitudes of filial obligation toward aging parents. *The Gerontologist*. 28, 73-78.
- Eurobarometer, F. (2009). 243-The Gallup Organization. Consumers' view on switching service providers.
- Franklin, D. L. (1997). *Ensuring inequality: The structural transformation of the African American family*. New York: Oxford University Press, p.134.
- Gauvreau, P.M. (1993). *Sampling Theory*. Duxbury Press. P. 469-72.
- Glazer, N.Y. (1990). The home as workshop: Women as amateur nurses and medical care providers. *Gender and Society*, 4 (4), 479-499.
- Güneş T. & Arıkan R. (1988). Tarım Ekonomisi İstatistiği. *Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları*. 1049, 303-306.
- Ha, J., D. Carr, R. L. Utz & R. Nesse. (2006). Older Adults' Perceptions of Intergenerational Support after Widowhood. *Journal of Family Issues*, 27(1), 3-30.

- Hagestad, G. O. (2000). *Intergenerational Relationships. Gender and Generations Programme*, United Nations, Economic Commission for Europe/ Population Activities Unit, August 2000.
- Hair, J.F., Anderson, R.E. & Tatham, R.L. (1998). *Multivariate Data Analysis*, Macmillan Publishing, New York, NY.
- Hamon, R.R. (1992). Filial role enactment by adult children. *Family Relations*. 41, 91-96.
- Hancock, P., Mangen, D.J., & McChesney, K.Y. (1988). The exchange dimension of solidarity: Measuring intergenerational exchange and functional solidarity. In D.J. Mangen, V.L. Bengtson, & P.H. Landry, Jr. (Eds.), *Measurement of Intergenerational Relations*, pp 156-186. Newbury Park, CA: Sage Publications.
- Hanks, R. S. (1991). An intergenerational perspective on family ethical dilemmas. In S. P. Pfeifer & M. B. Sussman (Eds.), *Families: Intergenerational and generational connections* (pp. 161-173). New York: The Haworth Press.
- Hanson, S.L., Sauer, W.J & Seelbach, W.C. (1983). Racial and cohort variations in filial responsibility norms. *The Gerontologist*. 23, 626-631.
- Harootyan, R. & Bengtson V. L. (1994). Intergenerational Linkages; The Context of the Study. pp. *Intergenerational Linkages: Hidden Connections in American Society*, edited by Bern L. Bengtson and Robert A. Harootyan. New York: Springer Publishing Company.
- Harper, S. & Levin, S. (2005). Family care, independent living and ethnicity. *Social Policy and Society*, 4, 157-169.

- Hazer, O. (2011). Ergenlerin Büyük Ebeveynlerinden Beklentilerini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar E-dergisi* ><http://www.sdergi.hacettepe.edu.tr/oyahazer2makale.pdf>< (5 Kasım 2015).
- Hazer, O. (2012). Büyük Ebeveynlerinin Ergenler Tarafından Algılanan Özelliklerini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 29, 1.
- Hazer, O., Öztürk, M. S. & Gürsoy, N. (2015). Effects of Intergenerational Solidarity On The Satisfaction With Life. *International Journal of Arts & Sciences*, 8(1), 213.
- Heider, F. (1958). *The Psychology of Interpersonal Relations*. New York: John Wiley.
- Heller, P.L. (1976). Familism scale: Revalidation and revision. *Journal of Marriage and the Family*, 38, 423-429.
- Hirdes, J.P. & Strain, L.A. (1995). The balance of Exchange in instrumental support with network members outside the household. *Journal of Gerontology: Social Sciences*, 50b.
- Hobbes, T. (1950) . *Leviathan*. New York: Dutton. (Original work published 1651).
- Hodgson, L. G. (1992). Adult grandchildren and their grandparents: The enduring bond. *International Journal on Aging and Human Development*, 34, 83-96.
- Hogan, D.P., Eggebeen, D. J. & Clogg, C.C. (1993). The structure of intergenerational exchanges in American families. *American Journal of Sociolog*, 98 (6), 1428-1458.

Holladay, S., Lackovich, R., Lee, M., Coleman, M., Harding, D. & Denton, D. (1998). (Re)Constructing Relationships With Grandparents: a Turning Point Analysis of Granddaughters' Relational Development With Maternal Grandmothers. *International Journal of Aging & Human Development* 46, 287-303.

Homans, G.C. (1957). Social behavior as exchange. *American Journal of Sociology*. 63/ 597-606.

Homans, G.C. (1961). *Social Behavior; Its Elementary Forms*. New York: Rarcourt. Brace and Company.

Höpflinger, F. Hummel, C., Hugentobler, V. (2010). Teenage grandchildren and their grandparents in urban Switzerland Main results of an empirical research study among 12-16- years old grandchildren and their grandparents in urban regions of Switzerland. www.hoepflinger.com/fhtop/Grandchildren.pdf adresinden erişildi.

Field, A. (2008). *Discovering statistics using SPSS, and sex, drugs and rock 'n'roll*. 821 p.

Kağıtçıbaşı, Ç. (2008). *Günümüzde İnsan ve İnsanlar: Sosyal Psikolojiye Giriş*, EvrimYayınları., İstanbul.

Kalaycıoğlu, S. & Rittersberger-Tılıç, H. (2000). Intergenerational Solidarity Networks of Instrumental and Cultural Transfers within Migrant Families: A Sample from Turkey, *Ageing and Society*, Cambridge University Press, 20, 523-542.

Kalaycıoğlu, S., Tol, U. U., Küçükural, Ö. & Cengiz, K. (2003). Yaşlılar ve yaşlı yakınları açısından yaşam biçimi tercihleri. *Türkiye Bilimler Akademisi Raporları*. Tübitak Matbaası, Ankara.

- Kalaycıoğlu, S. (2012). *Kuşaklararası Dayanışma ve Aktif Yaşlanma, Kuşaklararası Dayanışma ve Aktif Yaşlanma Sempozyum Bildirileri*, syf. 51, Grafer Tasarım Baskı Ambalaj, Ankara.
- Kalmijn, M. (2007). Intergenerational Solidarity: A Review of Three Theories and Their Evidence. Alıntı: 23.11. 2015. <http://www.nkps.nl/Downloads/Intergenerational%20solidarity%20overview.pdf>
- Karasar, N. (2002). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Nobel Yayın Dağıtım, 11. Baskı, Ankara, 79-86.
- Kartoz, C. R. (2013). The Relationship between Intergenerational Solidarity and Medication Adherence in Community Dwelling Elders.
- Kennedy, G. (1990). College students expectations of grandparent and grandchild role behaviors. *Gerontologist*, 30, 43-48.
- Kıral, G. & Billor, N. (2001). Bacon Temel Bileşenler Analizi ile Sapan Değerlerin Belirlenmesi. 5. Ulusal Ekonometri ve İstatistik Sempozyumu, 2060-2061. Adana.
- King, V., Elder, G. H. & Conger, R. D. (2000). Wisdom of the ages. R. D. Conger ve G. H. Elder (Ed.), *Children of the land: Adversity and success in rural America* (ss. 127-148) Chicago: University of Chicago Press.
- Kogan, N. (1961). Attitudes toward old people: The development of a scale and an examination of correlations. *Journal of Abnormal Social Psychology*, 62, 44-54

- Kornhaber, A. & Woodward, K. L. (1981). Grandparent/grandchild: The vital connection. Garden City: NY: Anchor Press. London: Department of Health. Kasım 2015 tarihinde <http://www.dfes.gov.uk/childrenandfamilies/04016168%5B1%5D.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Knapp, L. & Stubblefield, J.D. (2000). Changing students' perceptions of aging: The impact of an intergenerational service learning course. *Educational Gerontology*, 26, 611-621.
- Kronebusch, K. & Mark Schlesinger. (1994). Intergenerational Transfers. Pp. 112- 151, *Intergenerational Linkages: Hidden Connections in American Society*, edited by Vern L. Bengtson and Robert A. Harootyan. New York: Springer Publishing Company.
- Landry, P.R. Jr. & Martin, M.E. (1988). Measuring intergenerational consensus. In D.J. Mangen, V.L. Bengston, & P.R. Landry, Jr. (Eds.), *Measurement of Intergenerational Relations*, pp. 126-155. Newbury Park, CA: Sage Publications.
- Lang, A.M. & Brody, E.M. (1983). Characteristics of middle-aged daughters and help to their elderly mothers. *Journal of Marriage and the Family*. 45. 193-202.
- Lee, G.R. (1985). Kinship and social support of the elderly: The case of the United States. *Ageing and Society*. 5, 19-38.
- Lee, G.R. (1987). Aging and intergenerational relations. *Journal of Family Issues*. 8 (4) , 448-450.
- Lee, G.R., Coward, R.T. & Netzer, J.K. (1994). Residential differences in filial responsibility expectations among older persons. *Rural Sociology*. 59 (1), 100-109.

- Lee, Y. J. & Xiao, Z. (1998). Children's support for elderly parents in urban and rural China: Results from a national survey. *Journal of Cross-Cultural Gerontology*, 13(1), 39-62.
- Lee, Y. J., Parish W. L. & Willis R. J. (1994). Sons, Daughters, and Intergenerational Support in Taiwan. *American Journal of Sociology*, 99(4), 1010-1041.
- Lillard, L. A. & Willis, R. (1997). Motives for Intergenerational Transfers: Evidence from Malaysia. *Demography*, 34(1), 113-134.
- Lowenstein, A. & Daatland, S. O. (2006). Filial norms and family support in a comparative cross-national context: evidence from the OASIS study. *Ageing and Society*, 26 (02), 203-223.
- Lussier, G., Deater-Deckard, K., Dunn, J. & Davies, L. (2002). Support across two generations: Children's closeness to grandparents following parental divorce and remarriage. *Journal of Family Psychology*, 16 (3), 363-376.
- Mancini, J.A. & Blieszner, R. (1989). Aging parents and adult children: Research themes in intergenerational relations. *Journal of Marriage and the Family*, 51, 275-290.
- Mancini, J.A. & Simon, J. (1984). Older adults' expectations of support from family and friends. *Journal of Applied Gerontology*, 3, 150-160.
- Mancini, J.A. & Blieszner, R. (1988). Aging parents and adult children: Research themes in intergenerational relations. *Journal of Marriage and the Family*, 51, 275-290.

- Mangen, D.J. (1988) . Measuring intergenerational family relations. In D.J. Mangen, V.L. Bengtson, & P.H. Landry, Jr. (Eds.), *Measurement of Intergenerational Relations*, pp. 31-53. Newbury Park, CA: Sage Publications.
- Mangen, D.J., Bengtson, V.L. & Landry, P.H. Jr. (1988). *Measurement of Intergenerational Relations*. Newbury Park, CA: Sage Publications.
- Mangen, D.J. & Miller, R.B. (1988). Measuring intergenerational contact in the family. In D.J. Mangen, V.L. Bengtson, & P.H. Landry, Jr. (Eds.), *Measurement of Intergenerational Relations*, pp. 98-125. Newbury Park, CA: Sage Publications.
- Mangen, D.J. & Westbrook, G.J. (1988). Measuring intergenerational norms. In D.J. Mangen, V.L. Bengtson, & P.H. Landry, Jr. (Eds.), *Measurement of Intergenerational Relations*, pp. 187-206. Newbury Park, CA: Sage Publications.
- McChesney, K.Y. & Bengtson, V.L. (1988). Solidarity, integration, and cohesion in families: Concepts and theories. In D.J. Mangen, V.L. Bengtson, & P.H. Landry, Jr. (Eds.), *Measurement of Intergenerational Relations*, pp. 15-30. Newbury Park, CA: Sage Publications.
- McChesney, K.Y. & Mangen, D.J. (1988). Measuring family structure. In D.J. Mangen, V.L. Bengtson, & P.H. Landry, Jr. (Eds.), *Measurement of Intergenerational Relations*, Newbury Park, CA: Sage Publications. pp. 56-73.
- McGarry, K. & Robert Schoeni. (1995). Transfer behaviour: measurement and the redistribution of resources within the family. *Journal of Human Resources*, 30 (4), 184-226.

- Meshel, S., McGlynn, P. (2004). Intergenerational contact, attitudes, and stereotypes of adolescents and older people. *Educational Gerontology*, 30(6), 457-479.
- Milardo, R. M. (2000). The decade in review. In R. M. Milardo (Ed.), *Understanding families into the new millennium: A decade in review* (pp. 873-876). *Journal of Marriage & Family*, 62. Minnesota: National Council on Family Relations.
- Mueller, M. M. & Elder, G. H. (2003). Family contingencies across the generations: Grandparent–grandchild relationships in holistic perspective. *Journal of Marriage and Family*, 65, 404–417.
- Netzer, J. K. (1994). Intergenerational solidarity and plans for care in later life families. Yayınlanmamış Doktora tezi, University of Florida, Amerika Birleşik Devletleri, p. 67-90.
- Nisbet, R. (1970) . *The Social Bond*. New York: Alfred Knopf.
- Nunnally, J. (1978). *Psychometric theory*. New York: McGraw-Hill.
- O'Bryant, S.L. (1988). Self-differentiated assistance in older widows' support systems. *Sex Roles*. 19 (1/2), 91-106.
- Özmen, İ. (2009). Liderlik Davranışını Etkileyen Toplumsal Normların Analizi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Özmete, E. (2012). Açılış Konuşmaları, *Kuşaklararası Dayanışma ve Aktif Yaşlanma Sempozyum Bildirileri*, syf. 14, Grafer Tasarım Baskı Ambalaj, Ankara.

Öztop, H. (2000). Yaşlı Ana-Babaların Yetişkin Çocuklarıyla İlişkileri ve Bu Konudaki Beklentiler: Kuşaklararası Bir Değerlendirme. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Ankara

Öztop, H., Şener, A., Güven, S., & Doğan, N. (2009). Influences of intergenerational support on life satisfaction of the elderly: A Turkish sample. *Social Behavior and Personality: an international journal*, 37(7), 957-969.

Parrott, T. M. (1995) Normative Expectations and Exchanges of Help and Support Between Adult Children and Their Parents, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Faculty of The Graduate School University of Southern California, Amerika Birleşik Devletleri.

Parrott, T. M. & Bengtson, V. L. (1999). The Effects of Earlier Intergenerational Affection, Normative Expectations, and Family Conflict on Contemporary Exchanges of Help and Support. *Research On Aging*, 21 (1), 73-105.

Parsons, T. (1951) . *The Social System*. New York: The Free Press.

Parsons, T. (1955). The American family: Its relations to personality and to the social structure. In T. Parsons & R.F. Bales (Eds.), *Family Socialization, and Interaction Process*, pp. 3-33. Glencoe, IL: The Free Press.

Parsons, T., & Bales, R.F. (1955). *Family Socialization and Interaction Process*. Glencoe, IL: The Free Press.

Pedhazur, E.J. (1982). *Multiple Regression in Behavioral Research: Explanation and Prediction*. New York: Holt, Rinehart, and Winston.

- Postigo, J. M. L. & Honrubia, R. L. (2010). The co-residence of elderly people with their children and grandchildren. *Educational Gerontology*, 36, 330–349.
- Pitzer, L., Fingerman, K. L., & Lefkowitz, E. S. (2011). Development of the parent adult relationship questionnaire (PARQ). *The International Journal of Aging and Human Development*, 72(2), 111-135.
- Ral, D. (1968). *Sampling Theory*, Mc Graw Hill, New York.
- Ritzer, G. (1992). *Sociological Theory*. New York: McGraw-Hill.
- Roberto, K. A., & Stroes, J. (1992). Grandchildren and grandparents: Roles, influences and relationships. *International Journal of Aging and Human Development*, 34 (3), 227–239.
- Roberts, R.E.L., & Bengtson, V.L. (1990). Is intergenerational solidarity a unidimensional construct? A second test of a formal model. *Journals of Gerontology*, 45 (1) ,12-20.
- Roberts, R.E.L., Richards, L.N., & Bengtson, V.L. (1991). Intergenerational solidarity in families: Untangling the ties that bind. *Marriage and Family Review*, 16, 11-45.
- Ross N., Hill M., Sweeting H. & Cunningham-Burley. (2005). *Grandparents and teen grandchildren: exploring intergenerational relationships..* Edinburgh: ESRC, Centre for Research on Families and Relationships, p. 324-233.
- Rossi, A. S. & Rossi, P. H. (1990). *Of human bonding: Parent–child relations across the life course*. New York: Aldine.

- Royert, D.L. (1989). The elder parent's report of intergenerational exchange. the annual meeting of the American Sociological Association, San Francisco, CA.
- Ruiz, S.,A. & Silverstein, M. (2007). Relationships with Grandparents and the Emotional Well-Being of Late Adolescent and Young Adult Grandchildren. *Journal of Social Issues*, 63 (4), 793–808.
- Ruoppila, I. (1991). The significance of grandparents for the formation of family relation. In P. K. Smith (Ed.), *The psychology of grandparenthood. An international perspective* (pp. 120- 138). London: Routledge.
- Sarkisian, N., & Gerstel, N. (2008). Till marriage do us part: Adult children's relationships with their parents. *Journal of Marriage and Family*, 70(2), 360-376.
- Seelbach, W.C, & Sauer, W.J. (1977). Filial responsibility expectations and morale among aged parents. *The Gerontologist*, 17, 492-499.
- Seelbach, W.C. (1977). Gender differences in expectations for filial responsibility. *The Gerontologist*, 17, 421-425.
- Seelbach, W.C. (1978). Correlates of aged parents' filial responsibility expectations and realizations. *Family Coordinator*, 27, 341-349.
- Schwalbach, Eileen, Kiernan, Sharon (2010). Effects of an intergenerational friendly visit program on the attitudes of fourth graders toward elders. *Educational Gerontology*, 28(3), 175-187.
- Sechrist, J. C. (2008). Affection across generations: A within-family test of the intergenerational solidarity mode, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Purdue University, Indiana.

- Shanas, E. (1974). Health status of older people: Cross national implications. *American Journal of Public Health*, 64, 261-264.
- Shanas, E. (1979). The family as a social support system in old age. *The Gerontologist*, 19 (2), 169-174.
- Shao, Q. (2002). Maximum likelihood estimation for generalised logistic distributions.
- Silverstein, M. & Vern L. Bengtson. (1997). Intergenerational Solidarity and the Structure of Adult Child-Parent Relationship in American Families. *The American Journal of Sociology*, 103(2), 429-460.
- Silverstein, M., Parrott, T. M. & Vern L. Bengtson. (1997). Intergenerational Solidarity and the Structure of Adult Child-Parent Relationship in American Families. *The American Journal of Sociology*, 103(2), 429-460.
- Silverstein, M., Stephen J. Conroy, Haitao Wang, Roseann Giarrusso & Vern L. Bengtson. (2002). Reciprocity in Parent-Child Relations Over the Adult Life Course. *Journal of Gerontology: Social Sciences*, 57B (1), 3-13.
- Smith, P. K. (1991). *The psychology of grandparenthood: An international perspective*. London: Routledge.
- Soldo, B.J., & Agree, E.M. (1988). America's elderly. *Population Bulletin*. 41(3) , 5-51.
- Spitze, G., & Logan, J. R. (1991). Sibling Structure and Intergenerational Relations, *Journal of Marriage and Family*, 53 (4), 871-884, National Council on Family Relations.

- Stimpson, J. P., Tyler, K. A., & Hoyt, D. R. (2005). Effects of parental rejection and relationship quality on depression among older rural adults. *The International Journal of Aging and Human Development*, 61(3), 195-210.
- Stoller, E.P. (1983). Parental caregiving by adult children. *Journal of Marriage and the Family*, 45, 851-858.
- Stoller, E.P., & Lee, G.R. (1994). Informal care of rural elders. In R.T. Coward, C.N. Bull, G. Kukulka, & J.M. Galliher (Eds.), *Health Services for Rural Elders*, pp. 33-64. New York, NY: Springer Publishing Company.
- Stone, R.I., Cafferata, I.L., & Sangl, J. (1987). Caregivers of the frail elderly: A national profile. *The Gerontologist*, 27 (5), 616-626.
- Sussman, M. B. (1951). *Family continuity: A study of factors which affect relationships between families at generational levels*. Doktora Tezi. New Haven, CT: Yale University.
- Sussman, M. B., & Burchinal, L. (1962). Kin family network: Unheralded structure in current conceptualization of family functioning. *Journal of Marriage and the Family*, 24, 231-240.
- Sussman, M. B. & Steinmetz, S. K. (1987). *Handbook of marriage and the family* (1st edition). New York: Plenum.
- Sussman, M.B. (1991). Reflections on intergenerational and kin connections. *Marriage and Family Review*, 16, 3-9.
- Fidell, L. S., & Tabachnick, B. G. (2003). Preparatory data analysis. *Handbook of psychology*.

- Taylor, A. C., Robila, M. & Lee, H. S. (2005). Distance, contact, and intergenerational relationships: Grandparents and adult grandchildren from an international perspective. *Journal of Adult Development*, 12, 33-41.
- Thomas, J. L. (1989). Gender and perceptions of grandparenthood. *International Journal of Aging and Human Development*, 29, 269-282.
- Tonnies, F. (1957). *Community and Society*, translated and edited by CP. Loomis. East Lansing: Michigan State University Press. (Originally published 1887).
- Treas, J., Bengtson, V.L. (1987). The family in later years. In M.B. Sussman & S.K. Steinmetz (Eds.), *Handbook of Marriage and the Family*, New York: Plenum Press. pp. 625-648.
- Triado, C., Villar, F., Sole, C., Osuna, M. J. & Pinazo, S. (2005). The meaning of grandparenthood: Do adolescent grandchildren perceive the relationship and role in the same way their grandparents do? *Journal of Intergenerational Relationships*, 3, 101-121.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) (2016). İstatistiklerle Yaşlılık. >www.tuik.gov.tr> (19 Kasım 2016).
- T. C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü (2014). *Türkiye Aile Yapısı Araştırması: Tespitler, Öneriler*. Araştırma ve Sosyal Politika Serisi 07, Birinci Basım, 2014, İstanbul.
- Uhlenberg, P. & Hammill, G. (1998). Frequency of grandparent contact with grandchild sets: Six factors that make a difference. *Gerontologist*, 38, 276-285.

- Van Ranst, N., Verschueren, K. & Macroen, A. (1995). The meaning of grandparents as viewed by adolescent grandchildren: An empirical study in Belgium. *International Journal of Human Development*, 41, 311–324.
- Voorpostel, M. & Rosemary B. (2008). Intergenerational Solidarity and Support Between Adult Siblings. *Journal of Marriage and Family*, 70, 157-67.
- Wang, Q. (2011). Intergenerational Solidarity and Its Effects on Life Satisfaction Among Chinese Elders. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Georgia State University, Atlanta, Georgia, United States.
- Walker, A.J., & Pratt, C.C. (1991). Daughters' help to mothers: Intergenerational aid versus caregiving. *Journal of Marriage and the Family*, 53, 3-12.
- Werner, E. E. & Smith, R. S. (1982). *Vulnerable but invincible: A study of resilient children*. New York: McGraw-Hill.
- Willis, R. (1994). *Economic Analysis of Fertility: Micro Foundations and Aggregate Implications*. Pp. 139-172 in Population, Environment, and Development, edited by K. Lindahl-Kiessling and H. Landberg. London: Oxford University Press.
- Wiscott, R. & Kopera-Fyre, K. (2000). Sharing of culture: Adult grandchildren's perceptions of intergenerational relations. *International Journal of Aging and Human Development*, 51 (3), 199–215.
- Wood, S. & Liossis, P. (2007). Potentially stressful life events and emotional closeness between grandparents and adult grandchildren. *Journal of Family Issues*, 28, 380–398.
- Yamane, T., Alptekin, E., Apaydın, C., Bakır, M.A., Gürbüzel, E. (2001). *Temel Örnekleme Yöntemleri*. Literatür Yay. İstanbul. pp. 323.

EKLER

EK 1: ARAŞTIRMA ANKETİ

Anket No:

Ailelerde Nesiller Arası Dayanışma Araştırması

Saygıdeğer *Katılımcı*,

Bu araştırma, ailelerde nesiller arası normatif dayanışmanın araştırılması amacıyla planlanan **doktora tezi kapsamında** yapılmaktadır. Vereceğiniz yanıtlar sadece araştırmacı tarafından bilimsel veri amacıyla kullanılacak ve kesinlikle bilgileriniz gizli tutulacaktır. Bu formun üzerinde isminizi ve adresinizi yazmanız istenmemektedir. Anket formunun doldurulması en fazla 4 dk sürecektir. Araştırmaya katılım **tamamen gönüllülük esasına** dayanmakta olup, araştırmaya katılımı kabul edip vazgeçmeniz halinde herhangi bir sorumluluğunuz bulunmayacaktır. Görüşleriniz bu araştırma için çok değerlidir. Ankete içtenlikle vereceğiniz cevaplar için teşekkür ederiz.

***Bu araştırma Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyon'u tarafından onaylanmıştır.**

Arş. Gör. Uzm. M. Serhat ÖZTÜRK

Aile ve Tüketici Bilimleri Bölümü
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Hacettepe Üniversitesi

Tel: 312 780 66 08

e-mail: sozturk@hacettepe.edu.tr

***15-29 Yaş aralığındaki kişilere uygulanacaktır.**

***Ankara'nın hangi ilçesinde yaşıyorsunuz?**

(1) Çankaya

(2) Keçiören

(3) Altındağ

***Hangi yakınınızı dikkate alarak anketi cevapladığınızı lütfen belirtiniz.**

(1) Anne

(2) Baba

(3) Büyükanne

(4) Büyükbaba

I. Yapısal Dayanışmaya İlişkin Sorular

1. Sizinle birlikte yaşayan kişi sayısı kaçtır? _____

2. Ebeveyniniz/Büyük ebeveyniniz ile olan coğrafi uzaklık nedir?

1 Aynı evde

2 Aynı sokakta/Aynı semtte

3 Aynı semtte vasıta ile ulaşılabilir

4 Aynı şehirde vasıta ile ulaşılabilir

5 Farklı şehir veya memlekette

3. Ebeveyninizin/Büyük ebeveyninizin genel sağlık durumunu nasıl değerlendirirsiniz?

1 Kötü

2 Orta

3 İyi

4 Mükemmel

4. Genel sağlık durumunuzu nasıl değerlendirirsiniz?

- 1 Kötü
2 Orta
3 İyi
4 Mükemmel

II. İlişkisel Dayanışma	Günde en az bir kere	Haftada birkaç kez	Haftada bir kere ya da daha az	Ayda birkaç kez	Ayda bir kere ya da daha az	Yılda birkaç defa	Yılda bir kere ya da daha az
1. Ebeveyniniz/Büyük ebeveyniniz ile telefonla ne sıklıkta görüşüyorsunuz?	1	2	3	4	5	6	7
2. Ebeveyniniz/Büyük ebeveyniniz ile aşağıdaki faaliyetleri ne sıklıkta yapıyorsunuz?							
a. Ziyaret Etme	1	2	3	4	5	6	7
b. Aile toplantıları, özel günler (doğum, ölüm, yaş günü, mezuniyet vb.) ya da bayramlarda yapılan görüşmeler	1	2	3	4	5	6	7
c. Sizin için önemli konularda yapılan görüşmeler	1	2	3	4	5	6	7

III. İşlevsel Dayanışma		
1. Evlatlar/Torunlar, Ebeveynlerine/Büyük ebeveynlerine çeşitli şeylerde yardım ederler. Lütfen son 6 ayda aşağıdaki faaliyetlerden hangilerini <u>verdiğiniz</u> belirtiniz.	Evet	Hayır
a. Bir karar için öneri almak	1	0
b. Finansal yardım almak (karşılıksız ya da borç olarak)	1	0
c. Para dışındaki hediyeler almak	1	0
d. Ev işlerinde yardım almak (tamir, eşya taşıma, yemek yapma, temizlik yapma vb.)	1	0
e. Ulaşım ile ilgili destek almak	1	0
f. Bebek ya da çocuk bakıcılığı yardımı almak	1	0
2. Ebeveynler/Büyük ebeveynler, evlatlarına/torunlarına çeşitli şeylerde yardım ederler. Lütfen son 6 ayda aşağıdaki faaliyetlerden hangilerini <u>aldığınız</u> belirtiniz.	Evet	Hayır
a. Bir karar için öneri almak	1	0
b. Finansal yardım almak (karşılıksız ya da borç olarak)	1	0
c. Para dışındaki hediyeler almak	1	0
d. Ev işlerinde yardım almak (tamir, eşya taşıma, yemek yapma, temizlik yapma vb.)	1	0
e. Ulaşım ile ilgili destek almak	1	0
f. Bebek ya da çocuk bakıcılığı yardımı almak	1	0

<u>IV. Duygusal Dayanışma</u>	Çok Yakın Hissetmiyorum	Yakın Hissetmiyorum	Biraz Yakın Hissediyorum	Yakın Hissediyorum	Çok Yakın Hissediyorum
1. Hayatınızın bu aşamasında her şeyi göz önünde bulundurarak düşündüğünüzde Ebeveyniniz/Büyük ebeveyniniz ile olan ilişkinizi ne kadar yakın hissediyorsunuz?	1	2	3	4	5
	Hiç İyi Değil	İyi Değil	Biraz İyi	İyi	Çok İyi
2. Ebeveyniniz/Büyük ebeveyniniz ile olan iletişiminizi nasıl tanımlarsınız?	1	2	3	4	5
3. Ebeveyniniz/Büyük ebeveyniniz ile hayatınızın bu evresindeki ilişkilerinizi nasıl tanımlarsınız?	1	2	3	4	5
4. Ebeveyninizi/Büyük ebeveyninizi ne kadar iyi anladığınızı düşünüyorsunuz?	1	2	3	4	5
5. Ebeveyninizin/Büyük ebeveyninizin sizi ne kadar iyi anladığını düşünüyorsunuz?	1	2	3	4	5

<u>V. Uzlaşımsal Dayanışma</u>	Tamamıyla farklı					Tamamıyla
Aşağıdaki ifadeye katılım durumunuzu 1'den 6' ya kadar puanlayınız.						
1. Ebeveyniniz/Büyük ebeveyniniz ile hayatla ilgili düşünce ve görüşleriniz genelde ne kadar benzerdir?	1	2	3	4	5	6

<u>VI. Normatif Dayanışma</u>	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
1. Yaşlı bir kişinin karşılayamayacağı sağlık harcamasını, oğlu ya da kızı ödemek zorundadır.	1	2	3	4
2. Bir aile yaşlı ebeveynlerine destek olmak amacıyla çocuklarının istedikleri bazı şeyleri feda etmelidir.	1	2	3	4
3. Yetişkin bir evlat, anne ve babası kendi kendine bakamayacak duruma geldiğinde, anne ve babasının bakımından sorumludur.	1	2	3	4
4. Ebeveynler çocukları için yapmış oldukları fedakârlıklar için karşılık bekleme hakkına sahiptir.	1	2	3	4
5. Yetişkin evlat ve yaşlı ebeveynler için aynı evde yaşamaları iyi bir fikirdir.	1	2	3	4
6. Evli çocuklar ailelerine yakın bir çevrede yaşamalıdır, böylece birbirlerine yardım edebilirler.	1	2	3	4

7. Yetişkin çocuklar ailelerine yakın bir yerde yaşıyorlarsa, ailelerini haftada en az bir kez ziyaret etmelidirler.	1	2	3	4
8. Yaşlı ebeveynler, yetişkin evlatlarının yerine getirmesi gereken sorumluluklarına mutlaka yardım etmelidirler.	1	2	3	4
9. Yapılan aktiviteler olabildiğince yetişkin çocuklar ve ebeveynler arasında paylaşılmalıdır.	1	2	3	4

VII. Sizin Hakkınızdaki Genel Bilgiler

1. Yaşınız: _____

2. Ebeveyninizin/Büyük ebeveyninizin Yaşı: _____

3. Cinsiyetiniz: (1) Erkek (2) Kadın

4. Medeni Durumunuz: (1) Bekar (2) Evli

5. Eğitim durumunuz:

- (1) İlkokul veya daha az
- (2) Ortaokul ve Devam Ediyor
- (3) Lise
- (4) Lise Devam ediyor
- (5) Üniversite Devam ediyor
- (6) Üniversite
- (7) Lisansüstü Devam Ediyor
- (8) Lisansüstü

6. Ebeveyniniz/Büyük ebeveyniniz eğitim durumu:

- (1) İlkokul veya daha az
- (2) Ortaokul
- (3) Lise
- (4) Üniversite
- (5) Yüksek Lisans/Doktora

7. Çalışma Durumunuz: (1) Tam gün (2)Yarım gün (3) Emekli (4) Çalışmıyor

8. Ebeveyninizin/Büyük ebeveyninizin Çalışma Durumu: (1) Tam gün (2)Yarım gün (3) Emekli (4) Çalışmıyor

9. Aylık gelir durumunuzu nasıl değerlendirirsiniz?

- (1) Düşük
- (2) Orta
- (3) Yüksek

10. Ailenizin aylık gelir durumunu nasıl değerlendirirsiniz?

- (1) Düşük
- (2) Orta
- (3) Yüksek

11. Kardeş sayınız: _____

12. Kardeşlerinizin cinsiyeti: Kız Sayısı (____) Erkek Sayısı (____)

13. Kiminle birlikte yaşıyorsunuz?

- (1) Ailemle () Anne () Baba () Büyükanne () Büyükbaba () Kardeşler () Diğer____
(Açıklayınız)
- (2) Tek başıma
- (3) Eşimle

- (4) Eşim ve çocuklarımla
- (5) Arkadaşlarımla
- (6) Diğer akrabalarımla
- (7) Diğer _____ (Açıklayınız)

14. Aile tipiniz aşağıdakilerden hangisine uygundur?

- (1) Tek kişilik aile
- (2) Çocuksuz çekirdek aile
- (3) Çocuklu çekirdek aile
- (4) Geniş aile (3 kuşak) (Anne/Baba ve Büyükanne/Büyükbabadan bir arada yaşadığı aile tipi)
- (5) Tek ebeveynli çocuklu aile (Anne Babadan biri vefat etmiş ya da ayrılmış)

EK 2: ORJİNALLİK RAPORU

	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ YÜKSEK LİSANS/DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ AİLE VE TÜKETİCİ BİLİMLERİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA
Tarih:30/11/2016	
Tez Başlığı / Konusu: Ailelerde Nesiller Arası Normatif Dayanışma Araştırması	
Yukarıda başlığı/konusu gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 146 sayfalık kısmına ilişkin, 30/11/2016 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezin benzerlik oranı % 5 'dir.	
Uygulanan filtrelemeler: 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç, 2- Kaynakça hariç 3- Alıntılar hariç/dâhil 4- 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç	
Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.	
Gereğini saygılarımla arz ederim.	
 30.11.2016	
Adı Soyadı: Muhammet Serhat Öztürk Öğrenci No: N11243963 Anabilim Dalı: Aile ve Tüketici Bilimleri Programı: Aile ve Tüketici Bilimleri Statüsü: ☐ Y.Lisans ☒ Doktora ☐ Bütünleşik Dr.	
DANIŞMAN ONAYI	
UYGUNDUR.	
 Prof. Dr. Oya HAZER	

EK 3: ETİK KURUL YA DA MUAFİYET İZNİ

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

ayı : 35853172/ 431- 263

08 Şubat 2016

İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ DEKANLIĞINA

gi: 22.12.2015 tarih ve 7131sayılı yazınız.

Fakülteniz Aile ve Tüketici Bilimleri Bölümü öğretim üyesi **Prof. Dr. Oya HAZER** sorumluluğunda **Arş. Gör. Uzm. Muhammet Serhat ÖZTÜRK** tarafından yürütülen **Ailelerde Nesiller Arası Normatif Dayanışmanın İncelenmesi** başlıklı araştırma projesi, Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonunun **12 Ocak 2016** tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. A. Haluk ÖZEN
Rektör